

**T.C. MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI**

**BASEL III KRİTERLERİNİN KOBİ'LER
ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ OSMANİYE ÖRNEĞİ**

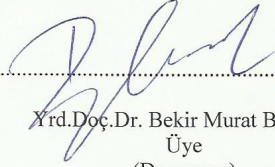
**Yüksek Lisans Tezi
Ebru AFŞİN AKARAGİTMEZ
121141119**

**Danışman Öğretim Üyesi
Yrd.Doç.Dr.B.Murat BUKET**

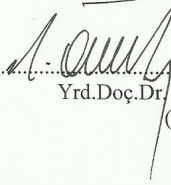
Osmaniye, Temmuz 2014

T.C. Maltepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

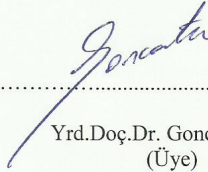
30.01.2015 tarihinde tezinin savunmasını yapan e-MBA Yüksek Lisans Programının 12 11 41 119 numaralı öğrencisi Ebru Afşin AKARAGİTMEZ ait **“Basel III Kriterlerinin Kobil’ler Üzerindeki Etkileri, Osmaniye Örneği”** başlıklı çalışma, Jürimiz Tarafından Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, e-MBA Tezli Yüksek Lisans Programında Yüksek Lisans Tezi Olarak **Oy Birliği/Oy Çokluğuyla** Kabul Edilmiştir.

Yrd.Doç.Dr. Bekir Murat BUKET
Üye
(Danışman)

Yrd.Doç.Dr. İdris AKKUZU
(Üye)

Yrd.Doç.Dr. Gonca ATICI
(Üye)

ÖZET

Küreselleşmenin bir sonucu olarak, yaşanan finansal krizler çok kısa sürede tüm dünya piyasalarına yayılmaktadır. Öyle ki bankacılık sektöründe ki aksaklık veya sorun diğer ülke ekonomilerini ve finansal piyasaları etkilemekte, finansal dalgalanmalar veya iyileşmeler anında yansımaktadır. Elde edilen araştırmalar sonucunda finansal krizlerin büyük ölçüde risk yönetimindeki yetersizlikten kaynaklandığı tespit edilmiştir. Bu nedenle risk yönetimi konusunda uluslar arası standartların oluşturulmasının ve denetim mekanizmalarının etkinliğinin arttırılmasının çok önemli bir ihtiyaç olduğu düşünülmüştür.

“Uluslar arası Ödemeler Bankası” (BIS) 1930 yılında kurulmuştur. BIS,1974 yılında kendi bünyesinde , uluslar arası banka denetimi, gözetimi ve düzenlenmesini sağlamak amacıyla Basel Komitesini kurmuştur. Basel komitesi sırasıyla Basel I, Basel II ve Basel III uzlaşmalarını hazırlamıştır. Basel I ve Basel III doğrudan bankacılık sektörü ile alakalı olmasına rağmen Basel II bankacılık sektörü ile birlikte KOBİ'lere yönelik bir uzlaşmadır. Fakat Basel III kapsamında yer alan şeffaflık ilkesi KOBİ'leri de ciddi şekilde etkilemektedir.

KOBİ'ler tüm dünyada olduğu gibi ülkemiz içinde büyük önem taşımaktadır. KOBİ'lerin en önemli finans kaynağı bankalardır. Basel uzlaşmaları ile beraber, bankaların kredilendirme süreci de değişmiştir. Belirlenen yeni standartlar sonrasında kredilendirmede, firma için verilen derecelendirme notu, kredi limitinin belirlenmesinde, kredi maliyetlerinin tesbiti ve teminat yapısının oluşturulmasında en önemli faktör olmuştur. Bu da işletmelerin bankalardan kredi temin edebilme olanağını etkilemektedir.

Bu çalışmada; Basel I, Basel II ve Basel III ile ilgili genel bilgiler verilmeye çalışılacaktır. Daha Sonra, bankacılık sektörünün en önemli faaliyeti olan kredilendirilme süreci ve ülkemizdeki KOBİ'ler değerlendirilecektir. Son bölümde ise; Osmaniye ilinde faaliyet gösteren KOBİ'ler ele alınarak, şirketlerin Basel sürecinde yaşadıkları sorunlar analiz edilmeye çalışılacaktır. Sonuç bölümünde, tüm

Çalışma kapsamında ele alınan bulgular analiz edilerek önerilerde bulunularak literatüre katkı sağlanmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler : Basel I, Basel II, Basel II, Kredi Değerlendirme ve İstihbarat, KOBİ, Osmaniye.

ABSTRACT

As a result of globalization, financial crises spreads over all the world markets in a very short period of time. So much so that in the banking sector that glitch or other problem affecting the country's economy and financial markets, financial surge or improvements is reflected instantly. As a result of the financial crisis of the resulting research is largely due to lack of risk have been identified. Therefore, formulating international standards with regard to risk management and increase the effectiveness of the control mechanism is a crucial need for financial system.

"Bank For International Settlements" was established in 1930. The Basel Committee was established in 1974 by BIS for doing the control, supervision and editing. The Basel Committee, Basel I, Basel II and Basel III regulations,prepared. although Basel I and Basel III related directly for banking sector ,Basel II is a compromise for SMEs. But Basel III, within the scope of the transparency policy seriously affect SMEs.

SMEs like all over the world is of great importance in our country. Banks are the most important source of finance for SMEs. the process of crediting has changed along with Basel regulations. After the new standards determined, account for the given rating, the credit limit in the calculation of the costs of the loan and in the determination of the margin of the structure has been the most important factor in the creation of. This also affects the ability to be able to provide loans from the Bank of enterprises.

In this study; Basel I, Basel II and Basel III will be given general information about. Afterwards, lending process,which is the most important activity of the banking sector, and SMSs in Turkey will be analyzed. In the last chapter , operating SMEs in Osmaniye province will be examined and will try to analyze companies problems about Basel. There are mention more about this study's results at the conclusion part and trying to contribute to future studies.

Keywords : Basel I, Basel II, Basel II, The Credit Analysis and Intelligence,SMEs,Osmaniye,

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI _____	ii
ÖZET _____	iii
ABSTRACT _____	v
KISALTMALAR LİSTESİ _____	x
TABLolar LİSTESİ _____	xii
GİRİŞ _____	1

BÖLÜM I

BASEL DÜZENLEMELERİ

1.1 ULUSLAR ARASI ÖDEMELER BANKASI VE BASEL KOMİTESİ _____	4
1.2 BASEL I UZLAŞISI GENEL ÇERÇEVESİ _____	6
1.3 BAEL II UZLAŞISI GENEL ÇERÇEVESİ _____	12
1.4 BASEL II'NİN TEMEL PRENSİPLERİ _____	13
1.4.1 Asgari Sermaye Yeterliliği-Birinci Yapısal Dayanak _____	14
1.4.1.1 Toptan Sermaye Unsurları _____	14
1.4.1.2 Risk Unsurları _____	15
1.4.2 Banka Denetim Otoritesinin İncelenmesi-İkinci Yapısal Dayanak _____	18
1.4.3 Piyasa Disiplini- Üçüncü Yapısal Dayanak _____	18
1.5 BASEL III DÜZENLEMELERİ _____	19
1.5.1 Basel III'ün Genel Hedefleri _____	20
1.5.2 Basel III Kapsamında Sermaye _____	22
1.5.3 Kaldıraç Oranı _____	24
1.5.4 Likidite Oranı _____	24
1.6 TÜRKİYE AÇISINDAN BASEL III DÜZENLEMELERİ _____	25
1.7 YENİ TÜRK TİCARET KANUNU VE KOBİLER _____	26
1.8 TÜRKİYE BANKACILIK SEKTÖRÜ KREDİ RİSKİNİN ÖLÇÜMÜ _____	29
1.8.1 Genel Özellikler _____	29
1.8.1.1 Karakter _____	30
1.8.1.2 Kapasite _____	30
1.8.1.3 Kapital _____	31
1.8.1.4 Koşullar _____	32

1.8.1.5 Karşılık	33
1.8.2 Kredilendirme Sürecinin Aşamaları	33
1.8.2.1 Ön İstihbarat Çalışması ve Müşteri Ziyareti	33
1.8.2.2 Bilgi ve Belgelerin Temeli	36
1.8.2.3 Analiz Raporlarının Düzenlenmesi	36
1.8.2.3.1 Firma Değerlendirme Sistemi	36
1.8.2.3.2 Firma Değerlendirme Sisteminin (FDS) Genel Yapısal Özellikleri	36
1.8.2.3.3 FDS Süreci İle Firma Değerlendirme Kriterleri ve Puanlama Esasları	37
1.8.2.3.4 Risk Notunun Oluşum Süreci	38
1.8.2.3.5 Risk Puanı ve Risk Notu	39
1.8.2.4 Kredi Teklif ve Tahsisi	41
1.8.2.4.1 Kredi Tekliflerine İlişkin Esaslar ve Dikkat Edilecek Hususlar	41
1.8.2.4.2 Teminatlar	42
1.8.2.4.2.1 Teminat Türleri	42
1.8.2.4.2.2 Teminat Marjı İle İlgili Hususlar	44
1.8.2.4.3 Kredilerin İzlenmesi	44
1.8.2.4.4 Erken Uyarı Sistemi	45

BÖLÜM II

2.1 KOBİ TANIMLARI	47
2.1.1 AB’de KOBİ Tanımı	47
2.1.2 Türkiye’de KOBİ Tanımı	49
2.2 KOBİ’LERİN TÜRKİYE EKONOMİSİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ	50
2.3 KOBİ’LERİN TEMEL SORUNLARI	52
2.4 BASEL KRİTERLERİ VE KOBİ’LER ÜZERİNE ETKİLERİ	56
2.5 KOBİ’LERDE MUHASEBE BİLGİ SİSTEM VE FİNANSAL RAPORLAMA VE İÇ DENETİMİN ÖNEMİ	60

BÖLÜM III

3.1 BASEL KRİTERLERİNİN KOBİLER ÜZERİNE ETKİLERİNE YÖNELİK OSMANİYE ÇALIŞMASI	65
3.1.1 AMAÇ VE YÖNTEM	65
3.1.1.1 Amaç	65
3.1.1.2 Yöntem	65
3.1.1.3 Araştırma Evreni ve Örneklem	65
3.1.2 ARAŞTIRMANIN GENEL BULGULARI	66

3.1.2.1 Osmaniye İli İşletme Türleri, Faaliyet Süreleri ve Faaliyet Türleri _____	66
3.1.2.2 İşletmelerin Sermaye Yapıları, Yıllık Satış Hasılatları ve İstihdam Edilen Personel Sayıları _____	67
3.1.2.3 İşletmelerin Ortaklık ve Yönetim Yapıları _____	68
3.1.2.4 İşletmelerin Finansal Yapıları ve Karşılaştıkları Sorunlar _____	69
3.1.2.5 İşletmelerin Basel III İle İlgili Bilgi Düzeyleri ve Muhasebe Kayıt Şekilleri _____	73
3.1.3 YAPILAN UYGULAMA SONUÇLARI _____	75
SONUÇ _____	80
KAYNAKÇA _____	85
EKLER _____	90
ÖZGEÇMİŞ _____	95

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu
BIS	: Bank for International Settlements
FDS	: Firma Değerlendirme Sistemi
FMKD	: Faktör Maliyeti Katma Değer
G-10	:Uluslararası iktisadi, parasal ve finansal sorunlarına ilişkin görüş alışverişinde bulunmak ve işbirliği yapmak amacıyla Belçika, Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Hollanda, İsveç, İngiltere ve ABD'nin 1962 yılında oluşturduğu daha sonra İsviçre'nin katılımıyla ülke sayısı on bire ulaşmasına karşılık aynı adla anılmaya devam edilen sanayileşmiş ülkeler topluluğu.
G-20	: ABD, İngiltere, Japonya, Kanada, Almanya, Fransa, İtalya, Rusya, Avustralya, Brezilya, Arjantin, Hindistan, Çin, Endonezya, Meksika, Suudi Arabistan, Güney Afrika, Güney Kore, Türkiye ve Avrupa Birliği Komisyonu oluşturur.
IMF	: International Money Fund (Uluslar arası Para Fonu)
KHK	: Kanun hükmünde kararname
KOBİ	: Küçük ve Orta Boy İşletmeler
KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme Dairesi Başkanlığı
NACE	: Ekonomik faaliyetlerin istatistiki sınıflaması
MEMZUÇ	:TCMB tarafından bankalara sağlanan ve işletmenin bankalardaki toplam limit ve riskini göstere, aynı zamanda işletmenin gecikmelerini ve çalıştığı banka sayısını da ifade eden bir sistem.
OECD	:1961 Yılında Paris Sözleşmesi'ne yönelik kurulan Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütüdür.
OPEC	: Petrol ihraç eden ülkeler

POS	: Pratik ödeme sistemi
SYR	: Sermaye Yeterliliği Rasyosu
TBB	: Türkiye Bankalar Birliği
TESK	: Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu
TFRS	: Türkiye Finansal Muhasebe Standartları
TMS	: Türkiye Muhasebe Standartları
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TP/YP	: Türk Parası / Yabancı Para Mevduat Hesapları
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TÜRMOB	: Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği
TZE	: Tam Zaman Eşdeğeri
UFRS	: Uluslar arası Finansal Muhasebe Standartları
UMS	: Uluslar arası Muhasebe Standartları

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1.1 Basel I Aktif Hesaplar Risk Ağırlıkları Tablosu _____	10
Tablo 1.2 Türkiye Bankaları Sermaye Yapıları _____	25
Tablo 1.3 FDS Risk Notu ve Puan Aralıkları Tablosu _____	40
Tablo 1.4 Aşgari Alınacak teminat Türleri ve Azami Kredi Vade ve Süreleri ____	40
Tablo 2.1 AB Tanımına Göre Kobi'ler _____	49
Tablo 2.2 Kobi'lerin Finansman Sorunları _____	55
Tablo 3.1 İşletme Türleri _____	66
Tablo 3.2 İşletmelerin Faaliyet Süreleri _____	67
Tablo 3.3 İşletmelerin Faaliyet Türleri _____	67
Tablo 3.4 İşletmelerin Sermaye Yapıları _____	67
Tablo 3.5 İşletmelerin Yıllık Satış Hasılatları _____	68
Tablo 3.6 İşletmelerin İstihdam Ettikleri Personel Sayıları _____	68
Tablo 3.7 İşletme Kurucuları _____	68
Tablo 3.8 İşletmelerin Yönetim Yapılanması _____	69
Tablo 3.9 İşletme Yöneticilerinin Eğitim Düzeyi _____	69
Tablo 3.10 Finansman Sorunu İle Karşılaşma Oranı _____	69
Tablo 3.11 Karşılaşılan Finansman Sorunlarının Nedenleri _____	70
Tablo 3.12 işletmelerde Özkaynak Kullanım Oranı _____	70
Tablo 3.13 İşletmelerde Kullanılan Yabancı Kaynak Çeşitleri _____	71
Tablo 3.14 İşletmelerin Bankalar İle Çalışma Sıklıkları _____	71
Tablo 3.15 İşletmelerin Çalıştıkları Banka Sayısı _____	71
Tablo 3.16 Kredi Talebi Sırasında Yaşanan Sıkıntılar _____	72
Tablo 3.17 İşletmelerin Krediyeye Karşılık Verdikleri Teminat Türleri _____	73
Tablo 3.18 Verilen Teminatlar İle İlgili Sorun Yaşanıyor mu? _____	73
Tablo 3.19 Basel III İle İlgili Bilgi Düzeyleri _____	74
Tablo 3.20 Basel III ve Muhasebe Kayıtları Arasındaki İlişkinin Bilinme Oranı _	74
Tablo 3.21 İşletmelerin Muhasebe Kayıtlarının Tutulma Şekilleri _____	74
Tablo 3.22 İşletme Faaliyetlerinin Tamamının Kayıt Altına Alınma Oranları ____	74
Tablo 3.23 İşletme Türü ve Yıllık Ciro Arası Korelasyon _____	75

Tablo 3.24 İşletme Türü ve Finansal Sorun Yaşama Sıklığı Arası Korelasyon	75
Tablo 3.25 İşletme Türü ve Finansal Sorun Yaşama Sıklığı Arası T-Testi	76
Tablo 3.26 Finansal Sorun Yaşama Sıklığı ve Yıllık Ciro Arası One-Way Anova Testi	76
Tablo 3.27 İşletme Türleri ve Verilen Teminat Türleri Anova Analizi	77
Tablo 3.28 Finansal Sorun Yaşama Sıklığı ve Kredilendirme Sorunları Ki-Kare Testi	78

GİRİŞ

Birbirinden bağımsız gibi gözüken ülke ekonomileri ve finansal piyasaları, gelişen koşul ve şartlardan dolayı her geçen gün biraz daha birbirine bağımlı hale gelmektedir. Bu noktada bir ülke ekonomisinde veya piyasasında meydana gelen sorun bir diğerini hızla etkilemekte, kırılmaz küresel halkadan dolayı da dünya çapında finansal krizlere yol açabilmektedir. Bu süreçte finansal sistemler ayakta durabilmek ve finansal faaliyetlerini sağlıklı bir şekilde sürdürebilmek amacıyla yeni oluşumları benimsemek zorunda kalmaktadır. Yaşanan finansal krizler sadece bankacılık sektörünü değil, bu sektöre paralel reel sektörleri de kaçınılmaz bir şekilde etkilemektedir.

Yaşanan finansal krizlerde bankaların en üst düzeyde etkilenmesi, Uluslararası Ödemeler Bankası bünyesinde faaliyetlerini sürdüren Basel Komite'sinin çalışmalarını ön plana çıkarmıştır. Uluslararası Ödemeler Bankası 1930 yılında kurulmuştur. Ülkeler arasında, banka denetimi ve mevzuatı ile ilgili bilgi paylaşımını ve değişimini sağlamak, uluslararası bankacılık faaliyetlerinin denetimindeki etkinliği arttırmaya çalışmak ve bankacılık denetim, gözetim ve düzenlemesi ile ilgili ihtiyaç duyulan alanlarda standartlar koymak amacıyla çalışmalar yapan kurum, 1974 yılında bünyesinde Basel Komitesi'nin kurulmasıyla birlikte özellikle sermaye yeterliliği üzerinde yoğunlaşmıştır (Sarıgül,2012).

Basel komitesinin ilk olarak 1988'de yayınlamış olduğu Basel I kriterleri ardından, yaşanan risk yönetim sorunlarından dolayı Haziran/2004 yılında Basel II uzlaşısı yayınlanmıştır. Yayımlanan yeni uzlaşıda önemli değişikliklerin mevcut olduğu, sermaye yeterliliği rasyonuna, operasyonel risklerinde dahil edildiği gözlemlenmiştir, fakat sermaye yeterliliği rasyonunun Basel I ve II'de %8 olarak sabit bırakılmıştır.

2007 yılında ilk ABD'de ortaya çıkan küresel kriz ile birlikte ciddi finansal riskler ortaya çıkmış, bunun sonucunda da Basel II'nin yeterliliği tartışılmaya başlanmıştır. Bunun üzerine Basel Komitesi çalışmalarını yeni bir uzlaşısı üzerine

yoğunlaştırmış, Basel II'nin iyileştirilmesi ve güçlendirilmesini amaçlayan Basel III yayınlanmıştır. Basel III'ün en önemli özelliği yeni düzenlemeler olması değil Basel II uygulamaları sonunda ortaya çıkan eksikliklerin ortadan kaldırılmasına yönelik ek düzenlemeler seti olarak ortaya konmasıdır.

Basel III kapsamında yapılan en önemli değişiklik, bankaların sermaye yeterliliği hesaplamalarında kullandıkları sermaye tanımının değişmesidir. Bu kararlar kapsamında bankalar, riskli işlemlerine paralel olarak sermayelerini de arttırmak zorunda kalmaktadır. Basel II'de yer almayan likidite yeterliliği ve risk bazlı olmayan kaldıraç oranları Basel III ile beraber yeniden şekillendirilmiştir. Burada amaç, bankacılık-finance sisteminin finansal ve ekonomik şoklara karşı direncinin artırılması, risk yönetimi uygulamalarının düzenlenmesi, kurumsal yönetimin etkinleştirilmesi, bankaların açık ve şeffaf bir şekilde kamuoyuna bilgilendirme özelliklerinin artırılması amaçlanmıştır.

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de küçük ve orta ölçekli işletmeler ekonomimizin dinamik yapı taşlarını oluşturmaktadır ve tüm sosyo-ekonomik gelişim açısından büyük öneme sahiptir. Türkiye ekonomisinde sağlamış oldukları ekonomik katkı ve istihdam göz önüne alındığında bu oranın %96,6 'lık bir payın imalat sektöründe faaliyet gösteren KOBİ'ler olduğu yapılan çalışmalar sonunda tespit edilmiştir.

Dünyada yaşanan ekonomik krizlerden sadece bankaların değil kendilerine bağımlı tüm sektörlerin etkilendiğini daha önce belirtmiştik. Bankacılık alanında yaşanan yeni düzenlemelere paralel olarak finansal sorunlar yaşayan KOBİ'leri de etkisi altına almıştır. İşletmelerinin devamlılığının ve sürekliliğinin temini amaçlı banka kredilerine ihtiyaç duyan KOBİ'lerin , talep ettikleri kredilere ulaşmaları daha da zor bir hal almıştır. Bu noktada KOBİ'lerin daha yüksek kredi notu alabilmeleri için iç finansal ve muhasebesel yapılarında köklü değişimler yapmaları kaçınılmaz bir ihtiyaç haline gelmiştir.

Bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, Basel Komitesi tarafından hazırlanan Basel Uzlaşıları'nın tarihsel süreçleri ve temel yapıları incelenecektir.

İkinci bölümde Türkiye’de faaliyet gösteren KOBİ ‘ler irdelenecektir. KOBİ’lerin Türkiye ekonomisinde ki yeri ve önemi belirtilerek, işletmelerin sahip oldukları finansal koşulları ve karşılaştıkları finansal sorunlar ve muhasebe bilgi sistemine sahip olabilme düzeyleri incelenecektir.

Üçüncü bölümde, Osmaniye ilinde imalat sektöründe faaliyetlerini sürdüren KOBİ’ler üzerinde yapılan anket çalışması ve ilgili KOBİ’ler üst düzey yöneticileri ile yapılan mülakatlar değerlendirilecek ve KOBİ’lerin işletme tipleri, ciroları, faaliyetleri sırasında yaşadıkları sıkıntılı alanlar, finansman sorunları, muhasebesel sorunları, fon karşılama yöntemleri gibi konularda detaylı bilgiler analiz sonuçları ile değerlendirilmeye çalışılacaktır. Buradan yola çıkılarak Basel uygulamaları geçiş süreci içinde işletmelerin ne derecede konudan haberdar olduğu ve memnuniyet düzeyleri de araştırılmaya çalışılacaktır.

BÖLÜM I

BASEL DÜZENLEMELERİ

1.1 ULUSLAR ARASI ÖDEMELER BANKASI VE BASEL KOMİTESİ

Bankalar piyasadan para toplayan, bu paraları kredi olarak ödünç veren, talep halinde topladıkları paraları mudilerine geri ödemeye hazırlıklı olmaları gereken ve güvene dayalı faaliyet gösteren işletmelerdir. Bankalar; doğası gereği riske en fazla maruz kalan işletmelerin başında gelmektedirler. Ekonominin en önemli aktörlerinden birisi olan bankaların karşı karşıya oldukları risklerin gerçekleşmesi durumunda ortaya çıkacak sonuçlar sadece bankaları değil ekonomide birbirleriyle bağlantılı diğer sektörler ve hatta ekonominin bütünü etkileyebilmektedir (Babuşçu,2005:19).

Üstlendiği riskler sonucu bazen bir bankanın aktiflerinin piyasa değeri pasiflerinin altına düşebilmekte ve/veya genel kabul görmüş muhasebe standartlarına göre net sermayesi ve rezervleri negatif değere düşebilmektedir. Her iki durumda da ortaya çıkan başarısızlık; bankanın iflas ettiğini ya da öngörülebilir gelecekte iflas edecek duruma gelmiş olduğunu ortaya koymaktadır (Parasız,2007:263).

Banka iflaslarının ekonomi üzerindeki etkileri finans dışı kurumların iflaslarından çok fazladır. Banka iflasları sistemdeki diğer bankalara daha kolay yayılmakta ve önemli bir bankanın batması çok sayıda mudinin yanı sıra tüm bankacılık sektörünü, bu bankalarla ilişkili şirketleri, mevduat sigorta kurumlarını ve son borç merci kapsamında bütçe dengesi ile para arzını etkilemektedir (Aktaran,Sarıgül,2012)

1973 yılının Mart ayında Bretton Woods sözleşmesinin sona erdirilmesine bağlı olarak sabit kur politikasının sona erdirilmesi ve uluslararası ticaretin gelişmeye başlama, ardından 1974 yılında OPEC'in petrol fiyatlarını dört kat arttırması sonucunda ortaya çıkan petrol krizi uluslararası para piyasalarında büyük

dalgalanmalara ve bankalar arasında sorunlar yaşanmasına yol açmıştır. Eşzamanlı olarak, Alman bankası Bankhaus I.D. Hersatt'ın bir gün içerisinde iflas etmesi finansal piyasalarda ortaya çıkan sorunlara ortak bir çözüm bulunması gerektiğini gündeme getirmiştir (Candan & Özgün,2009:8).

Bu gelişmelerin neticesinde, G-10 ülkelerinin merkez bankası başkanları tarafından Uluslararası Ödemeler Bankası'nın (BIS) bünyesinde, tüm dünyada bankacılık sektörü ile ilgili düzenleyici ve denetleyici standartları belirlemek amacıyla; günümüzde üyelerini Belçika, Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Lüksemburg, Hollanda, İsveç, İsviçre, İngiltere ve ABD'nin oluşturduğu Basel Bankacılık Denetim Komitesi kurulmuştur. Her yıl üç veya dört defa düzenli olarak toplanan Basel Komitesi olarak da adlandırılan komite ilk toplantısını 1975 de yapmış, aynı yıl iki temel prensibe dayanan “ Anlaşma-Concordat”ı yayınlamışlardır.

Bu prensiplere göre;

- Hiçbir bankacılık kurulu denetimden kaçmamalıdır.
- Denetim uygun ölçülerde olmalıdır (Sarigül,2012:17).

Bankacılık denetim ve düzenlemelerindeki kalitenin dünya çapında arttırılmasını ve uluslararası boşluklar nedeniyle denetimden kaçan banka olmamasına çalışan komitenin faaliyetlerinin üç başlıkta toplanması mümkündür.

- Ülkeler arasında, banka denetimi ve mevzuatı ile ilgili, bilgi paylaşımı ve değişimi sağlamak,
- Uluslararası bankacılık faaliyetlerinin denetimindeki etkinliği arttırmak,
- Bankacılık denetim, gözetim ve düzenlemesi ile ilgili ihtiyaç duyulan alanlarda minimum standartlar koymak (Aktaran,Sarigül,2012).

Basel Komitesi, resmi olarak uluslararası bir bankacılık otoritesi olmadığı gibi aldığı kararların veya yaptığı tavsiyelerin herhangi bir bağlayıcılığı da bulunmamaktadır. Ancak uygulamada Komite bankacılığın denetimi için uluslararası standartların belirlediği, yeni standartlar için çalışmaların yürütüldüğü bir merkez haline dönüşmüştür. Komite karar ve tavsiyelerinin gücü, Komite üyesi ülkeler ve Avrupa Birliği'nce kısa sürede ulusal ve uluslararası mevzuata dönüştürmelerinden

kaynaklanmaktadır. Komite doğal olarak IMF ve Dünya Bankası gibi uluslararası mali kuruluşlarla da yakın temas halindedir (Altıntaş,2006:59)

Komite 1980 yılından sonra sermaye yeterliliği üzerine yaptığı çalışmalar neticesinde 1988 yılında I.Sermaye Uzlaşısını (Basel I) yayımlayarak uluslararası alanda faaliyet gösteren bankaların riskli kabul edilen faaliyetleri ile bu riskler için ellerinde bulundurmaları gereken sermayeye yönelik bir alt sınır oranı ortaya koymuştur. Basel I Uzlaşısı yayımlandığı tarihten itibaren geniş ölçüde kabul görmüş, başta G-10 ülkelerinde olmak üzere, dünya genelinde yaygın olarak bankalar için genel bir sermaye yeterlilik standardına dönüşmüştür. (Sarigül,2012:17)

Sadece kredi risklerini dikkate alan Basel I'in yayımlanmasının ardından, bankaların finansal yapılarında piyasa risklerinin de oldukça önemli rol üstlendiği hususunun daha iyi anlaşılması ve sektörde ortaya çıkan gelişmeler paralelinde, Basel Bankacılık Denetim Komitesi tarafından piyasa risklerinin sermaye yeterliliğine dahil edilmesini içeren bir doküman üç yıllık bir çalışma neticesinde son hali verilerek 1996 yılında yayımlanmıştır. Basel komitesi, finansal piyasalarda meydana gelen gelişmeleri ve Basel I'in sermaye yeterliliği ölçümüne ilişkin eksikliklerini dikkate alarak Haziran 1999'da Yeni Basel Sermaye Yeterliliği Uzlaşısına (Basel II) ilişkin ilk istişari metni (Consultative Paper 1) yayınlamıştır. Ardından 2001 yılı başında ikinci istişari metin (Consultative Paper 2), Nisan 2003'te ise üçüncü istişari metni (Consultative Paper 3) yayımlanmıştır. Söz konusu istişari metinler, gerek ülke denetim otoritelerinden gerekse bankalar ve diğer ilgili taraflardan alınan yorumlar çerçevesinde revize edilerek yenilenmiş ve Basel II'ye ilişkin nihai metin Haziran 2004'te yayımlanmıştır (BDDK,2005)

1.2 BASEL I UZLAŞISI GENEL ÇERÇEVESİ

Basel Komitesi, bankaların bilanço ve bilanço dışı kalemlerinin muhtelif risk ağırlıklarıyla çarpılması suretiyle bulunan risk ağırlıklı varlık yükümlülüklerin toplamının sermaye ile karşılaştırılması esasını içeren ilk sermaye yeterliliği uzlaşısını, G-10 ülkeleri Merkez Bankası Başkanlarınca oylanmasını müteakiben Temmuz 1989'de yayımlamıştır (Altıntaş,2006:62)

Komitenin 1989’de yayınladığı “ Sermaye Uzlaşısı Basel I Standartları” ile, bankaların krizlere ve finansal kırılganlığa karşı dayanıklılığını arttırmak üzere ve finansal istikrarı sağlamak amacıyla uymaları gereken temel kriterler belirlenmiştir. Bu düzenleme ile bankaların sermaye yeterliliği konusunda uluslararası bir standart getirilmiştir. Bununla birlikte, komitenin esas hedefi, bankaların maruz kaldıkları riskleri daha doğru bir biçimde yansıtan esnek bir uygulama alanı oluşturmaktadır (Aras,2005:4).

Basel I ile; bir sektör standardı ve asgari sermaye yeterliliği oluşturulması hedefi doğrultusunda, bankaların varlıklarının ve alacaklarının OECD üyesi olma durumları, tarafların devlet veya finansal kurum olması veya alacağın teminatının gayrimenkul olması esasına göre risk ağırlıklarının tabi tutulması benimsenmiştir. Kulüp kuralı olarak da adlandırılan bu yöntemle aktifin kalitesinin ortaya konularak bankanın sermayesi ile ilişkilendirilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda; uluslararası alanda faaliyet gösteren bankaların riskli faaliyetleri ile bu riskler için bulundurmaları zorunda oldukları sermaye arasında bir ilişki kuran ve İngiltere Merkez Bankası Başkanı Peter Cooke önderliğinde alınan kararla benimsenmesi nedeniyle “Cooke Oranı” olarak bilinen “öz kaynak / risk ağırlıklı varlıklar oranının” %8 ve üzerinde olması gerektiğini ortaya koyan sermaye yeterliliği tanımı yapılmıştır (Sarigül,2012:18). Cooke rasyosu olarak da bilinen Sermaye yeterliliği Rasyosu (SYR) detayı aşağıda verilmiştir.

$$SYR = \frac{\text{Özkaynak}}{\text{Risk Ağırlıklı Varlıklar ve Gayrinakdi Krediler}} \geq \%8$$

Risk Ağırlıklı Varlıklar ve Gayrinakdi Krediler

Bu rasyonun payında geçen “ Özkaynak”, bankaların tuttıkları muhasebesel sermaye miktarından çok daha farklı olarak tanımlanmıştır.

SYR’da tanımlanan özkaynak miktarı şöyle hesaplanmaktadır;

+ I : Ana Sermaye (Ödenmiş Sermaye + Dağıtılmamış Karlar)

+ II : Katkı Sermaye (Karşılıklar+Rezervler+Fonlar)

+ III : Üçüncü Kuşak Sermaye (Sadece Piyasa riski için kullanılabilen sermaye benzeri krediler)

- IV : Sermayeden İndirilen Değerler (Aktifleştirilmiş Giderler + Mali İştirakler

= ÖZKAYNAK (Aktaran, Aranmaz,2008:7)

Sermaye yeterliliği oranı hesaplanırken kullanılan özkaynak unsurları bankaların bilançolarında görülen özkaynakları bileşenlerinden oldukça farklıdır. Bilançoda görülen özkaynak kalemlerinden sermaye yeterliliği oranının hesabına esas teşkil eden özkaynak büyüklüğüne nasıl ulaştığı aşağı detayları ile verilmiştir.

1.ANA SERMAYE

- A) Ödenmiş sermaye
- B) Kanuni yedek akçeler
- C) İhtiyari fevkalade yedek akçeler
- D) Vergi provizyonundan sonraki dönem karı ve geçmiş yıllar karı toplamı
- E) Dönem zararı ile geçmiş yıllar karları toplamı (-)

2.KATKI SERMAYE

- A) Genel kredi karşılığı tutarı
- B) Banka sabit kıymet yeniden değerlendirme(maliyet artış fonu, sermayeye eklenecek iştirak ve bağlı ortaklık hisseleri ile gayrimenkul satış kazançları dahil)
- C) Banka sabit kıymetleri için Bankaların Kuruluş ve Faaliyetleri Hakkında Yönetmeliğin 4. maddesinin 4. fıkrasında yer alan katkı sermaye ile ilgili tanımda belirtilen şekilde hesaplanan yeniden değerlendirme tutarı
- D) İştirakler, bağlı ortaklıklar sabit kıymet yeniden değerlendirme karşılığı (Menkul kıymetler arasında izlenen iştirak amaçlı diğer ortaklıklara ilişkin olanlar)
- E) Alınan sermaye benzeri krediler
- F) Menkul değerler değer artış fonu
- G) Muhtemel riskler için ayrılan serbest karşılıklar

3.ÜÇÜNCÜ KUŞAK SERMAYE

4.SERMAYE

5.SERMAYEDEN İNDİRİLEN DEĞERLER

- A) Ana faaliyet konuları para ve sermaye piyasaları ile sigortacılık olan ve bu konulardaki özel kanunlara göre izin ve ruhsat ile faaliyet gösteren mali kurumlara yapılan tüm sermaye katılımlarına ilişkin tutarlar
- B) Özel maliyet bedelleri
- C) İlk tesis giderleri
- D) Peşin ödenmiş giderler
- E) İştiraklerin bağlı ortaklıkların, sermayesine katılan diğer ortaklıkların ve sabit kıymetlerin rayiç değeri bilançoda kayıtlı değerinin altında ise aradaki fark

F) Türkiye’de faaliyet gösteren diğer bankalara verilen “ sermaye benzeri krediler”

G) Şerefiye

H) Aktifleştirilmiş giderler

6.ÖZKAYNAKLAR (4-5)

“Ana Sermaye” olarak gruplanan sınıf, nakit sermaye unsurlarını temsil etmektedir. Bankanın ödenmiş sermayesi, dönem karından kanun hükümleri uyarınca veya banka ortaklarının iradesiyle ayrılan ihtiyari yedek akçeler (dağıtılmış karlar) ve dönem karı bu grupta yer almaktadır.

“Katkı Sermaye” ise daha ziyade nakit olmayan özkaynak unsurları ile özkaynak benzeri fonları temsil etmektedir. Muhtelif değerlendirme fonları, serbest kredi karşılıkları ve sermaye benzeri krediler katkı sermayeyi oluşturmaktadır (Altıntaş,2006:64-65).

Basel I’de bankanın maruz kaldığı kredi riski, bankanın aktiflerinin ve bilanço dışı kalemlerinin farklı risk sınıflarına ayrılması ve her sınıfa karşılık gelen risk ağırlıkları olan %0, %10, %20, %50 ve %100 katsayılarla çarpılması suretiyle hesaplanmaktadır. Sadece beş farklı risk ağırlığı kullanması nedeniyle risk duyarlılığı düşük olan Basel I, farklı faaliyet alanları olan bütün bankalara aynı şekilde uygulandığından “ herkese tek beden elbise” şeklinde tanımlanabilecek bir sermaye düzenlemesidir. Ayrıca Basel I’de “ OECD KULÜP KURALI” şeklinde tanımlanmış olan uygulamadan dolayı OECD’ye üye ülkelerin hükümetlerine yüzde sıfır, üye ülkelerin bankalarına olan borçlara ise yüzde yirmi risk ağırlığı verilmektedir. Buna karşın, OECD üyesi olmayan ülkeler için %100 risk ağırlığı öngörülmüş olması bu düzenlemenin zayıf yönü olarak değerlendirilmiştir (Yayla & Kaya,2005:2)

Kulüp kuralına göre OECD’ye tam üye olan ülkeler IMF ile arasında özel ödünç verme anlaşması bulunan ülkeler OECD ülkeleri olarak adlandırılmış ve sahip oldukları risk ağırlıkları diğer ülkelere farklılaştırılmıştır. Buna göre bankaların OECD ülkelerinin hazinelerinden ve merkez bankalarından olan alacakları, cinsine ve vadesine bakılmaksızın %0 risk ağırlığına sahip bulunmaktadır. OECD üyesi olmayan ülkelerin hazinelerinin ve merkez bankalarının bankalara olan borçları ise eğer borç kendi yerel paraları cinsinden finanse edilecek ise yine %0 risk ağırlığına, yabancı paralar cinsinden finanse edilmesi gerekiyorsa %100 gibi yüksek bir risk ağırlığına sahiptir.

Ayrıca nakit varlıklar , nakit veya OECD ülkelerinin hazinelerinin ihraç etmiş olduğu menkul kıymetler ile teminatlandırılmış veya bu ülke hazinelerince garanti altına alınmış alacaklar da % 0 risk ağırlığına sahip olmaktadır. Yurt içerisinde KİT'lere verilen borçlara ilişkin alacaklar ise Basel I hükümlerince ulusal değerlendirmeye bakılarak %0, %10, %20 veya %50 oranlarından birisinin ulusal otoriteler tarafından seçilebileceği belirtilmiştir (Aramaz,2008:11-12).

İpotekle korunmuş olan oturma amaçlı konutlara verilen krediler Basel I hükümleri uyarınca %50 risk ağırlığına sahip bulunmaktadır. Özel sektöre verilen krediler ise tek bir çatı altında toplanmak kaydıyla %100 gibi yüksek bir risk ağırlığına tabi tutulmuştur (İmişiker,2005:7)

Tablo 1.1 Basel I Aktif Hesaplar Risk Ağırlıkları Tablosu

Risk Ağırlığı (%)	Aktif Türü
0	**Kasadaki nakit ve altın **OECD Ülkeleri hükümet ve merkez bankalarından alacaklar **Nakit altın veya OECD hükümet veya merkez bankalarının kefaleti veya bunlara ihraç edilen menkul kıymetler teminatına alınmak suretiyle kullanılan krediler
20	**OECD ülkelerinde kurulu bankalardan alacaklar **OECD ülkelerinde kurulu bankaların kefaletiyle veya bunlarca ihraç edilen menkul kıymetler teminata alınmak suretiyle kullanılan krediler
50	Gayrimenkul ipoteği karşılığı konut kredileri
100	Diğer nakdi kredi ve alacaklar, gayrimenkul ve iştirak yatırımları

Kaynak: A.Ayhan Altıntaş, Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Sermaye Yeterliliği, Turhan Kitabevi,2006,s.70

Ancak teknolojide ve finansal piyasalarda sürekli gelişmeler yaşanması, uygulanan sermaye standardının yeterince hassas bir risk ölçümü yapamaması, bankaların gerçekte operasyonel riskleri de üstlenmelerine rağmen mevcut düzenlemenin banka sermayesini sadece piyasa ve kredi riskleri ile ilişkilendirmiş olması, kredi riskini hesaplamada kullanılabilecek tek bir yöntemin bulunması ve farklı faaliyetlerde bulunan tüm bankaların aynı yöntemle tabi tutulması, temel kredi risk kriteri olarak OECD üyeliğini esas alması nedeniyle Basel I yetersiz ve eksik kalmaktadır (Bankacılar Dergisi,2006:58:5)

Basel I'e yöneltilen eleştirilerden bazıları şunlardır;

- Sermaye yeterliliği standart oranı “ risk bazlı” olmaktan ziyade “likidite” bazlıdır.
- Rasyo, bankaları iflasa götüren, temel bir risk olan kredi kullandırımında “yoğunlaşmayı” dikkate almamaktadır.
- Bütün firma kredilerine, teminata göre yapılan farklılaştırma dışında, aynı risk ağırlığı öngörüldüğünden bankalar yüksek getirili, fakat yüksek riskli alanlara teşvik edilmektedir.
- Bankaların sadece sermaye yeterliliği oranını tutturmak için sermaye artırımına gitmeleri, getirisini dikkate almadan faaliyetlerini geliştirmelerine sebep olmaktadır.
- Sermaye yeterliliği oranını yükseltmek için sabit kıymetler gibi duran varlıkların yüksek değerlenmesi için her türlü yõteme başvurulması nedeniyle, bu varlıkların gerçek değeriyle satışı halinde ortaya çıkacak büyük zararlar, bankaların elini kolunu bağlar hale gelmiştir (Altıntaş,2006:76)

Basel I sermaye yeterliliği konusunda belirli standartlar getirilmiş olmakla birlikte birçok eleştiride yapılmıştır.

- Kredi riskinin ayrıştırılması Basel I'de sınırlı kalmıştır.
- Kredi riskinin statik ölçümü, sermaye yeterlilik rasyosu için kritik değer olarak belirlenen % 8 oranı, ülkelerin ve ölçüme dahil kuruluşların değışen koşullarına göre esneklik gösterememektedir.
- Vadenin dikkate alınmaması; Vade, önemli bir risk faktörü olmasına karşın dikkate alınmamaktadır.
- Karşı tarafın kredi değerliliğine dikkat edilmemesi gibi Basel I'e yapılan eleştirilerini sıralayabiliriz (Babuşçu,2005:263)

Ülkemizde de Basel I standartları 1988 yılında kabul edilmiş ve imzalanmıştır. 3 yıllık kademeli süreci içeren düzenlemeler 1989 yılında yayınlanmıştır.

Türkiye'de sermaye yeterliliği rasyosu;

- 1989 yılında %5
- 1990 yılında %6
- 1991 yılında %7
- 1992 yılında %8 olarak uygulanmıştır.

Türkiye’de yüksek faiz oranları ve döviz kurlarındaki dalgalanmalar sonucu ortaya çıkan 2000 krizi sonrasında 10 Ocak 2001 tarihinde yürürlüğe giren Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine ilişkin Yönetmelik ile piyasa riskleri de ilk olarak sermaye yeterliliği ölçümlerine dahil edilmiştir. BDDK 2001 yılı sonrasında itibaren ilgili yönetmeliğin uygulanmasını zorunlu hale getirmiştir (BDDK,2005:45).

1.3 BASEL II UZLAŞISI GENEL ÇERÇEVESİ

Uluslararası piyasalardaki gelişmeler, mevcut düzenlemenin değişen koşullar karşısında yetersiz kalması, risk çeşitlerinin artması gibi unsurlar yeni sermaye standartları oluşturmayı gerektirmiştir. Bu açıdan bakıldığında Basel I ortaya çıktığı dönemdeki ihtiyaçları karşılayan, ancak günümüzde risk ölçme yapısının yetersizliği nedeniyle eksik kalan bir uygulama haline gelmiştir (Babuşcu,2005:263).

Basel I’e yönelik eleştiriler ve finansal piyasalardaki değişimler ışığında, Basel Komitesi, daha kapsamlı ve piyasaların ihtiyaçlarını göz önüne alan yeni bir sermaye yeterliliği oranı çerçevesi oluşturarak Haziran 1999’da birinci danışma paketi şeklinde bu taslağı ülkenin görüş ve eleştirilerine açmıştır. Ocak 2001’de yayınlanan ikinci danışma paketiyle de finansal piyasalarda ortaya çıkan yeniliklerin ve gelişmelerin daha iyi analiz edilmesi hedef alınarak, sermaye yeterliliğinin belirlenmesinde çeşitli kredi riski ve operasyonel risk yöntemlerinin uygulanabilmesi sağlanmıştır. Gözetim ve denetime tabi olan bankaların daha esnek bir yapıya kavuşmaları amaçlanmış ve uzmanlaştıkları alanlara göre kendi risk profillerini çizmelerine olanak sağlanmıştır. Ancak, ikinci danışma paketinde halen eksiklikler bulunduğu uluslararası kamuoyu tarafından dile getirilmiş ve Basel Komitesi, ikinci danışma paketi eleştirileri göz önünde bulunduran, güçlü ve doğru risk ölçümlerini ödüllendiren ve bu hedefler doğrultusunda piyasa disiplininin önemini vurgulayan üçüncü danışma paketini Nisan 2003’te yayınlamıştır. Son taslağa da yöneltilen eleştiriler ve sayısal etki çalışmalarının sonuçları doğrultusunda, Basel Komitesi eksiklikleri tamamlamak amacıyla çalışmalarını hızlandırmış ve standarda son şeklini vererek 26 Haziran 2004’de Yeni Sermaye Uzlaşısı – Basel II’yi yayımlamıştır (Parasız,2007:249)

Esas olarak uluslararası faaliyeti olan bankaların asgari sermaye seviyelerini belirlemeye yönelik olan Basel II uygulamasında, 1988 uzlaşısında olduğu gibi, ulusal otoriteler bankacılık lisansı verdikleri kuruluşlar için ek ölçütler uygulayabilecekler, daha yüksek asgari sermaye yeterliliği mevzuatının uluslararası faaliyet gösteren bankalar arasında önemli bir rekabet eşitsizliği kaynağı olmamasının sağlanması, bu konuda tutarlılığın sürdürülmesi ve uluslararası bankacılık sisteminin istikrarının ve sağlıklı olmasının desteklenmesi hedeflenmektedir. Yeni düzenleme ile bankaların risk ağırlıklı unsurları için %8 oranında sermaye bulundurmaları genel koşulu korunurken, bankaların iç sistemlerinin sağladığı risk değerlendirmeleri sermaye hesaplamalarında girdi olarak daha fazla kullanılmaktadır. Basel Komitesi, mevzuat ve muhasebe yaklaşımları arasında ulusal ve uluslararası düzeydeki etkileşimin önemli etki ve sonuçları olabileceğinin farkındadır. Komite; mevzuat ve muhasebe standartları arasında oluşabilecek farklılıkları mümkün olduğunca azaltmak çabası kapsamında muhasebe otoriteleriyle olan diyalogundaki proaktif rolünü sürdürme amacındadır (Sarigül,2012:22).

Basel II piyasa disiplini üzerine de etkili olacak şekilde düzenlenmiştir. Basel II'ye göre finansal kuruluşların sermaye miktarları bankacılık harici ve operasyonel faaliyetlerini de kapsayacak şekilde hesaplanacaktır. Gözetim ve denetim süreçlerinde denetim ile yükümlü kurumların rahat çalışabilmesi amacıyla bankalara belirli süreler tanımlanmıştır. Bankaların tüm bu faaliyetleri için şeffaflık ön koşul haline getirilmiştir. Bu düzenlemelerin amacı, bankaların yeterli sermaye miktarını tutmaları, sermaye miktarının maruz kalınabilecek risk ile paralel olması, risk yönetiminin teşvik edilmesi, eşitlik ölçülerini aşmadan rekabetçi ortamın sağlanması, etkin bankacılık sistemi oluşturmaları ve finansal istikrara katkıda bulunmalarıdır.

1.4 BASEL II'NİN TEMEL PRENSİPLERİ

Finansal piyasalara dayanıklı ve mükemmel şekilde destek vermek amacıyla üç temel prensip belirlenmiştir.

- **Asgari Sermaye Yeterliliği – Birinci Yapısal Dayanak** : Riskin ölçülebilmesi ve sayısallaştırılması, kredi riski, piyasa riski ve operasyonel risk için toplam asgari sermaye gereksiniminin hesaplanması gibi konuları kapsamaktadır.

Birinci yapısal dayanak, nicel değerlendirmelerin yapılmasına ve riske daha duyarlı asgari sermaye koşullarının ortaya konulmasına ilişkindir.

- Denetim Otoritesinin Gözden Geçirilmesi – İkinci Yapısal Dayanak : sektörün sermaye yükümlülüğünü yerine getirirken uygulanan yöntem ve aşamaların denetlenmesini ve bu konuda bankalar ve bankaları denetleyenlerin görevlerini ortaya koymaktır. Denetim otoritesinin incelenmesi süreci, bankaların risklerini izlemesi ve yönetmeleri sürecinde daha uygun risk yönetimi tekniklerinin geliştirilerek kullanılmasına yöneliktir.
- Piyasa Disiplini – Üçüncü Yapısal Dayanak : Asgari sermaye yükümlülüklerinin dayanağı ve denetim otoritesinin incelenmesi süreci tamamlamaktadır. Kamuya, artan oranda açıklama yapmak yoluyla piyasa disiplini sağlanmasına yöneliktir.

1.4.1 Asgari Sermaye Yeterliliği-Birinci Yapısal Dayanak

Sermaye, bankaların karşı karşıya kalabilecekleri risklere karşın başta mudileri olmak üzere tüm menfaat sahiplerinin kayıplarını önlemek amacıyla bulundurmaları gereken miktar olarak tanımlanmaktadır. I. Yapısal Dayanakda tanımlanan Asgari Sermaye Yeterliliği bölümünde bankaların bu durumda bulundurmaları gereken sermaye miktarı hesaplanmıştır.

$$\frac{\text{Toptan Sermaye}}{\text{Risk Ağırlık Unsurları}} \geq 0,08$$

Toptan Sermaye, nitelikli sermaye olarak da anılmaktadır ve nitelikli sermaye unsurları aşağıda yer almaktadır.

1.4.1.1 Toptan Sermaye Unsurları

- A. Ana Sermaye (Birinci Kuşak Sermaye) : Basel Komitesi ana sermaye kalemlerini; ödenmiş sermaye (ihraç edilmiş ve tamamı ödenmiş adi hisseler ve temettü birikimli olmayan daimi imtiyazlı hisseler), dağıtılmamış karlar, yasal yedek akçeler, ihtiyari ve fevkalade yedek akçeler, vergi sonrası dönem karı/zararı ve geçmiş yıllar karı/zararı toplamı olarak belirlemiştir.
- B. Katkı Sermaye (İkinci Kuşak Sermaye) : Genel kredi karşılıkları, yeniden değerlendirme fonları, alınan sermaye benzeri krediler ve muhtemel riskler için

ayrılan serbest karşılıklar, sermaye olarak dikkate alınmaktadır. Katkı sermayenin ana sermayeyi aşması durumunda aşan kısım katkı sermaye olarak dikkate alınmamaktadır.

- C. Kısa Vadeli Sermaye Benzeri Borçlar (Üçüncü Kuşak Sermaye) : Bankalar, ulusal denetim otoritelerinin insiyatifine bağlı olmak üzere, piyasa riskine ilişkin sermaye gereksiniminin bir kısmını karşılamak amacıyla kısa vadeli ikincil sermaye benzeri borçlardan oluşan bir üçüncü kuşak sermaye kullanabilirler. Bu tip borçlanma araçlarının üçüncü kuşak sermayeye eklenebilmesi için, teminatsız, ikincil ve tamamen ödenmiş olması, başlangıç vadesinin asgari iki yıl olması, denetim otoritesinin onayı olmaksızın karşılaştırılan vadeden önce geri ödenmemesi ve yapılacak geri ödemenin ve iftanın banka öz kaynağının riskleri karşılayacak düzeyin altına düşmesine neden olması durumunda vadesi gelmiş dahi olsa faizi ile anaparanın geri ödenmemesi koşulu içermesi gerekmektedir. Katkı sermayenin ana sermayenin üzerinde kalan kısmı da üçüncü kuşak sermayeye eklenebilir.
- D. Sermayeden İndirilecek Değerler: Sermaye yeterliliğinin hesaplanmasında şerefiye, menkul kıymetleştirme işleminden kaynaklanan risklere ilişkin ödenmiş sermaye artışı, bağlı ortaklıklardaki sermaye yatırımlarından konsolidasyona tabi tutulmayanlar ve çapraz nitelikteki yatırımların sermayeden indirilmesi zorunlu tutulmuştur(BIS,2007:16-21).

1.4.1.2 Risk Ağırlık Unsurları

Asgari Sermaye Yeterliliği'nin hesaplanmasında kredi riski, piyasa riski ve operasyonel risk olmak üzere üç çeşit risk bileşeni kullanılmaktadır.

- **Kredi Riski** : İşletmeler finansal sorunlarının çözümlerinde kendi kaynakları yetersiz kaldığında öncelikle bankalara müracaat etmektedirler. Bankaların vermiş olduğu bu hizmet kendileri için önemli bir risk kaynağıdır. Diğer bir tanımla kredi riski; kredi verilen işletmenin özel ekonomik koşulları ve ait olunan endüstriye has koşullar veya satın alınan menkul kıymetleri ihrac eden işletmelerin kendileri ve ait oldukları endüstriye has koşullar nedeniyle maruz kalınan risktir (Parlakkaya,2005:21)

Basel II ile, 1998 uzlaşısındaki kulüp kuralı uygulaması kaldırılmış, bunun yerini kredi dereceleri almıştır. Komite bankalara, kredi risklerine ilişkin

sermaye gereksinimlerini hesaplamaları için standart yöntem ve içsel derecelendirme yöntemi olmak üzere iki ana yöntem arasında seçim yapma olanağının verilmesini önermiştir (BIS,2007:23). Bu yöntemler aşağıda detaylı bir şekilde anlatılmaya çalışılmıştır.

- a) Standart Yöntem : Basel II standart yaklaşımında risk ağırlıkları; bağımsız derece kuruluşlarının kredi borçlusu için verecekleri derecelendirme notlarına göre belirlenmektedir. Standart yaklaşımda riskler kredi borçlusunun niteliklerine göre gruplandırılmakta ve risk ağırlıkları oluşturulmaktadır.
 - b) İçsel Derecelendirme Yöntemi: Bankalar, ulusal denetim otoritesinin izni ile, komitenin geliştirdiği bazı standartlara bağlı olarak, kendi kredi derecelendirme modellerini kullanabileceklerdir. Bankanın tüm riskli aktifleri ve iş alanlarına uygulanması gereken bu yöntemle; kredi riskini belirleyen derecelendirme notu banka dışındaki herhangi bir kuruluştan değil, bankanın kendi oluşturduğu modelden sağlanacaktır. Ancak bankaların, içsel derecelendirme yöntemi aracılığıyla hesapladıkları derecelendirme notlarını dikkate alabilmeleri için asgari üç yıldır Basel II’de öngörülen standartları sağlayan bir derecelendirme sistemini kullanıyor olmaları gerekmektedir (Sarigül,2012:26-27).
- **Piyasa Riski** : Finansal piyasaların risk olarak kabul ettikleri dört ana unsur vardır. Faiz, hisse senedi, kur gibi finansal araçlarda meydana gelebilecek dalgalanmalara ve emtia alım satımından kaynaklanan muhtelif zararlara bankaların piyasa riski denilmektedir. Basel II Komitesi önerisine göre kredi riskinde olduğu gibi piyasa riski içinde standart yöntem veya içsel derecelendirme yönteminden birisi tercih edilmektedir. Fakat bu yöntemlerden hangisinin kullanılabileceği ulusal otoritenin onayına bağlıdır. Standart Yöntem ile piyasa riski hesaplanırken “genel piyasa riski” ve “spesifik riski” için ayrı risk ağırlıkları mevcuttur. Genel piyasa riskleri; faiz riski, hisse senedi riski, kur riski ve emtia fiyat riskidir. Spesifik risk ile açıklanmak istenen ise bankanın portföyünde yer alan faize dayalı finansal enstrümanlar ve hisse senetlerini ihraç eden veya ödeme yükümlülüğünü üstlenen kişilerin kredi değerliliklerinde meydana gelebilecek olumsuz gelişmeler neticesinde söz konusu finansal enstrümanların değer kaybına yönelik risklerdir (Sarigül,2012:28).

Basel komitesinin belirlediği ve ulusal otoritenin onayladığı bazı istatistiksel yöntemler kullanılarak yapılan derecelendirmeye de “içsel derecelendirme yöntemi” denilmektedir. Burada piyasa riski oluşabilecek en fazla kayıp tutarı hesaplanacak ve bu kayba yönelik sermaye miktarı hesaplanacaktır. Maksimum kayıp tutarına “riske maruz değer” denir ve bu değer günlük olarak hesaplanır. Riske maruz değerın hesaplanmasında; Parametrik yöntem, Tarihsel simulasyon ve Monte Carlo Simulasyonu kullanılmaktadır.

- **Operasyonel Risk** :Basel I uzlaşısında asgari sermaye yeterliliği hesabına dahil edilmeyen operasyonel risk Basel II kapsamında değerlendirilmeye alınmıştır. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu bankaların karşılaşılabileceği operasyonel riskleri sekiz ana başlıkta toplamıştır.
 - Bilgi işlem sistemleri ve elektronik bankacılık platformuna izinsiz girişler,
 - Personelin suç sayılan işlemleri yapması,
 - Sahte elektronik para yatırılması,
 - Banka dışından hizmet sağlanması sürecinde ortaya çıkan platformlar,
 - Kullanılan sistemlerin eski ve yıpranmış durumda bulunması,
 - Yönetim ve personelin banka ve bankacılıktaki yeniliklere uyum sağlayamaması,
 - Müşteri güven uygulamalarındaki mevcut yetersizlikler,
 - Banka tarafından gerçekleştirilen işlemlere müşteri tarafından itiraz edilmesi.

Operasyonel riskin ölçümü için “Temel Gösterge Yöntemi”, “Standart Yöntem” ve “İleri Ölçüm Yöntemi” kullanılmaktadır.

- Temel Gösterge Yöntemi: Temel gösterge bankanın tüm faaliyetleri için “Brüt Gelir”dir. Brüt gelir, net faiz geliri ve net faiz geliri dışındaki gelirlerin toplamını ifade eder ve son üç yılda elde edilen brüt gelir toplamının sermaye olarak tutulması gerekir.
- Standart Yöntem: Bankacılık faaliyetleri sekiz farklı bölüme ayrılmıştır. Her bir bölüm için ayrı brüt gelir hesaplanır. Her bir brüt gelirin yine ayrı faaliyetlere göre yüzdesi hesaplanmaktadır.
- İleri Ölçüm Yöntemi: İleri ölçüm yöntemleri kapsamında, bankaların operasyonel risk için tutmaları gereken yasal sermaye, kendi operasyonel risk yöntemleri ile hesaplayarak ulaştıkları değere eşit olacaktır. Basel komitesi tarafından, bankaların ileri ölçüm yöntemlerini kullanabilmeleri

bazı nitel, nicel ve genel standartlara bağlanmıştır (Candan&Özgün,2009: 307).

1.4.2 Banka Denetim Otoritesinin İncelenmesi – İkinci Yapısal Dayanak

Banka ve denetim otoritesinin incelenmesine yönelik asgari kriterler birinci dayanakta ele alınmıştır. II. Yapısal Dayanakta, denetimin temel ilkeleri, risk yönetim kuralları, denetimsel sorumluluk ve şeffaflık etkin biçimde izlenmektedir.

Tespit edilen risklere karşın ayrılması gereken sermaye miktarından banka yönetimi sorumludur. Yönetim riskleri önceden belirleyebilecek ve yeterli sermaye miktarını düzenleyebilecek bilgi ve beceriye sahip olmalıdır. Bu doğrultuda etkin bir strateji belirlenmelidir. Stratejilerde, riskler tanımlanmalı, değerlendirilmeli, tekrar kontrol edilerek ilgili politikalar oluşturulmalı ve sağlam bir sermaye yapısı oluşturulmalıdır.

Bankaların sermaye yeterliliği konusunda belirlediği stratejilerin ve sermaye seviyelerinin de denetim otoriteleri tarafından kontrol edilmesi gerekmektedir. Olası bir aksiliğe maruz kalınmaması amacıyla bu süreçte denetim otoritesi gerekli tüm tedbirleri almalıdır.

Denetim otoritelerinin yapabilecekleri müdahalelerin başında banka yönetiminin belirlediği stratejiler doğrultusunda oluşturdukları sermaye miktarını arttırabilme gelmektedir.

Eğer bankalar sahip olduklar yükümlülükleri yerine getiremiyorlar ise; denetim otoriteleri hızla müdahale edebilmekte, sermaye yeterliliğinin tekrar sağlanabilmesi için yeni planlamaların yapılmasını isteme gibi uygulamaları da tercih edebilmektedirler.

1.4.3 Piyasa Disiplini – Üçüncü Yapısal Dayanak

Basel II'nin son bileşeni olan piyasa disiplininin temelini şeffaflık oluşturmaktadır. Bankalar bu yapısal dayanak kapsamında sahip oldukları sermaye, yeterliliği ve risk değerlendirmeleri konularında kamuoyuna açıklama yapmakla

yükümlüdür. Bu açıklamaların, ulusal muhasebe standartları ile uyumlu olması gerekmektedir.

Bankalar birinci yapısal dayanak çerçevesinde karşı karşıya kalacakları riskleri belirleyecek, buna göre sermaye birikimini sağlayacak, ikinci yapısal dayanakta tüm faaliyetlerin düzgün ve eksiksiz şekilde yapılıp yapılmadığı denetleyecek, aksi durumda düzeltilmesini sağlayacak ve son dayanakta da tüm bu faaliyetler ile ilgili olarak eksiksiz, güvenilir ve karşılaştırılabilir şekilde kamuoyuna bilgi verilebilecektir.

1.5 BASEL III DÜZENLEMELERİ

Basel II süreci devam ederken diğer taraftan ABD’de bazı finansal kuruluşlar 2000’li yılların başlarından itibaren yükselen para hacmi nedeniyle kredibilitesi düşük kişilere ipotekli gayrimenkul (mortgage) kredisi vererek mali yapılarını güçsüzleşmesine neden olmuşlardır. Finansal kuruluşların sabit bir işi ve geliri olmayan müşterilerine dahi kredi verdikleri bu dönemde faizlerin son derece düşük olması nedeniyle özellikle orta ve alt gelir grubunda olan kişiler kullanımlarında çoğunlukla değişken faizli kredileri tercih etmişlerdir. Ancak bir süre sonra ABD Merkez Bankası’nın faiz oranlarında artış yapması konut sektöründe satışları etkilemiş ve durgunluğa neden olmuştur. Buna paralel olarak konut fiyatları hızla düşmüş ve kredi ödemelerinin net bugünkü değerinin altında kalmıştır. Konut satış fiyatları ile kira gelirlerinin piyasa düzeyinin altında kalması ile düşük gelirli kredi kullanıcıları ödemelerini yapamaz hale gelmişler ve finansal kuruluşların elindeki hacizli konut sayısı hızla artmaya başlamıştır. 2007 yılı ortalarında ABD de ipotekli konut kredilerindeki şişkinlik nedeniyle başlayan finansal sorunlar giderek derinleşmiş ve küresel boyut kazanmıştır (Sarıgül,2012:34)

Eylül 2008’de Lehman Brother’ın iflasını duyurması, ABD’deki büyük yatırım bankalarının banka holding şirketlerine dönüştürülmesi, Fannie Mae ve Fredi Mac’ın ulusallaştırılması, AIG’in çöküşün eşiğine gelmesi, Fortis’in parçalanması ve satılması, İzlanda’nın en büyük ticari bankasının ardından ülkenin bankacılık sisteminin çökmesi, birçok ülkenin bankalarına ciddi destekler vermesine yol açması gibi bir kısım olaylar henüz kriz dönemleri için yeterince önlemler alınmadığını ve

mevcut sistemin ciddi eksiklikler içerdiğini göstermiştir. Finansal sistem ve bankacılık sistemi halihazırda tekrar istikrara kavuşmuş olsa da krizin maliyeti çok ciddi boyutlara ulaşmıştır.

Basel Bankacılık Komitesi'nin krize ilk tepki olarak yayınladığı çalışma Temmuz 2009 tarihindeki piyasa riskindeki aksaklıklar ve menkul kıymetleştirmelerden doğan sorunların giderilmesine yönelik dokümanlardır. Komite bu doğrultuda bir reform ihtiyacını ortaya koymuş ve bu durum Ekim 2009'daki G20 zirvesinin en önemli konularından biri olarak ele alınmıştır. Komite; G20 tarafından bu zirvede kendisine verilen görevler doğrultusunda bir reform paketi hazırlayarak Eylül 2010 tarihinde kamuoyuna açıklamıştır. Bu çalışmada komite tarafından sunulan üçüncü reform paketi olmasından dolayı Basel III olarak adlandırılmıştır (Sarıgül,2012:35).

Basel III uzlaşısı, bir önceki sürümdeki eksiklikler ve yetersizlikler yüzünden gerekli görülmüştür. Bu açıdan bakıldığında Basel II'nin eksikliklerini, Basel III uzlaşısını ortaya çıkaran nedenler olarak nitelendirebiliriz. Basel III uzlaşısını ortaya çıkaran nedenlerden bazılarının şöyle sıralayabiliriz: (BDDK,Nisan,2010,s.2)

- Olumsuz piyasa koşullarında ani düşüş gösterebilen sermaye tamponlarının güçlendirilmesi,
- Banka sermayelerinin artırılması,
- Basel II'ye destek olmak üzere bir kaldıraç oranı uygulamasının getirilmesi,
- Asgari sermaye gereksinimindeki döngüsellliği azaltma ve karşılık ayrılması,
- Bankacılık sektörünün kuvvetlendirilmesi amacıyla ortaya koyduğu sermaye ve likidite düzenleme önerileri sunulması,
- Risk yönetiminin geliştirilmesine ek olarak, bankaların stres ortamlarına karşı dayanıklılığının artırılması.

1.5.1 Basel III'ün Genel Hedefleri

Gündeme gelen her ekonomik krizin ardından yaşanan sorunların tekrarlanmaması adına yeni arayışlara gidilmiştir. Basel II Uzlaşısının yetersiz yanlarının da giderilebilmesi için Basel Komitesi Basel III Uzlaşısını hazırlamış ve düzenlemelere ilişkin hedeflerini belirlemiştir. Basel III olarak adlandırılan

düzenleme değişiklikleriyle ulaşılmak istenen hedefler şu şekilde sıralanmıştır (Cangürel, Güngör, Sevinç, Kayci & Atalay,2010,s.1)

- Kaynağı ne olursa olsun finansal ve ekonomik şoklara karşı bankacılık sisteminin dayanıklılığının artırılması,
- Kurumsal yönetim ve risk yönetimi uygulamalarının geliştirilmesi,
- Bankaların şeffaflığının ve kamuya bilgi verme özelliklerinin artırılması,
- Mikro bazda yapılan düzenlemelerle bireysel olarak bankaların dayanıklılığının artırılması,
- Makro bazda düzenlemelerle finansal sistemin şoklara karşı direncinin artırılması,

Yukarıda yer verilen amaçların gerçekleşmesi için;

- Halihazırda kullanılan asgari sermayenin nitelik olarak artırılması, niteliğinde değişiklikler yapılması ve mevcut uygulamaya ilaveten risk bazlı olmayan, diğer bir ifadeyle muhasebesel bazlı bir asgari sermaye gerekliliği standardının getirilmesi,
- Tutulması gereken sermaye ihtiyacının ekonominin çevrim dönemlerine (cyclical) göre arttırılabilmesi ya da azaltılabilmesi,
- Asgari likidite oranlarına yönelik düzenlemeler yapılması,
- Alım – Satım hesaplarına (Trading Book) ilişkin sermaye yeterliliği hesaplarında değişiklik yapılması,
- Karşı taraf kredi riskinin (CounterpartyCredit Risk) hesaplamasına ilişkin değişiklik yapılması yönünde çalışmalar yapılmıştır.

Sonuç olarak Basel III uzlaşısının Basel II uzlaşısının yerini almak yerine, Basel II'nin iyileştirilmesi ve güçlendirilmesi amacına hizmet ettiği anlaşılmaktadır. Bu noktadan hareketle Basel III ile bankaların karşılaşılabilecekleri şoklara karşın daha güçlü sermaye yapısına sahip olmaları için özkaynak tanımında ve sermayeye ilişkin oranlar değiştirilmiş ve hesaplamaya kaldıraç oranları, likidite oranları ve risk bazlı ilave sermaye tabanı dahil edilmiştir.

1.5.2 Basel III Kapsamında Sermaye

Basel III olarak adlandırılan düzenleme değişiklikleriyle amaçlanan hususlar aşağıda biraz daha ayrıntılı olarak ele alınmıştır (Cangürel, Güngör, Sevinç, Kayci & Atalay,2010,s.2)

- Daha Nitelikli Sermaye : Gerçekleştirilen düzenlemelerle ana sermaye ya da çekirdek sermaye (Common equity) bünyesinde en kaliteli sermaye kalemlerinin¹ kalması sağlanmış, diğer bazı sermaye kalemleri ise² ana sermaye hesaplamasında indirim kalemi olarak alınmıştır.
- Sermaye Tamponu Oluşturulması : Ekonomik çevrimlerin pozisyonuna göre tutulması gereken sermaye düzeyi %0-%2,5 arasında ilaveye tabi tutulabilecektir.
- Risk Bazlı Olmayan Kaldıraç Oranı : Belirli dönüşüm oranlarıyla dikkate alınmış bilanço dışı kalemler ve aktifler toplamı ile ana sermaye arasında risk bazlı olmayan bir asgari oranın tesis edilmesi planlanmaktadır. Öngörülen kaldıraç oranı %3³ olup, kademeli bir geçiş hedeflenmektedir.
- Niceliği Arttırılmış Sermaye : Çekirdek Sermaye Oranı⁴, Tier 1⁵ oranı ve Toplam Yasal Sermaye oranı arttırılmıştır. Bu kapsamda çekirdek sermaye oranı %7'ye; Tier 1 %8,5'e kademeli olarak yükseltilecektir. Ancak birinci kuşak sermaye oranının⁶ %8,5'lik seviyesi bir asgari seviye olmaktan ziyade bazı konularda bankaların rahat hareket etmeleri (Örneğin kar dağıtımında bankaların serbest hareket edebilmesi) için gerekli düzey olarak tespit edilmiştir.

¹Ödenmiş sermaye en kaliteli sermaye kalemidir.

²Örneğin imtiyazlı hisselerle tekabül eden sermaye tutarının hesaplama esnasında ana sermayeden düşülmesi söz konusu olabilecektir.

³Diğer bir deyişle ana sermayenin (Tier 1'in) yaklaşık 33 katı kadar bir bilanço büyüklüğünün oluşturulmasına izin verilmektedir. (Cangürel, Güngör, Sevinç, Kayci & Atalay,2010,s.2)⁴17 Kasım 2009 CRD değişikliği ile AB müktesebatına anılan oran dahil edilmiştir.

⁵Tier 1 olarak ifade edilen kavram Ülkemiz mevzuatındaki bazı değişikliklerin dışında Ana Sermaye'yi ifade etmektedir. Katkı Sermaye ise Tier 2 olarak anılmaktadır. Bahsi geçen değişikliklerden bazıları şunlardır;

- Ülkemizde Yasal Özkaynak hesaplamasında Sermayeden İndirilen Değerler (SİD), Ana ve Katkı sermaye toplamından düşülürken, Tier 1 hesaplamasında ise SİD'ler %50 Ana Sermaye'den %50 Katkı Sermaye'den şeklinde indirilmektedir.
- Ülkemizde asgari sermaye yeterliliği oranı Yasal Özkaynak (Ana Sermaye+Katkı Sermaye-SİD)/RAV oranında bağlantılı olarak şekillendirilmiştir. Diğer taraftan, mevzuatımızda Tier 1 oranı için herhangi bir asgari sermaye yeterlilik oranı doğrudan yer almazken, Katkı Sermayenin Ana Sermayenin %100'ünü geçmemesi kısmen de olsa Ana Sermaye miktarının yüksek oranda olmasını sağlamaktadır.

⁶Bu çalışmada Birinci kuşak sermaye, Tier 1 ve Ana sermaye aynı anlamda ve birbirlerinin yerine kullanılmıştır. (Cangürel, Güngör, Sevinç, Kayci & Atalay,2010,s.2)

- Likidite Düzenlemeleri : Asgari seviyeleri %100 olacak şekilde Likidite Karşılama Oranı ve Net İstikrarlı Fonlama Oranı isimli iki adet oranın düzenlemelere dahil edilmesi planlanmaktadır. 2018'e kadar süren geniş bir uyum süreci hedeflenmektedir.
- Karşı Taraf Kredi Riskinin ve Alım Satım Hesaplarına ilişkin sermaye yeterliliğinin hesaplanmasında hali hazırda devam eden değişiklik çalışmaları bulunmaktadır. Ancak Basel III olarak tabir edilen yeni düzenleme taslaklarının odak noktasını daha ziyade yasal sermayeye ilişkin çalışmalar oluşturmaktadır.
Yapılan değişiklikler daha detaylı şekilde anlatılmak istenirse;
- Mevcut düzenlemede yer alan katkı sermayenin ana sermayeyi aşması durumunda aşan kısmın katkı sermaye olarak dikkate alınamayacağı hükmü kaldırılmıştır.
- Kısa vadeli ikincil sermaye benzeri borçlardan oluşan üçüncü kuşak sermaye "nitelikli yasal sermaye" hesaplaması dışında bırakılmıştır.
- Ödenmiş sermaye, dağıtılmış karlar ve yedek akçelerden oluşan; (Çekirdek sermaye / Risk Ağırlıklı Unsurlar $\geq 0,02$) çekirdek sermaye oranı minimum %4,5 olarak değiştirilmiştir. Oran 2013 den 2015'e kadar kademeli olarak yükseltilecektir.
- 2016 yılından 2019 yılına kadar itibaren çekirdek sermayeye koruma tamponu olarak %2,5 eklenecektir. Bu oranın yerine getirilememesi durumunda kar dağıtımı üzerinde; farka bağlı olarak değişen oranlarda kısıtlamalar uygulanacaktır.
- Bankaların finansal kuruluşlara olan ve belirlenen eşğin üzerindeki yatırımları, ertelenmiş verileri gibi düzenleyici kalemler 2014 yılından itibaren 2018 yılına kadar kademeli olarak çekirdek sermayeden indirilecektir.
- Ana sermayede yer alan ancak çekirdek sermaye olarak dikkate alınmayan sermaye kalemleri ile katkı sermaye içerisinde değerlendirilmeyecek sermaye

bileşenleri 2013 yılından başlayarak her yıl %10 indirilecek 10 yıl sonra tamamen sermaye bileşeni olmaktan çıkarılacaktır.

- Ülke otoritelerin tercihine bırakılan ve ekonomik büyüme hızına bağlı olarak %2,5'a yükseltip % 0 a kadar düşürülebilecek şekilde döngüsel sermaye tamponu uygulaması getirilecektir(Sarıgül,2012:36).

1.5.3 Kaldıraç Oranı

Karmaşık görülen sermaye oranlarının desteklenebilmesi amacıyla daha basit, anlaşılır ve risk bazlı olmayan kaldıraç oranları düzenlenmiştir. İlgili oranlar 2017 yılının ilk yarısı sonuna kadar %3 oranında, 2018 yılı başı itibariyle de “Birinci Yapısal Dayanak”’a dahil edilecektir. Bahsi geçen oran;

$$\frac{\text{Ana Sermaye}}{\text{Aktifler+Bilanço Dışı Kalemler}} \geq 0,03$$

Şeklin de hesaplanacaktır.

1.5.4 Likidite Oranları

Basel Komitesi, kriz ile birlikte likidite yönetimi konusunda da yeterli sermaye tamponlarının eksikliğini tespit etmiş ve bunun üzerine likiditeye ilişkin olarak Likidite Karşılama Oranı ve Net İstikrarlı Fonlama Oranı isimli iki adet oranı uygulamaya almıştır.

- Likidite Karşılama Oranı, bankaların likit varlıklarının 30 gün içerisindeki net nakit çıkışlarına bölünmesi ile bulunacak olan orandır. Bu oranın %100 olması gerekmektedir ve net nakit çıkışı ile anlatılmak istenen bankanın 30 gün içerisindeki nakit girişleri ve nakit çıkışları arasındaki farktır.
- Net İstikrarlı Fonlama Oranı'nın ana hedefi bankaların pasif kalemlerini güçlendirmek bunun yanında aktiflerinin de uzun vadeli kaynaklar ile fonlanmasını temin etmektir. Burada amaç güvenilir bir fonlama yapısının oluşturulabilmesidir.

$$\frac{\text{Mevcut istikrarlı fonlama tutarı}}{\text{İhtiyaç duyulan istikrarlı fonlama tutarı}}$$

şeklinde hesaplanan net istikrarlı fonlama oranında, “mevcut istikrarlı fonlama tutarı”nda birinci ve ikinci kuşak sermaye de dahil olmak üzere pasifteki kalemler

vadeleri ve kalitelerine göre, “ihtiyaç duyulan fonlama tutarı” ise bankaların aktifinde yer alan kalemlerin vadelerine ve kalitelerine göre değişen oranlarda hesaplanacaktır. 2012-2018 yılları arasında test edilecek olan bu oranlar için ilgi süre sonunda minimum standartlar belirlenecektir.

1.6 TÜRKİYE AÇISINDAN BASEL III DÜZENLEMELERİ

Küresel ekonomide yaşanan krizlere karşı, Basel düzenlemeleri bankaların risk yönetimindeki verimliliğini maksimum seviyeye yükseltmeyi ve krizlerin olası yıkım etkisini en aza indirmeyi hedeflemektedir. Fakat yapılan düzenlemeler Basel II'nin yetersiz kaldığını ortaya koymuş bunun sonucunda da Basel III düzenlemeleri hazırlanmıştır. Basel III yalnızca bankaların bulundurması gereken asgari sermaye miktarını yükseltmekle yetinmemiş bunun yanında yeni düzenlemeleri de beraberinde getirmiştir.

Ülkemizde faaliyet gösteren bankalarımızın sermaye yapıları incelendiğinde; öz kaynaklar içerisinde yer alan sermaye benzeri kredilerin oranlarının düşük olduğu, ödenmiş sermaye, kar yedekleri ve dağıtılmış karlar gibi çekirdek sermaye kalemlerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 1.2. Türkiye Bankaları Sermaye Yapıları

<u>Özkaynak Kalemleri(Haziran 2010)</u>	<u>Tutar(BinTL)</u>	<u>Oran</u>
Ana Sermaye	113,055,045	91,2%
Ödenmiş Sermaye	46,297,649	37,3%
Yedek Akçeler	62,430,683	50,4%
Diğer	4,326,713	3,5%
Katkı Sermaye	12,320,900	9,9%
Üçüncü Kuşak Sermaye	0	0,0%
Sermayeden İndirilen Değerler(-)	1,392,234	1,1%
Toplam Özkaynak	123,983,711	100,0%

Kaynak: http://www.bddk.org.tr/Websitesi/turkce/Raporlar/Finansal_Piyasalar_Raporlari/8469fpr_haziran2010.pdf

Yukarıda verilen tablodan da anlaşılacağı üzere ana sermaye kalemi toplam öz kaynakların %91,2'sini oluşturmakta olup katkı sermaye %9,9 gibi bir oranda gerçekleşmiştir. Ana sermayenin en önemli kalemleri olan ödenmiş sermaye ve

yedek akçeler sırasıyla toplam öz kaynakların %37,3 ve %50,4'ünü oluşturmakta olup sektörün yüksek kalitede sermaye ile çalıştığına işaret etmektedir⁷. Basel III uygulamalarında öz kaynak hesaplamalarında çıkarılacak olan üçüncü kuşak sermaye kalemi hali hazırda Türk Bankacılık Sektörü'nde zaten bulunmamakta olup bu durum Ülkemiz Bankacılık sektörünü etkilemeyecektir (Cangürel, Güngör, Sevinç, Kayci & Atalay,2010,s.12).

Ayrıca Türkiye'nin %8 olarak kabul edilen sermaye yeterlilik oranına ilave olarak 2006 yılında asgari %12'lik hedef oran belirlenmesi kriz sürecinde Türk bankalarının sermaye sıkıntısı çekmemesinde etkili proaktif önlemlerden biridir. Nitekim küresel krizde Türkiye, OECD ülkeleri arasında da bankacılık sektöründe kamunun sermaye desteğine ihtiyaç duymayan tek ülke olmuştur(Cangürel, Güngör, Sevinç, Kayci & Atalay,2010,s.12).

Türk bankacılık sektörünün, borç/sermaye yapısını gösteren kaldıraç oranlarının düşük olması, sermayenin büyük ölçüde ana sermayeden oluşması, BDDK'nın yüzde 12 minimum Sermaye Yeterliliği Rasyosu uygulaması, fonlamanın ağırlıklı olarak mevduat ile sağlanmasından dolayı yabancı bankalara kıyasla daha az etkileneceğini öngörmektedir. Çünkü zaten bizim sermaye yeterliliği rasyolarımız çok daha yüksektir. Ancak Avrupa bankalarının bu mevzuata uyum için "Common Equity'sini arttırması veya aldıkları riskleri azaltmaları gerekecektir (Efsane,2013:79).

1.7 YENİ TÜRK TİCARET KANUNU VE KOBİLER

Basel II standartlarının Türkiye bankacılık sektöründe uygulanmaya başladığı tarihe paralel 1 Ocak 2013 yılı itibariyle yeni Türk Ticaret Kanunu da yürürlüğe girmiştir. Yeni kanun, yapılan çalışmalar sonucunda ağırlıklı anonim şirket faaliyetlerine ve limited şirket faaliyetlerine ciddi farklılıklar getirmiştir.

Kanun, defterlerini Vergi Usul Kanunu'na ve Tek Düzen Hesap Planına göre tutmakta olan şirketlerin; bu tarih itibari ile Uluslararası Muhasebe Standartları ile uyumlu Türkiye Muhasebe Standartları'na (TMS) ve ayrıca Türkiye Finansal Raporlama Standartları'na (TFRS) uygun olarak tutulmasını öngörmektedir. Düzenlemeler gereği muhasebe kalemlerinin birçoğunun yeri değişmektedir.

13/01/2011 tarih ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 88. maddesinin Geçici 1.ve Geçici 6. maddeleri ile 26/09/2011 tarih ve 660 sayılı KHK'nın 9. ve Geçici 1. maddeleri uyarınca;

1. 660 sayılı KHK'da belirtilen kamu yararını ilgilendiren kuruluşların, 6102 sayılı Kanununun 397. maddesi çerçevesinde Bakanlar Kurulu kararıyla bağımsız denetime tabi olacakların ve aynı Kanununun 1534. maddesinin 2. fıkrasında sayılan şirketlerin münferit ve konsolide finansal tablolarının hazırlanmasında Türkiye Muhasebe Standartlarının uygulanmasına,
2. Yukarıdaki kapsama dahil olmayanlar için Kurumca bir belirleme yapılmıca kadar yürürlükteki mevzuatın uygulanmasının devamına, Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından kurul kararı verilmiştir.

Yeni TTK'nın hazırlanmasında etkili olan sebeplerin başında AB tam üyeliğine aday olma müzakereleri, serbest pazar ve rekabet ekonomisinin yaygınlık kazanması, uluslararası piyasaların bir parçası olma arzusu ve teknolojik gelişmeler gösterilmektedir. Burada öne çıkan en önemli kavramlar ise; şeffaflık ve kamuoyunu aydınlatma, bilgi alabilme hakkı, elde edilen veriler doğrultusunda kolay karar alabilme, güvenilir bilgiye ulaşım ve kurumsal yönetimin önemi sayılabilir.

Uygulaması ertelenen yeni TTK kapsamında ticari defterler; TMS'ye uygun olarak tutulmalıdır. Muhasebe sistemleri kurulacak, ticari defterler fiziki kayıt veya veri taşıyıcıları vasıtasıyla tutulabilecek, ticaret şirketlerinin kuruluşunda defterlerin açılış onayı Sicil Müdürlükleri tarafından yapılabilecektir. Açılış onayının noterler tarafında yapılması durumunda Ticaret Sicili Tasdiknamesi aranacaktır. İşletme defterleri Ticari Defterler bünyesinden kaldırılmaktadır. TMS'ye tabi finansal raporlamalara ilişkin hükümler de 01/01/2013 tarihinden itibaren uygulamaya girmiştir.

Faaliyet konularına bakılmaksızın bütün Anonim Şirketlere Bağımsız Denetim zorunluluğu da getirilmiştir. İlgili denetim aşamaları kuruluşta denetim, yıl sonu hesap denetimi ve işlem denetimlerinden (sermaye artırımı, azaltımı vs) oluşmaktadır. Bağımsız denetçiler hem mali tabloları hem de uygunluk denetimlerini yapmakla yükümlüdür. Bu denetimlerin ana konularını finansal tablolar, konsolide tablolar,

yıllık rapor ve envanterlerden oluşmaktadır. Yeni TTK sermaye şirketlerini küçük, orta ve büyük ölçekli olmak üzere üçe ayırmış ve büyük ölçekli işletmelerin denetiminin Bağımsız Denetim Kuruluşları tarafından, orta ve küçük ölçekli işletmelerin denetimlerinin ise YMM veya SMMM'ler tarafından yapılabileceğini öngörmüştür.

Yapılan tüm çalışmalar sonucunda, yabancı yatırımcılar da Türk şirketlerinin finansal tablolarından mevcut durumlarını kolayca analiz edebileceklerdir. Aynı zamanda Basel III açısından da şeffaflığın sağlanabilmesi kredi kullanmak isteyen mudilerin daha ucuz veya daha pahalı maliyetlerde kredi kullanmalarını sağlayacaktır.

Basel III'ün uygulama alanı bulabilmesi amacıyla öncelikle mali tablolarda şeffaflığın sağlanabilmesi, UMS/UFRS'nin ya da TMS/TFRS'nin uygulanması gereklidir. Yeni düzenlemelerde zaten bunu gerektirmektedir. Bütün bu uygulamaların hali hazırdaki vergi kanunlarına göre beyan edilecek kar/zararı etkilemesi söz konusu değildir. Kamu Gözetim Kurumu tarafından oluşturulacak standartlar doğrultusunda çıkartılan mali tablolar ya iki aşamalı (aynı tablo üzerinden ticari ve mali karın görüleceği) ya da çıkan tabloların sonuçları üzerinden ticari veya mali karın hesaplanacağı biçimde olacaktır. Yani ve de muhtemelen UFRS'nin uygulanması sonucu çıkacak ertelenmiş kar ya da ertelenmiş zararlar Kurumlar Vergisi matrahına dahil edilmeyecektir. Bütün bu uygulamalar şeffaf mali tablolar oluşturulmasının önünü açacağından özellikle kredi kullanan şirketlerin (Basel III'e göre çıkacak derecesine göre), kişisel değil kurumsal (Güçlü/zayıf mali tablolar dolayısıyla) güçlerine göre mevcut kredi oranlarından, daha yüksek veya daha düşük oranlarda faydalanması sonucunu doğuracaktır. Ayrıca güçlü mali tablo sahibi olma isteği ve gereği kayıt dışının önlenmesinde de önemli bir etken olacaktır. Beklediğimiz ve olmasını istediğimiz resmi ve özel kurumların şeffaflığının ve hesap verilebilir olmasının sağlanmasıdır ki bu da bu değişikliklerin tüm kurum ve kuruluşlarca benimsenmesi ile gerçekleşebilir (İTO,2012)

TTK'nın yeni düzenlemelerine, Basel II'nin şeffaflık ilkelerine ve dolayısıyla Basel III'e uygun faaliyetlerini gerçekleştiren ve mali durumu düzgün olan şirketler ile yeterince iyi olmayan şirketler birbirinden kesin hatlar ile ayıracaktır. İstenen

kriterlere uygun olan KOBİ, iyi bir kredibiliteye ve rating notuna sahip olacak ve kullanacağı kredinin maliyeti de azalacaktır. Fakat unutulmaması gereken sadece şirketlerin faaliyetlerini düzgün yapabilmeleri değildir. Sadece işletme faaliyetlerine yönelik KOBİ'lerin mali kayıtlarını tutma görevini sonsuz güven duyulan YMM ve SMMM'lere devredilmiştir. Bu noktada uzmanlık gerektiren bu görevin bilinçli ve doğru bir şekilde yerine getirilmesi gerekmektedir. KOBİ'lerin yaşadığı en büyük sıkıntı da bu noktada ortaya çıkmaktadır. Özensiz ve az vergi ödemeye yönelik tutulan pek çok kayıt KOBİ'nin sadece kredi notunun düşmesini değil, ciddi iflaslar yaşamasına da sebep olabilmektedir. YMM ve SMMM'lerin yapmış olduğu usulsüz kayıtların kendileri adına bir yaptırımı olmamakla beraber tüm zararlı sonuçları işletmelere fatura edilmektedir. Bu noktada da yeni düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

1.8 TÜRKİYE BANKACILIK SEKTÖRÜ KREDİ RİSKİNİN ÖLÇÜMÜ VE YÖNETİMİ

1.8.1 Genel Özellikler

Bankaların amacı, vermiş oldukları krediyi faiziyle beraber zamanında geri alabilmektir. Bu amaçla yapılan analizler, işletmelerin mali durumu ile borç ödeme gücünü tespitiye yöneliktir. Yapılan analizlerde işletmelerin dönen varlıkları ile kısa vadeli yabancı kaynakları arasındaki ilişkiler ve bunların yanında dönen varlık yapıları, sermaye yapıları, özkaynak, yabancı sermaye (borç) dengesi, duran varlıklarının yapısı ve finansman yapıları incelenir. Bunlara ilave olarak yönetici nitelikleri, kurumun saygınlığı, iktisadi durumları ve sektörel gelişmeler de göz önünde bulundurulur.

Kredinin geri ödenmeme riskini en aza indirmek amacıyla kredi verilecek kişi ve kuruluşların mali güçlerini, borçlarını geri ödeme kapasitelerini sağlıklı bir biçimde belirlemek amacıyla çeşitli çalışma ve araştırmanın yapılması gerekmektedir. Bu çalışma ve araştırmaların en önemli amaçlarından biri, firmanın kredibilitésinin ölçülmesinin yanı sıra finansman ihtiyacının doğru belirlenmesi ve buna uygun tutar, vade ve koşullarla kredi tahsis edilmesini sağlamaktır. Bu noktada Türk bankacılık

sektöründe faaliyet gösteren bir bankanın ticari krediler limit teklif ve tahsis esasları irdelenmiş ve açıklanacaktır (Erel vd, 2009, s.27).

Kredilendirmede genel kabul görmüş bazı temel ilkeler “5K” olarak da ifade edilir ve bu ilkeler sırasıyla;

- Karakter,
- Kapasite,
- Kapital,
- Koşullar,
- Karşılıktır (Erel vd, 2009, s.27).

1.8.1.1 Karakter

Firmanın karakteri (moralitesi), alınan/alınacak borcun geri ödenmesindeki kararlılık/istekliliğidir. Müşterinin moralitesi kredi analizinin en önemli unsurlarından biri olup, müşterinin dürüstlüğü ve borcunu ödeme konusundaki istekliliğinin bir ölçüsü olarak değerlendirilmektedir. Kredi müşterisi borçlarını ödeme konusunda yeterli derecede dürüst bir yaklaşıma sahip değilse, alınan teminatlar ne kadar güvenilir olursa olsun banka açısından kredi geri dönüşüyle ilgili ciddi sorunlar ile karşı karşıya kalacaktır.

Bu konudaki çalışmalarda müşterilerin iş hayatındaki dürüstlüğü, bankaya karşı açıklığı, bilgisi, yeteneği, beceri ve girişim kabiliyeti, tecrübesi, değişen koşullara uyum kabiliyeti gibi çeşitli hususlar değerlendirilir.

Moralite konusundaki değerlendirmeler; banka sistemindeki sorgulamalar yanında, firmanın müşterileri, tedarikçileri, diğer borç verenleri, rakipleri ve çalışanları nezdinde yapılacak piyasa istihbaratı olmadan tamamlanamamalıdır (Yüksel,2014:14).

1.8.1.2 Kapasite

Kredi talebinde bulunan firmanın, belirlenen vadeler dahilinde tüm yükümlülüklerini karşılayabilecek kadar fon oluşturabilme yeteneği ve borç ödeme yeteneğine kapasite denilmektedir.

Kapasitenin temelini mali faktörler oluşturur. Mali faktörler, firmaların krediyi geri ödeme gücünü araştırmayı amaçlayan mali analiz çalışmalarına veri sağlamaktadır. Mali analiz; kredi kararını oluşturmada önemli unsurlardan biridir. İşletmenin tüm mali verilerinin belirli teknikler dahilinde de analiz edilmesi, raporlanması ve bu raporlamaların yorumlanarak işletme hakkında bir yargıya varılması bu analizin sürecidir.

Mali analiz çalışmalarında kullanılan iki temel tablo, bilanço ve gelir tablosudur. Bilançoların incelenmesi firmanın ekonomik değerlerinin, borçlarının, özkaynaklarının saptanmasına olanak verir. Ayrıca bilanço analizi sonucunda firmanın borç ödeme gücü, likidite durumu, mali bünyesi, iktisadi varlıklarını etkin kullanıp kullanmadığı hakkında da bilgi sahibi olunur. Gelir tabloları ise satışları, satılan malın maliyetini, faaliyet gelir ve giderlerini, faaliyet sonuçlarını ve kârlılığını gösterir. Ayrıca temin edilebildiği takdirde kullanılacak kredilerin yapısının oluşturulmasında (çalışma şeklinin, kredi miktarının, doğru ürün tespitinin, ödeme dönemlerinin, ödeme miktarlarının vb. belirlenmesinde) kullanılmak üzere nakit akım tablosu da yol gösterici olacaktır. Nakit akım tablosu, bir faaliyet dönemi içinde işletmede ortaya çıkan nakit akışlarını açıklamayı amaçlayan bir tablodur. Bu tablo aracılığıyla işletmenin dönem içindeki nakit giriş ve çıkışlarını, kaynakları ve kullanım yerleri itibarıyla izlemek mümkün olmaktadır. Böylece dönem içinde oluşan net nakit artış ve azalışının nedenleri ile birlikte görülmesi, buradan hareketle de işletmenin nakit oluşturma gücünün ölçülmesi ve gelecekteki para gereksiniminin tahmini sağlanmaktadır (Yüksel,2014:14).

1.8.1.3 Kapital

Kapital yani öz sermaye; işletme sahibinin ya da sahiplerinin işletmenin kuruluş aşamasında kullanıma ayırdıkları sermayedir. Bu sermayeyi kuruluşa ortaya konulan para, mal, haklar, hisse senedi gibi değerler oluşturur. İşletmenin kredi almadığı varsayıldığında, öz sermaye toplam varlıklara eşit olur. Kredilendirme sürecinde, ortaklar tarafından işletmeye sermaye olarak yatırılan fonların yeterliliği ve bu fonların ne denli etkin kullanıldığına tespit edilmesi önem arz etmektedir. Sermayenin toplam büyüklüğü kredilendirme için yeterli bir kriter değildir. Bu sermayenin ne kadarının nakdi ve ne kadarının aynı olduğunun da irdelenmesi gerekmektedir.

1.8.1.4 Koşullar

Ülkenin ekonomik koşulları işletme faaliyetlerini en geniş boyutlarda etkilemektedir. Enflasyon, para arzı, faiz oranları, döviz durumu gibi ekonomik değerler işletme faaliyetlerini etkileyebilen ekonomik faktörler arasında sayılabilir. Ekonomik koşullardaki olumsuz gelişmeler bazı sektörleri riskli duruma düşürebilmektedir. Bu durumda işletmeler uygun koşullarda kredi temin edememektedir. Bunun sebebi risk arttıkça kredi maliyetleri artmakta, daha güçlü ve çabuk nakde dönüşebilecek teminatlar istenmektedir.

Ekonomideki gelişmeleri iyi izlemek ve olabilecek gelişmelere göre firmaların karşılaşılabilecekleri sorunları öngörebilmek, kredilendirme sürecinin önemli bir unsurudur. Zira, ekonominin büyüme dönemlerinde firmaların satışları hareketli ve kârları yüksek iken, durgunluk dönemlerinde, üretilen mal ve hizmetlere olan talep ve dolayısıyla firmaların satışları azalabilmekte, kâr marjları daralmaktadır.

Ekonominin durgunluk dönemleri, kredi riskinin arttığı dönemler olup, ekonomik gelişmeler izlenmeli ve firmaların beklenen gelişmelerden ne şekilde etkileneceği değerlendirilmelidir.

Firmaların faaliyet gösterdikleri sektörler, gerek arz, gerekse talep yönünden farklı özellikler taşımaktadır. Arz ve talebin nelere bağlı olarak değiştiği ise, o sektörün riskini belirleyen en önemli faktördür.

Kredilendirmede, firmaların faaliyette bulunduğu sektörün yapısal özelliklerinin ve bu sektörde olabilecek gelişmelerin değerlendirilmesi gerekmektedir. Sektördeki üretim faktörlerinin yapısı, teknoloji, yurtiçi ve yurtdışı talep, kurulu kapasite, piyasanın yapısı sektör analizinde önem taşıyan unsurlardır. Ayrıca, firmaların sektör içindeki konumunun (Pazar payı, üretilen mal veya hizmetin rakiplerine göre kalitesi, kullanılan teknolojinin sektörün ortamına göre konumu, firmanın kuruluş yeri itibarıyla girdi temini veya pazara uzaklığı vb. hususlar) ve olası etkilenmelerin incelenmesi gerekir. Çünkü sektörel durgunluk dönemlerinde işletmelerin işletmeleri kar marjları daralmakta hatta finansal sorunlar ile karşı karşıya kalabilmekte ve dolayısıyla kredi riski artmaktadır.

1.8.1.5 Karşılık

Önemi, karakter – kapasite – kapital – koşullar gibi unsurların zayıflıklarını gideren bir niteliğe sahip olmasından kaynaklanmaktadır.

Teminatın alınmasındaki esas neden, işletmenin normal faaliyeti sonucunda yeterli kaynak oluşturamaması ve vadesi gelen borcunu (kredisini) ödemekte güçlük çekmesi durumlarında, bankanın kendisini güvence altına almasıdır.

Teminatlar esas faaliyetten elde edilen gelir ile borcun zamanında ödenmemesi halinde başvurulacak kaynaklardır. Kredibilite analizinde bu sebeple birincil olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Ancak, kredinin ödenmemesi halinde başvurulacak bir kaynak olan teminatlar, alınan kararı destekleyici nitelikte olmalıdır (Yüksel,2014:16).

1.8.2 Kredilendirme Sürecinin Aşamaları

Kredilendirme süreci genel olarak;

- Ön istihbarat çalışması ve müşteri ziyareti
- Bilgi ve Belgelerin Temini
- Analiz Raporlarının Düzenlenmesi
- Kredi Teklif ve Tahsisi aşamalarından oluşmaktadır (TCZB Eğitim Yayınları,2014:36).

1.8.2.1 Ön İstihbarat Çalışması Ve Müşteri Ziyareti

- Kredi teklif ve tahsis süreci, esas olarak pazarlama faaliyetleri ile başlayabileceği gibi müşterilerin doğrudan Bankaya kredi başvurusu ile de başlayabilir.
- Firmanın, banka müşteri portföyünde yer alıp almadığı, kredi talepleri reddedilmiş firmalardan/gruplardan olup olmadığı (kredi talebinin reddedilme nedenleri) araştırılır.
- Kredi değerlendirme sürecinin en önemli unsurlarından biri olan **piyasa istihbaratı** yapılır. Diğer bankalar, mal alınan-satılan firmalar, rakipler, aynı sektördeki firmalar, firma çalışanları başlıca piyasa istihbaratı kaynaklarıdır.

- Firmanın ortaklık yapısı hakkında son bilgiler T.T.S.G'den (<http://www.ticaret Sicil.gov.tr> adresinden ticaret sicil müdürlüğü ve firma unvanı/ticaret sicil numarası bilgileri girilerek ilgili firmanın ticaret sicil gazetelerinin .pdf çıktıklarına ulaşılabilir.) ve/veya ticaret sicil araştırması yoluyla temin edilir. Daha önce gerçekleştirilen adres ve nev'i değişiklikleri araştırılır.
- Firmanın bir risk grubuna dâhil olup olmadığı tespit edilir. Grubun varlığı durumunda; diğer grup firmalarının ortaklık yapıları, yöneticileri, vb. hakkında bilgi temin edilir. Grubun ana firması tespit edilir.
- Banka veri tabanı sorgularından; firmanın ortakları, gerçek kişilerde eşi ve grup firmaları hakkında sorgulama yapılarak karşılıksız çek, protestolu senet, negatif nitelikli bireysel ve kurumsal kredi kaydı, icra/iflas/ihtiyati tedbir kararları, vergi/SGK borcu, ihale yasağı vb. kayıtlarının bulunup bulunmadığı, varsa olumsuz kayıtların sebepleri araştırılır.
- Firma ve firmanın kardeş kuruluşlarının Banka ve diğer finans kuruluşlarıyla geçmişte ve hali hazırda sorun yaşayıp yaşamadığı tespit edilir. Firmanın sisteminde mevcut bulunan "Münferit Limit Risk Sorgulama" (Memzuç) ekranı kullanılarak, firmanın Türkiye Bankalar Birliği/Risk Merkezi nezdinde ki kredi limit risk bilgileri incelenir.

Yukarıda belirtilen ön istihbarat çalışmaları sonucunda olumlu bulunan firmanın ziyaretinde;

- Ortaklık yapısı ve ortaklarının geçmiş ticari tecrübeleri ve güncel faaliyetleri,
- Geçmişteki ve günümüzdeki performansı,
- İş kapasitesi ve kullanılan teknoloji durumu,
- Rakipleri, ve onlara göre üstün-zayıf yönleri, hitap ettiği müşteri kitlesi, satış koşulları,
- Üretim girdilerini ne şekilde temin ettiği,
- Satış koşulları,
- Diğer banka ve finans kuruluşları ile çalışma koşulları, aldığı hizmet ve kullandığı kredi türleri,
- Projeleri, mevcut ve ileride olabilecek kredi ihtiyaçları,

- Ortaklarının önceki iş tecrübeleri, mevcut ortaklık yapısının ne şekilde oluşturulduğu ve varsa hisse devri yapan ortakların “Gizli Ortak” olarak firma ile ilişkilerinin devam edip etmediği,
 - Bağlı olduğu grup ve bu grubun ana firmasının ortaklık yapıları, yöneticileri ve mali durumu,
 - Var ise, farklı işletmelerdeki ortaklıkları,
- hakkında bilgi edinilerek bankanın ürün ve uygulamalarıyla ilgili firmaya bilgi verilir. Müşteri ziyaretinden sonrasında yapılması gerekenler aşağıda yer almaktadır.
- Müşterinin Banka ilkelerine uygun olarak çalışılabilecek yapıda olup olmadığı, mevcut veriler ile değerlendirilir.
 - Piyasaya ve finans kuruluşlarına olan taahhütleri yerine getirmede sorunların bulunup bulunmadığı araştırılır.
 - Elde edilen bilgiler doğrultusunda müşteri veri tabanına Vergi Kimlik Numarası, faaliyet alanı (NACE kodu), dönem sonu cirosu, oda sicil numarası, kuruluş tarihi bilgileri eksiksiz ve doğru olarak girilir.
 - Firmanın bir gruba dâhil olması halinde, diğer grup firmalarının ortaklık yapıları, yöneticileri, vb. hakkında bilgi temin edilir. Grubun ana firması belirlenir.
 - Gizli ortak varsa, tüm sorgulamaları yapılır. Finart sisteminde ilgili alan işaretlenir ve gizli ortak kaydedilir.
 - Elde edilen tüm bilgiler değerlendirildikten ve firmanın kredibilitesi belirlendikten sonra, olumlu bulunan firma ile tekrar görüşülür. Bu görüşmede, daha somut olarak, müşteriye sunulabilecek hizmet ve ürünler belirlenir.
 - Kredi ihtiyacının tespitinde, tahsis edilmesi düşünülen kredinin, işletme faaliyetinde ve kredinin türüne uygun olarak kullanılması, işletme bilançosunda aktif bir değere dönüşmesi, işletme faaliyetini genişletici ve gelir artırıcı yönde etki yapması ve firmanın ödeme gücü dâhilinde bulunması esastır (TCZB Eğitim Yayınları,2014:37,38,39).

1.8.2.2 Bilgi Ve Belgelerin Temini

Bankalar tarafından yapılan ön istihbarat çalışmasını takiben işletmelerden gerekli bilgi ve belgeler istenmektedir. İstenen bilgi ve belgeler işletmenin türü ve büyüklüğü gibi özelliklere göre değişiklik göstermektedir. İşletmeler tarafından arz edilen bilgi ve belgeleri gerçeği yansıtmaması talep etmiş oldukları kredinin risk notunun hesaplanmasında oldukça büyük önem taşımaktadır.

1.8.2.3 Analiz Raporlarının Düzenlenmesi

1.8.2.3.1 Firma Değerlendirme Sistemi

Bankadan kredi talep eden işletmelerin kredibilitelerinin tespit edilmesi amacıyla kullanılan ve banka bilgi işlem sistemi üzerinde kurgulanan modüler yapı, **Firma Değerlendirme Sistemi (FDS)** olarak anılmaktadır.

FDS'yi oluşturan modüllerle;

- Kredi risk yönetimine uygun yönetsel ortamın hazırlanması,
- Kredi değerlendirme ve karar süreçleri ile kredi risk ölçümü ve izlenmesi süreçlerinde etkinliğin sağlanması,
- Riskin kontrolü ve portföy yönetimi süreçlerinde **“Erken Uyarı”** mekanizmasının etkinliğinin sağlanması,
- Etkin denetim için sağlıklı bir Kredi Yönetim Bilişim Sistemi kurulmasıdır . (TCZB Eğitim Yayınları,2014:40).

1.8.2.3.2 Firma Değerlendirme Sisteminin (FDS) Genel Yapısal Özellikleri

Firma Değerlendirme Sistemi olarak anılan sistem;

- Kredi talep eden müşterilerin kredi değerliliklerinin ölçülmesi için kullanılan kriterlerin puanlanması,
- Kredi değerlilikleri ölçülen firmalar için tespit edilen risk notlarına göre derecelendirilmelerinin sağlanması,
- Firmaların kredi değerlilikleri ölçüm kriterleri sonuçlarına dayalı risk analizlerinin yapılması,

- Kredi taleplerinin değerlendirilmesinde Banka içinde standardizasyonun sağlanması suretiyle, subjektif kredilendirme uygulamasından, kurumsal risk algısını yansıtan objektif kredilendirme uygulamasına geçilmesi,
- Birimlerin kredi açma yetki limitleri paralelinde sonuçlandırılacak şekilde, karar/karar destek modüllerinin oluşturulması,

Sureti ile, ölçülebilir ve yönetilebilir kredi riskinin oluşmasına, firmaların risk analizine odaklanılabilecek şekilde izlenmesine ve daha etkin yönetilebilir bir kredi portföyü oluşturulması amacıyla yönelik olarak hazırlanmıştır.

Kredi değerliliği ölçülen firmalar risk notları bazında ayrıştırılmakta ve söz konusu risk notları; banka kredi portföyünün yönetilmesinde bir araç olarak kullanılacağı gibi, kredi kararlarının vade, fiyat, teminat gibi temel parametrelerinde referans olarak da kullanılacaktır (Arıgümüş ve Özdağ, 2009:7).

1.8.2.3.3 FDS Süreci ile Firma Değerlendirme Kriterleri ve Puanlanma Esasları

FDS yapısında; “Firma Bilgileri” ve “Firma Değerlendirme Kriterleri” olmak üzere iki ana bölüm mevcut olup, bölümlerin içerikleri; firmaların faaliyet gösterdiği ana sektör/faaliyet alanı/net satış hasılatı ve talep edilen kredi büyüklüğüne göre farklılaşmaktadır.

- **Firma Bilgileri:** Bu bölümde firmayla ilgili tanıtım bilgileri, moralite araştırmaları – istihbarat, faaliyet döngüsü ve finansman ihtiyaç nedenleri, bankalarla ilişkiler ve firmaların mali verileri gibi bölümler bulunmaktadır.
- **Firma Değerlendirme Kriterleri:** Bu bölümde ise firmanın risk notunun oluştuğu rating ve risk analizi yer almaktadır. Bu aşamada;
 - Firmalar faaliyet gösterdiği ana sektör ve faaliyet alan gruplarına göre nüanslanmakta, (Ana sektör ve faaliyet alan gruplarının sınıflandırılmasında banka NACE sektör kodları temel alınmaktadır.)
 - Firmalar mali büyüklükleri ve talep edilen kredi büyüklüklerine göre farklılaşmakta,
 - Firma özelliklerine ve yönetsel yapılarına göre (faaliyetlerde dönemsellik – dış ticaret işlemlerinin varlığı – fason anlaşmalarının büyüklüğü – kurumsallaşma yapısı– mali kayıtların kalitesi vb.) detaylanan kriterler eklenerek şekillenmektedir.

Firmaların değerlendirilmesinde; mali olmayan kriterler sisteme yüklenmiş kurallar ve izah nameler doğrultusunda kullanıcı tarafından puanlanırken, mali kriterler sisteme girilen mali kayıtlar ve sistemden çekilen mali veriler kapsamında sistem tarafından hesaplanmaktadır . (Arıgümüş ve Özdağ, 2009:8)

1.8.2.3.4 Risk Notunun Oluşum Süreci

Risk notu oluşum sürecinde, mali ve mali olmayan kriterler sistem ve kullanıcı tarafından cevaplandıktan sonra;

A. Ara dönem mali verilerindeki gelişmeler ve mali bünyede son 3 yılda görülen olumlu/olumsuz gelişim seyirleri var ise; trend analizi/mizan etkisi kapsamında değerlendirilerek, gelişimin içeriğine göre ilişkili olduğu mali kriterlere puan etkisi yansıtılmaktadır.

Mizan/ara dönem mali tablolar, en yakın tarihli mali veriler olup, sağlıklı bir kredi analizinde oldukça önemlidirler. FDS’de, mali verilerin yatay ve dikey analizleri ile gelişimleri incelenerek, değişim ve sapmalara göre kriterlerin olumlu/olumsuz etkilenmesi sağlanmış olup, ara dönem mali verilerindeki gelişmeler, belirlenmiş kriterlerin notunu aşağı ya da yukarı yönde etkilemektedir.

B. Birbirini tamamlayan veya birbirleriyle ilişkili olan kriterlerin puanları, birbirleri ile test/teyit edilerek, sağlaması yapılarak kontrollü olarak sonuçlanmaktadır.

C. Faaliyet alanları bazında, ekstra önem arz eden duyarlı kriterler, ağırlıkları çerçevesinde risk notunu oluştururken, ayrıca ve ilave olarak nihai puana doğrudan etki etmektedirler.

Değerlendirme formlarında yer alan kriterler ve bunların açıklamalarıyla ilgili izah nameler, net ve objektif değerlendirmeler içermekte olup, bu durum, krediyi değerlendiren kişiler arasındaki bakış açısı farklılıklarını minimize etmektedir.

Ancak, ülkemiz mali hukuk uygulamalarındaki pratikten gelen bazı hususların, mali tabloların analiz edilebilmesini zorlaştırdığı bir gerçektir. Ayrıca; özellikle küçük işletmelerde firma tüzel kişiliği ile hâkim ortağın mal varlıkları ile borçları zaman zaman iç içe girebilmektedir.

Bu gibi hususlar sonucunda, özellikle mali kriterlerin belgelerde görüldüğü gibi olmayabildiği, belgelerde görülenler ile realitenin farklı olabildiği durumlar ortaya çıkabilmektedir.

Bununla birlikte;

- Bilgi kaynaklarının yetersizliği ve istenen güvenilirlikte olmayabilmesi,
- Mali kayıt disiplini sorunu nedeniyle, gerçekleri yansıtmayan mali unsurların olabilmesi,
- Objektif mali kriterlerin, muhasebe kayıt kuralları nedeniyle amaçlanan sonuçları üretememesi,
- Ülkemiz ekonomik ve piyasa koşullarının değişkenlikler içermesi,
- Değerlendirme tarihi ile, baz alınan mali kayıtların tarihi arasındaki dönemde; piyasa uygulamalarında değişiklikler olabilmesi gibi somutlaştırmayı ve kredi değerliliğinin ölçümünü zorlaştıran hususlar nedeniyle bazı konularda; “Gerçekler” ile “Görülenler” arasındaki farklılıkların tespit edilerek, aradaki farkın giderileceği bir “Çapraz Değerlendirme ve Karar Misyonu“ mekanizmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

Bu amaçla geliştirilmiş olan Yönetici Puanı, sistemde tanımlanmış yetkiye istinaden yine sistemde kayıtlı kurallar çerçevesinde nihai risk notu üzerinden de uygulanabilecektir.

“Yönetici Puanı“ uygulaması, kişisel değerlendirme ve karara göre değil, bankanın kredi değerlendirme kültürünün sonuçlarına göre oluşturulan değerlendirme sonuçlarını içermektedir (Arıgümüş ve Özdağ, 2009:10).

1.8.2.3.5 Risk Puanı ve Risk Notu

FDS’ nin düzenlenmesi, mali ve mali olmayan kriterlerin, sektörlere göre farklılaşan ağırlıklı ortalamalarının alınmasıyla risk puanına ulaşılmaktadır. Matematiksel bir değer olan risk puanları, bankanın kredi yaklaşımı ile doğru orantılı olarak riskliliği içerecek şekilde tanımları yapılan risk notları ile ilişkilendirilmiştir.

Firmaların kredi değerliliklerinin ölçümü çalışmalarının sonucu olan risk notları; kredi tahsis kararlarının yanı sıra, teminat seçimleri - kredi vadesinin tespiti ve fiyatlama uygulamalarında da referans olarak kullanılabilir. (TCZB Eğitim Yayınları, 2014:46).

FDS’de kullanılan risk notları ve bunların puan aralıkları aşığıdaki gibidir.

Tablo 1.3 FDS Risk Notu ve Puan Aralıkları Tablosu

Risk Puanı	Risk Notu	Risk Notu Tanımı
1,00 – 1,40	AAA	Mali ve mali olmayan kriterleri itibari ile son derece olumlu bir firma olup, yüksek kredibilitisini uzun vadeli olarak sürdürebilecektir.
1,41 – 1,80	AA	Mali ve mali olmayan kriterleri itibari ile olumlu bir firma olup kredibilitisini uzun vadeli olarak sürdürebilecektir.
1,81 – 2,00	A	Mali ve mali olmayan kriterleri itibari ile optimizasyonu sağlamış olan ve kısa vadeli olarak yüksek kredibiliteye sahipken, uzun vadeli olarak kredibil bir firmadır.
2,01 – 2,20	BBB	Mali ve mali olmayan kriterlerinin önemli bir kısmında kredibilite optimizasyonu sağlanmakta olan, kredibilitisini uzun vadeli olarak koruyabileceği düşünülen bir firmadır.
2,21 – 2,40	BB	Mali ve/veya mali olmayan kriterlerinin bir kısmında kredibilite optimizasyonu sağlanamamakta olup, Risk Analizi kriterleri çerçevesinde değerlendirilmesi gerekebilecek olarak Risk Analizi kriterleri çerçevesinde değerlendirilmesi gereken bir firmadır.
2,41 – 2,60	B	Mali ve/veya mali olmayan kriterlerinin önemli bir kısmında kredibilite optimizasyonu sağlanamamakta olup, Risk Analizi kriterleri çerçevesinde değerlendirilmesi gerekebilecek, kredi revizyon vadesi sonuna kadar kredibilitisini devam ettirecek olan bir firmadır. Uzun vadeli kredibilitesi, proje analizi çerçevesinde ve teminatlı olarak değerlendirilmelidir.
2,61 – 2,80	CCC	Mali ve/veya mali olmayan kriterlerinin önemli bir kısmı olumsuzdur. Taahhütlerini yerine getirmekte zorlanma eğilimi taşıyabilecek olup, konjoktüre bağlı teminatlı olarak değerlendirilmesi gereken ve kısa vadeli kredibiliteye sahip bir firmadır.
2,81 – 3,20	CC	Mali ve/veya mali olmayan kriterler açısından kabul edilebilir risk sınırlarının altında kalmaktadır. En az Genel Müdür yetkisinde, BDDK'nın ilgili Yönetmeliği'nde belirlenen 2. Grup teminatlar ¹ ile kredilendirilebilir.
3,21 – 3,60	C	Mali ve mali olmayan kriterler birlikte değerlendirildiğinde kredibilitesi bulunmamaktadır. Sadece Kredi Komitesi ve Yönetim Kurulu onayı ile kredilendirilir.
3,61 – 4,00	D	Herhangi bir şekilde kredibilitesi bulunmamaktadır.

Kaynak: TCZB Eğitim Yayınları, 2014

Tablo 1.4 Asgari Alınacak Teminat Türleri ve Azami Kredi Vade Süreleri

RİSK NOTU	ASGARİ ALINACAK TEMİNAT TÜRÜ (*)
AAA, AA	Azami % 75'i Kefalet + % 25 Maddi Teminatlar
A, BBB	Azami % 50'i Kefalet + % 50 Maddi Teminatlar
BB	% 100 Maddi Teminat
B	İpotek/KGF Kefaleti/Kamu Alacak Temliki

TEMİNAT →	AZAMI KREDİ VADE YETKİSİ (AY)		
	KEFALET	DİĞER MADDİ TEMİNATLAR	İPOTEK/KGF/ KAMU ALACAK TEMLİĞİ
RİSK NOTU			
AAA, AA	24	36	48
A, BBB	12	24	36
BB	0	12	24
B	0	0	24

Kaynak: TCZB Eğitim Yayınları, 2014

Firmaların FDS' de çıkan notlarına göre asgari alınması gereken teminatlar ve kredi vadeleri yukarıda ki tablolarda gösterilmiştir.

1.8.2.4 Kredi Teklif ve Tahsisi

Firmalara tahsis edilmesi düşünölen kredinin türü, limiti ve vadesi, müşteri talebinin yanı sıra müşterinin;

- Faaliyet konusu,
- İş hacmi,
- Borçluluk düzeyi,
- Mali yapısının yeterliliği,
- Aktif kalitesi,
- Fon oluşturma gücü ve buna bağlı olarak borcunu geri ödeme imkânı,
- Moralitesi, diğer bankalarla çalışma koşulları,
- Faaliyet döngüsü,
- Faaliyet gösterdiği sektöre ilişkin riskler gibi unsurlarla uyumlu olarak belirlenir.

Bu doğrultuda, firmaların kredi değerliliklerinin, mali ve mali olmayan kriterler ile ölçölmesi ve kredi ihtiyaçları (vade, teminat koşulları, tutar vb.) hakkında tam bir değerlendirme yapılması sonrasında firma ihtiyaçları ve piyasa uygulamaları da dikkate alınarak, yerine getirilebilir şartlara göre kredi teklif edilmesi esastır. Bu nedenle çalışma kararı alınan firmaların limitlerini ve çalışma koşullarını belirlerken firmaların mali yapılarının önerilen limitlerle ve koşullarla örtüşmesi gerekmektedir.

Bu aşamada müşteri lehine teklif edilecek kredinin, müşterinin hangi ihtiyacına yönelik olduğu, kredi kullandırım koşulları, kredinin nasıl geri ödeneceği ve teminatları belirlenmeli, risk – teminat dengesi ile teminatların likidite özellikleri değerlendirilmelidir (Erel vd,2009:31).

1.8.2.4.1 Kredi Tekliflerine İlişkin Esaslar ve Dikkat Edilecek Hususlar

Kredi teklifinin yapılması sürecinde firmaların;

- Kredi değerliliğinin ölçölmesi ve risk notunun belirlenmesi,
- Kredi kullanım amaçlarının ve finanse edilecek hususların belirlenmesi,
- Yabancı kaynak gereksiniminin boyutlarının belirlenmesi,
- Mali büyüklüklerinin rantabilitesini sağlayabilecek özkaynak/yabancı kaynak dengesinin tespiti,
- Likidite imkanları da gözetilerek geri ödeme kaynaklarının öngörölmesi, çalışmaları temel unsurlardır.

Kredi teklifi öncesinde yukarıda belirtilen hususlar doğrultusunda, firmaların durumları ve finansal ihtiyaçları (kredi türü ve limitleri, vade, teminat koşulları) hakkında doğru bir değerlendirme yapılarak, firmanın ihtiyaçları, talepleri ve kredibilitesi ile banka açısından karlılığı ve verimliliği sağlayan optimum durum değerlendirilerek kredi teklif edilmesi esastır.

Yapılacak kredi teklifleri öncesinde;

- Kredinin kullanım amacı,
- Talep edilen kredi türünün ve vadelerin firmaların faaliyet döngüleriyle uyumu,
- Talep edilen kredi miktarının mali verilere ve firmanın hacmine uyumu,
- Kredinin geri ödemesinin hangi kaynaklardan yapılacağını tespiti için firmanın fon oluşturma kapasitesi ile gerçekleşme olasılığının tespiti,
- Geri ödeme için gösterilen nakit/fon kaynaklarının sağlanması imkânları ile kredi vadelerinin uyumluluğu,
- Krediyeye teminat olarak alınması öngörülen değerler ile bu teminatların risk karşılama değerliliği ve teminatların nakde dönüşüm gücü irdelenmelidir.

Bu incelemeler sonucunda talep edilen kredi türlerine ilişkin teklifler;

- Belirtilen limit, teminat ve vade yapısı ile kredi verilir verilemeyeceği;
- Eğer kredi verilirse, istenen verimlilik, beklenen kabul edilebilir teminat düzeni ile kabul edilebilir bir risk düzeyinin kurulup kurulamayacağı,
- Firmanın faaliyetlerinden sağlanacak fonlarla kredi geri dönüş emniyetinin sağlanıp sağlanamayacağı hususları dikkate alınarak yapılmalıdır (Erel vd,2009:34).

1.8.2.4.2 Teminatlar

1.8.2.4.2.1 Teminat Türleri

Banka uygulamasında ürün bazında teminat alınabileceği gibi müşterinin tüm risklerini karşılayacak şekilde genel teminat alınması da mümkün bulunmaktadır.

Teminatlar, nitelikleri itibariyle 3 grupta değerlendirilebilir.

A) Nakit ve Benzeri Değerler

- TP/YP Mevduat Hesapları
- Hazine Bonosu/Devlet Tahvili
- Bankamız B Tipi Yatırım Fonları
- Bankamız Tahvil/Bonosu
- POS Alacaklarının Blokesi
- Külçe ve Gram Altın Menkul Hesabı
- Altın Mevduat Hesabı
- Eurobond Hesabı
- Repo Hesabı
- Banka Teminat Mektubu/Kontr garantis
- Yurtiçi Banka Avallli Poliçeler
- Diğer Banka Tahvil/Bonoları (Yurtiçi Bankalar)

B) Maddi Teminatlar

- Gayrimenkul ipoteği
- Üst Hakkı İpoteği
- Gemi İpoteği
- Kambiyo Senetleri
- Alacağın/İstihkakın Temliki (Devri)
- Destekleme Temliki
- Kredi Garanti Fonu Kefaleti
- Bankamız A Tipi Yatırım Fonları
- Fiziki Olarak Teslim Alınan Altın Rehni
- Hisse Senedi-Hisse Rehni
- İhracat Vesaiki Rehni
- Emtia, Ürün ve Mal Rehni
- Ürün Senedi ve Makbuz Senedi Rehni
- Taşıt Rehni, Plaka Rehni
- Ticari İşletme Rehni
- Sanayi işletmelerindeki makine, ekipman, araç alet ve cihazlar üzerinde ticari işletme rehni
- Marka Rehni
- Hayvan Rehni

C) Şahsi Teminatlar

- Gerçek Kişi Kefaleti,
- Tüzel Kişi Kefaleti (TCZB Eğitim Yayınları,2011:38)

1.8.2.4.2.2 Teminat Marjı İle İlgili Hususlar

Teminat marjı, kredi teminatlarının nakde dönüşme riski ve nakde dönüşüm süresi gözetilerek, kullanılan kredi tutarından daha yüksek teminat değerine sahip varlıkların teminat alınmasını ifade etmektedir.

Teminat türü ve riskine göre marj oranları; kredi teminatlarının nakde dönüşümünde yaşanması muhtemel değer kaybı, nakde dönüşüm süresi ve buna bağlı olarak ortaya çıkacak masraflar dikkate alınarak banka genel müdürlüğünce belirlenir (TCZB Eğitim Yayınları,2011:40).

1.8.2.4.3 Kredilerin İzlenmesi

Kredi tahsisi ile geri dönüşü arasında geçen süre içerisinde müşterinin kredi değerliliğinde meydana gelecek değişmelerin saptanması, sorun yaratabilecek kredilerin önceden belirlenmesi, bunların bünyeye alınarak sorunlarının çözülmesi işlemleri kredi izleme şeklinde adlandırılmaktadır.

Firma değerlendirme sisteminde derecelendirilip uygun teminat ve vadelerde kullanılan kredilerin izlenmesi de banka açısından en az kredi tahsisi ve kullanılması kadar önemlidir. Bu nedenle krediler özet olarak aşağıda ki şekilde sınıflandırılmıştır (TCZB Eğitim Yayınları,2011:160).

- **Birinci Grup - Standart Nitelikli Krediler ve Diğer Alacaklar**

Kredilendirilebilir nitelikte finansman yapısına sahip gerçek ve tüzel kişilere kullanılan kredilerdir.

- **İkinci Grup - Yakın İzlemedeki Krediler ve Diğer Alacaklar**

Borçlunun ödeme gücünde veya nakit akımında olumsuz gelişmeler gözlenmesi ya da bunun gerçekleşeceğinin tahmin edilmesi veya krediyi kullananın önemli ölçüde finansal risk taşıması gibi nedenlerle yakından izlenmesi gereken kredilerdir. Bu krediler özet olarak geri ödenmesi kuvvetle muhtemel bulunmakla beraber, mazur görülecek çeşitli nedenlerle anapara veya faiz ödemelerinin tahsili, vadelerinden

veya ödenmesi gereken tarihlerden itibaren 90 (doksan) günü geçmeyen şekilde geciken veya borçlusunun kredi değerliliği zayıflamamış olmakla birlikte düzensiz ve kontrolü güç bir nakit akımı yapısına sahip olması nedeniyle zafiyete uğrama ihtimali yüksek olan kredileri ifade etmektedir.

- **Üçüncü Grup - Tahsil İmkânı Sınırlı Krediler ve Diğer Alacaklar**

Borçlusunun öz kaynaklarının veya verdiği teminatların borcun vadesinde ödenmesini karşılamada yetersiz bulunması nedeniyle tamamının tahsil imkanı sınırlı olan ve gözlenen sorunların düzeltilmemesi durumunda zarara yol açması muhtemel olan krediler olup, özetle vadesinden veya ödenmesi gereken tarihlerden itibaren 90 (doksan) günden fazla geciken ancak 180 (yüz seksen) günü geçmeyen krediler ve diğer alacakları ifade etmektedir.

- **Dördüncü Grup - Tahsili Şüpheli Krediler ve Diğer Alacaklar**

Mevcut koşullarda geri ödenmesi veya tasfiyesi muhtemel görünmeyen krediler olup, vadesinden veya ödenmesi gereken tarihten itibaren tahsilinin gecikmesi 180 (yüz seksen) günü geçen, ancak bir yılı geçmeyen krediler ve diğer alacakları ifade etmektedir.

- **Beşinci Grup - Zarar Niteliğindeki Krediler ve Diğer Alacaklar**

Tahsilinin mümkün olmadığına kanaat getirilen krediler olup, vadesinden veya ödenmesi gereken tarihten itibaren tahsili bir yıldan fazla gecikmiş olan krediler ve diğer alacakları ifade eder (TCZB Eğitim Yayınları,2011:160,161).

1.8.2.4.4 Erken Uyarı Sistemi

Bankada kredilerin etkin yönetimi ve izlenmesi amacıyla banka müşterilerine ait tüm erken uyarı kriterlerinin izlenerek, müşteri bazında aksiyon alınmasına, alınan aksiyonların izlenmesine ve yönetimine imkân veren sistem “Erken Uyarı Sistemi”dir. Erken Uyarı Sinyali olarak sayılabilecek ve varlığı halinde nedenleri araştırılması gereken hususlar özet olarak aşağıda yer verilmiştir.

- Vadesinde/Taksit Tarihinde Ödenmeyen Krediler
- Tahsil Edilemeyen Kredi Faizleri
- Tahsil Edilemeyen Komisyonlar
- Kredi Hesabı Hareketsiz Olan Müşteriler

- Tazmin Olan Gayri nakdi Krediler
- Karşılıksız Çek, Protestolu Senet ve Negatif Nitelikli Bireysel Kredi Kayıtları
- Kredi Teminatına Verilen Çek/Senet Tahsil Edilmeme Oranları Yüksek Olan Müşteriler
- Memzuç Bilgileri
- Müşterilerin bankalarca kendilerine tahsis edilen kredileri dolu olarak kullanması (limit doluluk oranı),
- Banka borçlarının sürekli olarak artış göstermesi,
- Diğer bankalarda tahakkuk etmiş ancak ödenmeyen faiz borçlarının bulunması,
- Faaliyet döngüsüne uygun olmayan bir borçlanma trendi içinde olmaları,
- Çalıştıkları banka sayısında değişim olması,
- Diğer banka ve finans kuruluşlarında yasal takibe başlanması,
- Piyasa istihbaratı (iflas, konkordato, haciz, vb. diğer kısıtlamalara maruz kalan müşteriler)
- Müşterilerin risk notunun düşmesi
- Kredili müşterilerin, ortak, kefil ve yöneticilerinin bankamız kredi kartı ödemelerinde gecikmeler ve sürekli olarak yüksek tutarlı nakit çekimler, olağan dışı harcamalar, limit aşımalarının olması
- Kredili müşterilerin ortak, kefil ve yöneticilerinin bankamızdan kullandığı bireysel kredi taksit ödemelerinde gecikmeler olması (TCZB Eğitim Yayınları,2014:84).

BÖLÜM II

2.1 KOBİ TANIMLARI

Gerek ileri gelişmişlik seviyesinde olan, gerekse de gelişmekte olan ülke ekonomilerinin temelini KOBİ'ler oluşturmaktadır. KOBİ'ler buldukları konum itibari ile büyük işletmelere mamul ve yan mamul temin etmekte aynı zamanda da üretmiş oldukları ürün ve hizmetler ile büyük işletmelere rakip konuma gelebilmektedirler. Ekonomide canlılık yaratan KOBİ'ler, ülkemizde olduğu gibi diğer ülke ekonomi pastasında en büyük paya sahiptir.

Büyük ölçekli işletmelerin, iletişim ve üretim teknolojisindeki yeni değişme ve gelişmelere uyumda zorlanmaları sonucu zarar eden bir yapıya dönüşmeleri, bu işletmelerin ekonomik gelişme motoru olduğu düşüncesini yavaş yavaş değiştirirken, değişimin temel dinamiğini bünyesinde barındırması açısından küçülme kavramı daha ön plana çıkmıştır. Bu noktada KOBİ'ler; Pazar sıkıntısının arttığı, talebin düştüğü, enerji ve hammadde darboğazlarının yaşandığı kriz zamanlarında gösterdikleri enerjik, esnek, çok yönlü ürün ve hizmet yapılarıyla birer emniyet sübabı fonksiyonu görmüş, özellikle uluslararası pazarlarda etkin rekabetin sürdürülmesi konusunda endüstriyel yapının vazgeçilmez bir parçası konumuna yükselmişlerdir (Bayrak & Akdağ, 2000:74)

Genel olarak az sermaye kullanımı yanında daha çok el emeği kullanan, çabuk karar verme yeteneğine sahip, düşük düzeyde yönetim gideri ile çalışan ve ucuz bir üretim gerçekleştiren iktisadi teşebbüsler olarak ifade edilen KOBİ'ler birçok durumda büyük firmalardan daha fazla avantaja sahiptirler (Çınaray,2008:1)

2.1.1 AB'de KOBİ Tanımı

Tüm ülke ekonomilerinde en büyük paya sahip KOBİ'ler ülkeler bazında farklı özellikler taşımakta ve farklı tanımları bulunmaktadır. Tanımlamalar arasındaki en önemli farklılık istihdam edilen personel sayılarından

kaynaklanmaktadır. Buna ilave olarak yapılan yatırım miktarının büyüklüğü, öz sermaye miktarı ve yıllık satış oranları KOBİ tanımlarını farklılaştırmaktadır.

1973 yılında yaşanan petrol krizi sonrasında büyük işletmelere ORANLA nisbeten KOBİ'lerin daha başarılı bir şekilde ayakta kalabilmesi AB'nin dikkati çekmiş ve o tarihten günümüze değin KOBİ'lere yönelik teşvik ve kalkındırma politikalarında düzenlemeler yapılmıştır.

AB'de KOBİ'ler sosyo- ekonomik açıdan büyük önem arz etmektedir. Bir taraftan yatırım, üretim, istihdam, ihracat ve ödenen vergiler açısından ülke ekonomisine destek vermekte diğer taraftan ise sosyal uyumluluğun yükseltilmesini desteklemektedir. Sağladıkları istihdam miktarının yanında rekabet ortamının da kızışmasında etkili olan KOBİ'ler, büyük ölçekli işletmelere oranla daha fazla kazanmaya da başlamıştır.

KOBİ'ler Avrupa Ekonomisinde istihdam, girişim ve ticari yeniliklerin ana kaynağını oluşturmaktadır. Ekonomik büyümenin, istihdamın ve sosyal uyumun sağlanabilmesi için KOBİ'lerin desteklenmesi AB'nin önceliklerinden birisidir. AB KOBİ'lere yönelik ilk KOBİ tanımını 1996 yılında ortaya koymuştur. Avrupa Komisyonu ekonomik gelişmelere paralel olarak 2003 yılında yeni bir KOBİ tanımı belirlemiş ve bu tanım 2005 yılı başında yürürlüğe girmiştir. Üyelerin tanıma bağlı kalmaları zorunlu olmamakla birlikte AB Komisyonu, Avrupa Yatırım Bankası ve Avrupa Yatırım Fonu mümkün olduğunca uyulmasını önermektedirler. Avrupa Birliği tarafından 2005 yılında son şekli verilen tanıma göre 250'den az işçi çalıştıran, yıllık cirosu 50 milyon avro'nun altında olan, yıllık bilançosu 43 milyon avroyu aşmayan işletmeler KOBİ olarak değerlendirilmektedir. Bu şartlara sahip olsa dahi bir işletmenin sermayesinin veya oy haklarının % 25'i veya daha fazlasının doğrudan veya dolaylı olarak bir veya birden fazla işletmenin kontrolü altında olması halinde o işletme KOBİ olarak kabul edilmektedir. AB tanımında KOBİ'lerin yanında mikro işletmeler de ortaya konmaktadır (Sarigül,2012:44)

Tablo 2.1 AB Tanımına Göre KOBİ'ler

İşletme Kategorisi	Çalışan Sayısı	Yıllık Ciro (Milyon Avro)	Bilanço Büyüklüğü (Milyon Avro)
Orta	< 250	≤ 50	≤ 43
Küçük	< 50	≤ 10	≤ 10
Mikro	< 10	≤ 2	≤ 2

Kaynak: The Activities of European Union for Small and Medium-Sized Enterprises (SMEs) SME envoy Report

2.1.2 Türkiye’de KOBİ Tanımı

Dünya ekonomisinin olduğu gibi Türkiye ekonomisinin de dinamik unsurlarından birisi olan ve ülkemizin sosyo-ekonomik gelişimi açısından çok önemli bir yeri bulunan küçük ve orta ölçekli işletmeler için tanımlama yapmanın oldukça pratik nedenleri bulunmaktadır. Devlet desteği alabilmek, kredi avantajlarından yararlanabilmek, ilgili danışmanlık kuruluşlarından destek alabilmek ve sözleşmeler yapabilmek için firma ölçeğinin belirlenmesi gerekmektedir. Bununla birlikte her tür işletmenin geliştirilmesi ve desteklenmesine yönelik politikaların belirlenmesinde de tanımlamalar büyük kolaylık sağlayacaktır (Akgemci,2001:7).

Türkiye’deki işletmelerin %99,9’u KOBİ niteliği taşımaktadır. Esnek ve dinamik yapıları ile ekonomimizin temel taşı oluşturulan KOBİ’ler ile ilgili olarak farklı kurumlar farklı sınıflandırmalar yapmaktaydı. Farklı kurumlar tarafından, birbirinden farklı KOBİ tanımlarının bulunması, özellikle destekler ve AB iş birliği konularında ciddi sıkıntılar yaratmaktaydı. Bundan dolayı Türk KOBİ tanımı AB ile uyumlaştırıldı. Türkiye’nin KOBİ tanımı uyumlaştırması sonucunda işletmelerin bağımsızlığına ilişkin olarak AB limitleri benimsenmiştir. 18.11.2005 tarih ve 25997 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Sınıflandırılması” ile ilgili 5. madde 10.09.2012-2012/3834 K.’ya göre revize edilmiştir. İlgili madde kapsamında KOBİ’ler aşağıdaki şekilde sınıflandırılmıştır.

- Mikro işletme: On kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri bir milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler,
- Küçük işletmeler: Elli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri sekiz milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler,

-Orta büyüklükteki işletmeler: İkiyüzelli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri kırk milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler,

Yapılan düzenleme ile bir işletmenin tek başına veya bağlı işletmeleriyle birlikte hâkim etki yaratmayacak şekilde, başka bir işletmenin oy hakları veya sermayesinin %25 ve fazlasına ve %50'si ve daha azına sahip olması, yahut kendisinin oy hakları veya sermayesinin %25 ve fazlasına ve %50'si ve daha azına başka bir işletmenin hâkim etki yaratmayacak şekilde sahip olması durumunda bunlar ortak işletme sayılırken; KOBİ'lerin girişim sermayesi ve iş meleklerinden daha fazla yararlanabilmesi amacıyla kamu yatırım şirketleri, girişim sermayesi yatırım ortaklıkları ve bazı gerçek kişiler bu kapsam dışında tutulmuştur.

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, KOSGEB ile birlikte, Avrupa Birliği Bakanlığı, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, TÜİK, TOBB ve TESK'in katılımıyla hazırlanan yeni KOBİ Tanımı Yönetmeliği ile KOBİ tanımı limitleri günün şartlarına göre yeniden belirlenmiştir.

2.2 KOBİ'LERİN TÜRKİYE EKONOMİSİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ

KOBİ'lerin tarihi 13. yüzyılda kurulan Ahilik sistemine kadar uzanmaktadır. 1933 yılında esnaf ve küçük sanayicinin kredi gereksinimini gidermek için Halk Bankası kurulmuştur. Türkiye'de 1963 yılından itibaren başlatılan planlı kalkınma dönemi çerçevesinde hazırlanan 5 yıllık kalkınma planlarında KOBİ'ler sürekli olarak yer alarak bugüne kadar gelinmiştir. Yakın tarihe kadar da genelde kağıt üzerinde kalmış bazı kurumların (KOSGEB vs) oluşturulmasından başka işlev kazandırılmamıştır (Oktay & Güney,2002:2)

Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2013 yılında yapmış olduğu çalışma sonuçlarına göre; Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ) toplam girişim sayısının %99,9'unu, istihdamın %76'sını, maaş ve ücretlerin %53'ünü, cironun %63'ünü, faktör maliyetiyle katma değer (FMKD) %53,3'ünü ve maddi mallara ilişkin brüt yatırımın %53,7'sini oluşturmaktadır.

KOBİ' lerde ekonomik faaliyetlerin istatistiki sınıflamasına (NACE Rev.2) göre; girişimlerin %40,8'i Toptan ve Perakende Ticaret; Motorlu Kara Taşıtlarının ve Motosikletlerin Onarımı, %16,4'ü Ulaştırma ve Depolama, %12,8'i İmalat Sanayi' nde faaliyet gösterdi.

Toptan ve Perakende Ticaret; Motorlu Kara Taşıtlarının ve Motosikletlerin Onarımı faaliyetindeki KOBİ' lerde; istihdam payı %30,6, maaş ve ücret payı %24,7, ciro payı %53,4, faktör maliyetiyle katma değer payı %27,9, maddi mallara ilişkin brüt yatırım payı ise %22,7 olarak gerçekleşti.

İhracatta; 1-9 kişi çalışan mikro ölçekli girişimlerin payı %20,6 iken, 10-49 kişi çalışan küçük ölçekli girişimlerin payı %24,3, 50-249 kişi çalışan orta ölçekli girişimlerin payı %17,7, 250+ kişi çalışan büyük ölçekli girişimlerin payı ise %37,2'dir. Girişimin ana faaliyetlerine göre ihracat değerinin %34,9'u sanayi, %60,1'i ticaret sektöründe faaliyet gösteren KOBİ' ler tarafından yapıldı.

İthalatta; 1-9 kişi çalışan mikro ölçekli girişimlerin payı %6,2, 10-49 kişi çalışan küçük ölçekli girişimlerin payı %14,3, 50-249 kişi çalışan orta ölçekli girişimlerin payı %17,9, 250+ kişi çalışan büyük ölçekli girişimlerin payı ise %61,4 oldu. Girişimin ana faaliyetlerine göre ithalat değerinin %33,2'si sanayi, %55,7'si ticaret sektöründe faaliyet gösteren KOBİ' ler tarafından gerçekleştirildi.

Ülke gruplarına göre 2012 yılında dış ticaret incelendiğinde, KOBİ' ler tarafından yapılan ihracatın %43,9'u Avrupa ülkelerine, %42,2'si Asya ülkelerine gerçekleştirildi. İthalatta ise KOBİ' ler yine Avrupa (%51,2) ile Asya (%37,9) ülkelerinden yapılan ithalatta önemli paya sahiptir.

İmalat sektörü içinde yer alan ana metallerin payı %22,4, giyim eşyasının payı %12,9 ve tekstil ürünlerinin payı ise %8,7 oldu. KOBİ' lerin yapmış olduğu ithalatta ise öne çıkan sektörler kimyasallar ve kimyasal ürünler (%16,2), ana metaller (%13,8) ve başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipmanlar (%12,4) oldu.

Türkiye'de Gayri Safi Yurtiçi Ar-Ge Harcaması 2012 yılında 13 062 Milyon TL olarak hesaplandı. Bu harcamanın %16,6'sı (2 166 Milyon TL) KOBİ' ler

tarafından yapıldı. Tam Zaman Eşdeğeri (TZE) cinsinden toplam 105 122 kişi Ar-Ge personeli olarak çalıştı. TZE cinsinden toplam Ar-Ge personelinin %25,3'ü KOBİ'lerde istihdam edildi (TUIK,2013).

2.3 KOBİLERİN TEMEL SORUNLARI

Gerek ülkemiz gerekse de diğer ülke ekonomilerinin bel kemiğini oluşturan KOBİ'lerin işletme faaliyetlerini yürüttükleri dönemde karşılaştıkları en temel sorun finansmandır. Finansman kuruluşlarının KOBİ'lere yaklaşımları da bu sorunun daha da büyümesine neden olmaktadır.

Şirketlerin yapacakları yatırımların finansmanı geleneksel olarak bakıldığında, iki şekilde olmaktadır. Bunlardan ilki yabancı kaynaklarla finansman, diğeri ise öz kaynakla finansmandır. Yabancı kaynakla finansman, temelde bankalardan ve benzeri finansman kuruluşlarından sağlanırken, öz kaynaklarla finansman ortakların şirkete sermaye olarak koydukları likiditeyi ifade etmektedir. Ancak, yeni girişimciler, KOBİ'ler ya da çeşitli finansal ve yönetsel problem içinde olan şirketlerin öz kaynak temininde problemleri olabilmekte, ayrıca yabancı kaynaklardan faydalanma şartları da çoğu zaman çok kısıtlı olmaktadır. Çünkü söz konusu şirketler, özellikle fikir ya da başlangıç aşamasında olanlar, yüksek risk taşımaktadır ve çoğu zaman bu riske teminat olabilecek anlamda ekonomik değere sahip değillerdir. Bunun ötesinde, özellikle yeni girişimlerde, dışarıdan finansman sağlamak için gerekli olan finansal istatistikler mevcut değildir (Çekçeoğlu,2002:69)

KOBİ'lerin sorunlarını ele alırken ilk belirtilmesi gereken husus enflasyonun öz sermayeyi eritmesidir. Aşırı artan girdi fiyatlarının maliyetleri yükseltmesine karşın bunu fiyatlarına yansıtamayan KOBİ'lerin, zaten yetersiz olan öz sermayesi zaman içinde erimektedir. KOBİ'lerin ortak özelliklerinden biri olan öz kaynak yetersizliği özellikle konjüktürel dalgalanmanın olduğu dönemlerde kendini hissettirmektedir. KOBİ'lerin sermaye yapılarının zayıflığı ilk olarak işletmelerin kuruluşunda ortaya çıkmakta ve pek çok KOBİ için süreklilik kazandığından işletmenin daha sonraki faaliyetlerinin tümünü etkilemektedir. Dış kaynakların bulunmasında karşılaşılan güçlüklerle birleştiğinde yeni yatırımların yapılmasını, teknoloji sağlanmasını engellemektedir (Sarıkaya,1995).

Küçük ve orta ölçekli işletmeler, kredi yoluyla finansman da en çok teminat gösterememe sorunuyla karşılaşmakta ve kısa vadeli finansman ihtiyaçlarını karşılamak için istediği ipoteği ve ya kefaleti karşılamaya güçleri yetmemektedir. Bankaların sıfır riskle çalışma politikaları nedeniyle, bazen kredinin birkaç katı teminat talep edilmektedir. Büyük işletmeler aldıkları kredilere karşılık işletme varlıklarını teminat olarak gösterirken, küçük işletmeler ise genelde kişisel mal varlıklarını teminat olarak göstermektedir. İflas durumunda ise küçük işletme sahibi tüm varlığını kaybetme tehlikesi ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu durum küçük işletmelerin kredi yoluyla finansmanda çekimsiz davranmasına neden olmaktadır (Karadal,2002:8)

Bankaların ve finansal kurumların KOBİ'lere temin ettiği krediler vade, limit, faiz sorunu olmasının dışında yaşanabilecek ekonomik krizlerde ciddi nakit sıkıntısı anlamına da gelmektedir. Çünkü yaşanan finansal kriz dönemlerinde bankaların ve finans kuruluşlarının ilk hamlesi kredileri durdurmak ve mevcut kredilerini geri çağırmasıdır. Bu durum KOBİ için likidite sıkıntısı anlamını taşımaktadır.

KOBİ'lerin en önemli sorunun finansal problemleri olduğu konusunda Türkiye'de ki en önemli çalışma İstanbul Sanayi Odası'na aittir. 2013 yılı "Ekonomik Durum Tespit Anketi" sonuçlarına göre;

- Öz kaynak / Toplam Kaynak oranı %70 ve daha yüksek olan işletmelerin oranı 2012 ikinci yarıda %23,2 iken, 2013 yılı ilk yarıda 1 puanlık düşüşle %22,2'ye gerilemiştir. Nispi bir olumsuzluk söz konusudur ve borç bağımlılığının arttığını işaret etmektedir.
- Karşılıksız çek ve protestolu senetlerle karşılaşan işletmelerin oranı 2012 yılında %42,2 düzeyinde iken 2013 yılında %44,5 olarak gerçekleşmiştir. Ve bu oran ekonomik eğilimin bir göstergesi olarak somut bir nitelik taşımaktadır.
- İşletme karları göz önüne alındığında; karlılık oranı 2012 yılında %30,1 iken 2013 yılının ilk yarısında 1,7 puanlık gerileme ile %28,4'e düşmüştür.

T.Halk Bankası tarafından yapılan araştırmada, Türkiye'de KOBİ'lerin %88'inin dış kaynak kullandığı, %12'sinin ise kredi talep etmediği tespit edilmiştir. Finansman kaynaklarının %71'inin banka kredisinin, kalan kısmının ise ortaklardan avans (%10)

ve yakın çevreden (%19) sağlandığı görülmektedir. İşletmelerin kredi kullanmama nedenlerine bakıldığında; en önemli sorunun %40'lık bir oranla teminat şartlarının ağır ve formalitenin fazla olması oluşturmakta, bunu %35 ile kredi faizinin yüksek olması, %23 ile özsermayenin yeterli olması, %4 ile kredi vadesinin kısa olması izlemektedir (Küçüközmen & Oğuz,2008:41)

İşletmelerin kuruluş aşamasında genellikle küçük miktarlarda sermaye kullanılmaktadır. Bu öz sermaye sadece yatırım yapılmasında değil işletmenin devamlılığı için de kullanılmaktadır. Bu süreç içerisinde işletme piyasada tutunabilmek amacıyla vadeli satışlara yönelmekte ve bu satışları da öz sermayesi ile finanse etmeye çalışmaktadır. Yapılan vadeli satışlar sırasında sağlam müşteri bulamayan işletme tahsilat sıkıntısı yaşamakta ve akabinde nakit sıkıntısı baş göstermektedir. Nakde sıkışan işletme dönüş hızını da ayarlayamadan pahalı kredilere yönelmektedir. Tüm bu olumsuzlukların sonucunda pek çok KOBİ iflas ile karşı karşıya kalmaktadır.

Sonuç olarak finansman KOBİ'lerin en önemli sorununu oluşturmaktadır. Bu sorunlar ekonomik koşullardan, bankacılık sisteminden, finansman kaynaklarının yetersizliğinden ve en önemlisi de KOBİ'lerin yapısal özelliklerinden kaynaklanmaktadır.

KOBİ'lerin sahip olduğu yapısal özellikler içinde avantajların olmasının yanında bu avantajları ekarte edecek pek çok dezavantajları da mevcuttur. Adı geçen dezavantajlar aşağıda sırası ile açıklanmaya çalışılmıştır;

- KOBİ'ler genel olarak küçük ölçekli ve dağınık yapıya sahiptir ve verimlilikleri de düşüktür.
- Öz sermayelerinin küçük olmasından kaynaklı enflasyona karşı dirençleri de azdır.
- Girişimlerinin hemen hiçbirin de destek almamaktadırlar.
- Yeterince kurumsal bir yapıya sahip olmamalarından ötürü, sermaye piyasaların dan da faydalanamamaktadırlar.

- Yönetici ve sahipleri teknik kökenli olup, muhasebe ve finansman konularında yetersizdir.
- Teşvik mevzuatlarının ağır gelmesinden dolayı devlet teşviklerinden ve diğer finansman araçlarını da kullanmamaktadırlar.
- Kredi temininde, istenen koşulları yerine getirememelerinden dolayı geleneksel usullerde nakit temin etme yolunu tercih etmektedirler.
- Aile şirketleri olmalarından dolayı yönetim ve organizasyon zafiyetleri vardır.
- Maliyetlerin yüksek olmasından dolayı teknik ve uzman personel çalıştırmayı istememektedirler.
- Pazar ve sektör bilgileri oldukça zayıftır.
- Yine maliyetlerden dolayı teknolojik gelişmeleri yakından takip etmemektedirler.
- Emek yoğun ve düşük kaliteli imalat ağırlıklı çalışmaktadırlar.
- Pazarlama ve tanıtım konularında altyapı yetersizliği mevcuttur ve dolayısıyla Pazar payları da oldukça sınırlıdır.
- Üretilen mamul kalitesi genellikle ulusal standartların da altındadır.
- Standartlar altında üretim yapan KOBİ'nin iç piyasa Pazar payı düşük olduğu gibi ihracat potansiyeli de yok denecek kadar azdır.
- Rekabet edebilme güçleri zayıftır.
- Tüm bu unsurların dışında ülke ekonomisini ilgilendiren en önemli sorunları; Vergi, SGK ve Bağ-Kur primlerini kendisine ek bir külfet olarak değerlendiren KOBİ kayıt dışı çalışmayı tercih etmektedir.

Tablo 2.2 KOBİ'lerin Finansman Sorunları

KOBİ yapılarından kaynaklanan sorunlar	Ekonomik yapıdan kaynaklanan sorunlar	Bankacılık sisteminden kaynaklanan sorunlar	Alternatif finansman kaynaklarının yetersizliği	KOBİ'ler için uygun stratejiler olmaması
Özkaynak ve işletme sermayesi yetersizliği	Finansal istikrarsızlık	Bankaların KOBİ'lere yönelik yeterli stratejilerinin olmaması	Risk sermayesi, şirket birleşmeleri	Kamu otoriteleri ve KOBİ birliklerinin uzun vadeli strateji geliştirmemiş olması
Bilanço şeffaflığının olmaması, kayıt dışılık	Sık yaşanan finansal krizler	Kredi maliyetlerinin yüksekliği	Aktif KOBİ borsaları	Teşviklerden yeterince yararlanamama
Teminat sorunu	Yüksek faiz oranları	Teminatlarda esnekliğin olmaması	Diğer finansal araçlar	
Profesyonel yönetici ve finansman uzmanı istihdam edilmemesi	Döviz kurlarındaki istikrarsızlık		Sermaye piyasalarının gereklerini yerine getirememe	
Kredibilitelerinin düşük olması				
Aile şirketi olma ve kurumsallaşamama				

Kaynak: Küçüközmen & Oğuz, 2008:43

2.4 BASEL KRİTERLERİ VE KOBİ'LER ÜZERİNE ETKİLERİ

Basel III'ün aslında Basel II'nin yerini almak üzere düzenlenen yeni bir uzlaşma metni olmadığı ve Basel II'nin iyileştirilmesi ve güçlendirilmesine yönelik bir uzlaşma olduğunun unutulmaması gerekmektedir. Bu noktada bankalar kredi temin etmek isteyen KOBİ'lerden şeffaflık konusunda daha fazla duyarlılık beklemektedirler. Ve bu süreç Basel II'nin devamlılığını ve hassasiyetini beraberinde getirmektedir.

Kurumsal yönetimin etkinliğini arttıran şeffaflık; ticari sır niteliğindeki ve henüz kamuya açıklanmamış bilgiler hariç olmak üzere, şirket ile ilgili finansal ve finansal olmayan bilgilerin zamanında, doğru, eksiksiz, anlaşılabilir, düşük maliyetli, kolay erişilebilir şekilde kamuya duyurulma yaklaşımıdır. Kamuya açıklanacak bilgilerin özellikle aşağıda detayları yer alan konuları kapsamaması gerekiyor.

- Mali performans
- Mali durum (sermaye, ödeme durumu ve likidite)
- Risk yönetim stratejileri ve uygulamaları
- Riske maruz kalmak (Kredi riskleri, likidite riski ile operasyonel, hukuki ve diğer riskler)
- Muhasebe politikaları
- Temel ticaret, işletme ve kurumsal yönetim bilgileri
- Yönetim kurulunun yapısı (Üye sayısı, üyeler ve nitelikleri, verdikleri taahhütler)
- Üst düzey yönetimin yapısı (sorumlulukları, nitelikleri ve deneyimleri)
- Temel örgütsel yapı (temel faaliyet alanları ve tüzel kişilik yapısı)

Basel süreci öncesinde kredi verme aşamasında banka tarafından mali analiz yapılmakta, analiz sonuçlarına göre kredi tahsis edilmekte sonrasında da banka krediyi izlemekle yetinmektedir. Geleneksel kredi yaklaşımı olarak adlandırılan bu süreçte kredinin fiyatı, firmalara verilen kredinin risk yapısına bakılmaksızın, bankalarca fonlama maliyetinin üzerine bir kar payı eklenerek belirlenmektedir. Görüldüğü üzere bu yöntem tamamen subjektif yöntemden, kredinin taşıdığı risk seviyesine göre fiyatlamasına dayalı yöntemlere geçilmektedir (Çonkar vd.,2008:136)

Basel II ile önem kazanmış ve Basel III ile devamlılık sağlamış olan bankacılık alanındaki trendler risk yönetimine doğru kaymıştır. Kredi sözleşmeleri öncesinde taşınan riskler konusunda daha ciddi analizler yapılmaktadır ve müşterinin ödeme gücü de derecelendirme konusuna dahil edilmektedir.

Bu noktada KOBİ'ler açısından önemli iki sonuç ortaya konulmuştur. KOBİ'ler talep ettikleri ve ya edecekleri kredilerini daha iyi analiz etmek zorundadır. Çünkü bankalar risk değerlendirmesi ve derecelendirme konularında daha hassas davranacaklardır. Ayrıca KOBİ'ler sahip oldukları risk düzeyine göre daha maliyetli kredi koşulları ve farklı fiyat seçenekleri ile yüz yüze geleceklerdir.

Basel III Sermaye Uzlaşısı'nda, Basel II'de olduğu gibi bankaların maruz kalacakları risklere yönelik KOBİ'ler açısından perakende ve kurumsal KOBİ sınıflandırmasında bir değişiklik olmamıştır.

Perakende KOBİ kapsamı içerisine giren işletmeler için bir dış derecelendirme notu söz konusu olmamakla beraber, kullanacakları kredilerin risk ağırlığı %75 olarak belirlenmiş ve Kurumsal KOBİ'ler için alacakları dış derecelendirme notuna göre %20, %50, %100 ve %150 olmak üzere dörde ayrılmıştır. Standart yaklaşımda da risk ağırlığı kurumsal KOBİ'ler için %100'dür.

Kurumsal KOBİ'lerden dış denetim talep edilmektedir. Bağımsız denetim şirketlerinden almış oldukları derecelendirme notları ile bankacılık sisteminden alacakları risk ağırlıkları ters orantılı olacaktır. Dolayısıyla derecelendirme notları ne kadar düşük olursa, risk ağırlıkları da o kadar fazla olacak ve bunun sonucunda da temin etmek istedikleri kredi maliyetleri yüksek olacaktır.

Basel düzenlemeleri ile beraber yapılan derecelendirme kredi fiyatlamasına olumlu ya da olumsuz etkide bulunacak ve bankalar açısından sorunlu kredilerin azalması anlamı taşıırken, KOBİ'ler açısından ise en önemli finansman kaynağının kaybı olarak değerlendirilecektir.

Basel kapsamında yapılan derecelendirmenin temelini, KOBİ'lerin sahip olduğu finansal raporların şeffaflığı oluşturmaktadır. Buda KOBİ'ler açısından

önemli bir sorun olmaktadır. Avrupa'nın pek çok ülkesinde olduğu gibi ülkemizde de KOBİ kategorisinde değerlendirilen işletmelerin finansal yönetimi ve muhasebe kayıtları profesyonellikten uzakta yaklaşımlar sergilemektedir. Kayıt dışı yapılan işlemlerde KOBİ'lerin bu sorununu daha da belirgin hale getirmektedir.

Basel uygulamalarında bankalar daha gelişmiş ölçüm yaklaşımlarını kullanmaya başladıkça risk yönetim sistemlerine ilişkin kurallar daha sıkı hale gelmekte, buna karşın kullanılabilir risk azaltım araçlarının kapsamı genişlemekte ve bu araçların riskleri ne düzeyde azaltıldığına belirlenmesinde bankaların kendi hesaplarına ve tecrübelerine daha fazla yer verilmektedir. Krediler için risk azaltım araçlarının varlığı bankaların tutmakla yükümlü olacakları sermaye tutarını azaltacak ve dolayısıyla kredi maliyeti açısından avantaj sağlayacaktır (www.tbb.org.tr).

Basel kriterleri çerçevesinde kredilere ilişkin sermaye yükümlülüklerinin belirlenmesinde KOBİ'nin ödeme gücünü yansıtan derecelendirme notunun yanında KOBİ'nin krediyi ödeyememesi durumunda bankanın karşılaşacağı risk faktörlerinin etkisini azaltacak unsurlar devreye girmektedir. Basel düzenlemesinde kredi riskinin azaltılmasında basit yöntem ve kapsamlı yöntem olmak üzere iki yaklaşım öngörülmektedir. Basit yöntem sadece standart yaklaşım çerçevesinde uygulanabilirken kapsamlı yöntem hem standart yaklaşıma hem de içsel derecelendirme yaklaşımına bağlı olarak uygulanabilmektedir. En kapsamlı ve hassas risk hesaplamasını içeren ve gelişmiş içsel derecelendirme yaklaşımı olarak nitelenen asgari sermaye yeterliliği hesaplamasında ise temerrüt halinde kayıp yöntemi belirlemektir. Temerrüt halinde kayıp yöntemi kapsamlı yöntem olarak değerlendirilmekte ancak teminat bakımından herhangi bir sınırlamaya tabi tutulmadığından ayrı olarak dikkate alınmaktadır. Bankalar, Basel kapsamında basit yöntem ya da kapsamlı yöntemden sadece birisini kullanarak kredi riskini azaltabileceklerdir. Basit yöntemde kredi tutarının teminatlı ve teminatsız kısımları birbirinden ayrılarak bağımsız olarak risk ağırlığına tabi tutulmaktadır. Teminatsız kısım kredi talebinde bulunan şirketin risk ağırlığıyla çarpılırken teminatlı kısım teminatlara ilişkin risk ağırlıklarıyla çarpılmaktadır (Karakaya vd.,2008:241)

KOBİ'ler kredi risklerini azaltabilmek amacıyla uygun teminatlandırma koşullarını karşılayabilmelidir. Fakat KOBİ'lerin karşı karşıya geldikleri bir diğer

sorun teminatlandırmadır. Mevcut düzenlemede klasik teminatların önemli bir bölümü artık kullanılmamaktadır. Müşteri çek ve senetleri, firma ortaklarının ve grup şirketlerinin kefaletinin risk unsurunu azaltıcı teminat olarak kullanılamaması gibi ilave yaptırımlar KOBİ'leri daha yüksek maliyetli kredi kullanmaya zorlayacaktır. Teminat olarak kabul gören değerler aşağıda yer almaktadır.

- Nakit para
- Altın
- Ana endekste ki hisse senetleri
- Mevduat ve ya mevduat sertifikası
- Yatırım fonları
- Taşınmaz mal ipoteği
- Borçlanma senetleri (ratingine göre)
- Borçlanma senetleri (rating yoksa; likit ve bankalarca çıkartılmış)
- Ana endeks dışında fakat düzenlenmiş piyasalarda işlem gören senetler
- Ana endeks dışında fakat düzenlenmiş piyasalarda işlem gören senetleri barındıran fonlar

Ancak taşınmaz mal ipoteğinde şu ayrıntıların söz konusu olduğu belirtilmiştir.

İkamet amaçlı gayrimenkul güvencesindeki krediler için ön koşullar aşağıdaki gibi belirtilmiştir.

- Gayrimenkulde borçlunun bizzat ikamet ediyor olması ya da,
- Gayrimenkulün borçlu tarafından bir başkasına kiraya verilmiş olması,

Ticari amaçlı gayrimenkul ipoteği güvencesindeki krediler için ön koşullar ise şu şekilde belirlenmiştir.

- İpoteğin iş merkezi veya çok sayıda bağımsız birimden oluşan ticari gayri menkuller üzerine tesis edilmesi,
- İpotek tutarının kredi tutarının iki katı olması,
- Kredi tutarının gayrimenkulün ekspertiz değerinin %60'ından küçük olması,
- Herhangi bir yıl içinde ticari amaçlı gayrimenkul ipoteği güvencesindeki kredilerden elde edilen zararın toplam kredi portföyünün %0,3'ünden az olmaması(Akbulut R.,2008:109) .

KOBİ'lerin karşı karşıya kaldıkları sorunlara ilave olarak, konjonktürel faktörlerde unutulmamalıdır. Bahsi geçen bu faktörler işletmenin faaliyet göstermiş

olduğu sektör ve uluslararası piyasalardaki gelişmeler ile soysa-ekonomik gelişmelerin getirebileceği riskler olarak tanımlanabilir.

2.5 KOBİ'LERDE MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİ VE FİNANSAL RAPORLAMA VE İÇ DENETİMİN ÖNEMİ

KOBİ'ler genellikle işletme sahibi ile yöneticinin aynı olduğu aile şirketlerinden oluşmaktadır. KOBİ'lerin çoğu, kamuyu bilgilendirme, düzenli rapor hazırlama konusunda yeterli ve sağlam bir kurumsal yapı ve donanımına sahip değillerdir. Bazı durumlarda KOBİ'lerin kamu düzenlemelerinden kaçmak amacıyla küçük kalmayı tercih etmeleri ve özellikle aile şirketlerinde şirket yönetimini kaybetme, hesap verme ve kar paylaşma gibi endişeleri şeffaf raporlama yapmalarına engel olmaktadır (Küçüközmen & Oğuz,2008:42).

KOBİ'lerin iyi derecelendirme notuna sahip olmaları için ilk aşamada kurumsal yönetim ilkelerinin benimsenerek uygulanması, kayıt dışı faaliyetlerin bulunmaması, başta özkaynak seviyesi olmak üzere güçlü bir mali yapıya sahip olması, faaliyetlerin dolayısıyla maruz kalınan risklerin yönetilme kabiliyeti, bağımsız kredi derecelendirme kuruluşlarınca ve bankalarca talep edilen bilgilerin sağlıklı ve zamanında sunabilme yetenekleri ön plana çıkacaktır (Yüksel,2005:37)

İşletmenin içerisinde bulunduğu durumuna ilişkin en sağlıklı bilgiler finansal tablolar aracılığı ile sağlanabilmektedir. Bundan dolayı yatırımcılar ve kredi talebinde bulunan bankalara verilecek olan finansal tablolarda açıklanan bilgilerin işletmenin gerçek durumunu yansıtmaması son derece önemlidir.

KOBİ'lerin temel sorunu olan finansal yetersizliğe karşın Basel kriterlerinin ilk şartı uluslararası kabul görmüş finansal raporlama sisteminin uygulanması yönünde olmuştur. Finansal raporlama sistemi beraberinde KOBİ'lere muhasebe standartlarına uygun kayıt tutma yükümlülüğünü de getirmiştir.

Basel uygulamaları ile beraber muhasebe standartları ile hazırlanan şeffaf ve gerçeğe uygun tablolar, işletmelerin derecelendirme notuna ve kurumsallaşmasına olumlu katkısı sağlamaktadır.

Basel'in KOBİ'lerin muhasebe bilgi sistemleri ve finansal raporları üzerine etkileri maddeler halinde şu şekilde sıralanabilir;

- Etkin ve güvenilir bir muhasebe sistemi,
- Daha şeffaf ve standart bir finansal raporlama ihtiyacının artması,
- Etkin, güvenilir, şeffaf (yüksek derecelendirme notuna etkili) ve UMS/UFRS'na uygun bir finansal raporlama ve finansal bildirimler,
- Kaydileşme (kayıtlara yansıtma) derecesinin artıp, kayıt dışılığın azalması,
- İç kontrol ve iç kontrol sisteminin etkinliğinin, öneminin artması,
- Kurumsal yönetim yapısında değişim,
- Gözetim ve denetim sisteminin iyi çalışması,
- Muhasebe, iç kontrol, risk yönetim ve kurumsal yönetim sistemlerinin kurulması ve/ veya etkinleştirilmesi,
- Derecelendirmenin öneminin ve derecelendirme gereksiniminin artması (Aksoy,2007:92).

Detaylı bir şekilde açıklamak gerekirse; muhasebe standartlarının kullanılması ilgili tarafların KOBİ'lerin finansal durumunu, performansını değerlendirme olanağı sağlayacaktır. Karşılaştırılabilir tablolar küresel bazda müşterilere ulaşmada da kolaylık sağlayacaktır. Finansal raporlamadaki güvenilirlik, şeffaflığı sağlayacak ve KOBİ'ler daha uygun şartlarda finansman sağlayabileceklerdir. Muhasebe standartlarına uygun hazırlanan finansal tablolar kurumsallaşma konusunda olumlu etkide bulunacaktır.

Muhasebe standartları yani muhasebe bilgi sistemlerinin temel amacı işletme içi ve dışı kişilere ihtiyaç duydukları bilgileri, sayısal veriler ile tarafsız, doğru ve güvenilir bir biçimde temin etmektedir. Teknoloji gelişmelere paralel olarak klasik defter kaydı tutma yerine bilgisayarlı ortamda tutulan kayıtlar; ileriye dönük yorumlar yapılabilmesini sağlayan raporlama sistemlerini de beraberinde getirmektedir.

Muhasebe bilgilerinin ilgili muhasebe kanunları gereği sınırlılıkları mevcuttur ve bu sınırlılıklar muhasebenin temel tanımından kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda işletme faaliyetleri konusunda hazırlanan finansal raporlamaların temelinde kayıt

altına alınan tüm verilerin anlaşılabilirlik, güvenilirlik ve kişisel saptantılardan uzak olması gerekmektedir.

Finansal raporlamanın çerçevesi de muhasebe bilgi sistemi ile aynı doğrultuda hareket etmektedir. Basel düzenlemeleri ile birlikte bankalardan kredi kullanacak olan KOBİ'ler başta olmak üzere bütün işletmeler için finansal raporlamanın şeffaflığı ve güvenilirliği çok fazla önem kazanmıştır. Basel kriterleri finansal raporlama sürecinin ve finansal raporların bankalar ve derecelendirme şirketleri tarafından incelenmesini öngörmektedir. Hasılat, satışlar, gelir ve sermaye gibi unsurların kayıt dışılığı veya farklılaştırılmış olması derecelendirmeyi olumsuz yönde etkileyecek, bankalardan uygun şartlarda kredi sağlanmasını güçleştirecektir. Bu süreçte güvenilir, gerçeğe uygun ve tarafsız finansal raporlamanın; muhasebe standartlarına uygun, bağımsız denetime tabi olma, etkin iç kontrol sistemi, kurumsal yönetim, iç denetim ve risk yönetimi ile desteklenmesinin KOBİ'ler açısından istenilen derecelendirme notunu alabilmeleri için kritik öneme sahip olduğu görülmektedir (Sarigül,2012:96).

Muhasebe bilgi sistemi diğer bilgi sistemleri ile iç içe kullanılır ve bu sistem unsurları işletmenin büyüklüğüne, faaliyet alanına ve muhasebe bilgilerine duyulan ihtiyaçlarına göre farklı bileşenlerde bir araya gelebilirler. Muhasebe bilgi sisteminin sağlamlığı ve güvenilirliği bu sistemi çalıştıracak insan kaynağının nitelikleri ile doğru orantılıdır. İşletme içerisinde tutulan ön muhasebede görevli personelin ve genellikle işletme dışında hizmet veren YMM ve SMMM'lerin mesleki açıdan taşımaları gereken kişisel, mesleki ve ahlaki özellikler vardır.

Muhasebe meslek mensubu sürekli olarak kendisini yenilemeli, hızla değişen bilgi sistemine kolaylıkla adapte olabilmesinin yanında hizmet verdiği işletmenin faaliyetleri ile ilgili karar almaya yardımcı olabilecek alternatif çözüm önerilerinde bulunabilmelidir. Mevcut KOBİ'lerin büyük bir kısmının sahiplerinin ve yöneticilerinin teknik kökenli olduğu düşünülecek olursa meslek mensubunun bu noktada ne kadar önemli bir rol aldığı yadsınamaz bir gerçektir.

Bir muhasebe mensubu, çalıştığı sektör veya iş yerinin büyüklüğünden bağımsız olarak;

- Tüm muhasebe meslek mensuplarının, müşterilerine, işverenlerine ve ilgili diğer paydaşlara karşı işlemlerinde gerekli özeni göstermek konusunda etik yükümlülükleri vardır ve bu sorumluluğu yetkin bir şekilde ifa edebileceklerini göstermeleri gerekmektedir.
- Tüm sektörlerde muhasebe meslek mensupları, mali raporlama, kamuya karşı sorumluluk ve kamu güveninin devamı hususlarını içeren önemli pozisyonlarda bulunmaktadır.
- Kamuoyunun, bir muhasebe meslek mensubunun unvan ve mesleki statüsüne güvenmesi muhtemeldir. Bunun da ötesinde, tüm muhasebe meslek mensupları mesleki unvanı taşırlar. Yetkinlik veya etik bakımından herhangi bir noksanları olması halinde, çalıştıkları sektör veya pozisyondan bağımsız olarak, mesleğin namı ve statüsü aynı derecede olumsuz etkilenecektir (Gürel E.& Yayla H.E.,2008:302).

Muhasebe kayıtlarının ve finansal raporlamalarda yaşanan olumsuzluklar sonucunda iç denetimin etkinliği artmıştır. İç denetimin temel amacı, işletme varlıklarının her türlü zarara karşı korunup korunmadığını, faaliyetlerin önceden saptanmış politikalara uygun içerisinde yürütülüp yürütülmediğini, iç kontrol sisteminin etkinliğini ve verimliliğini araştırmaktır(Can İ. &Akyüz Y., Kitabı,2008:99). İşletmelerde etkin bir iç kontrol sisteminin varlığı, önceden belirlenen hedeflere ulaşmada etkinliği arttırdığı gibi hazırlanan finansal tabloların güvenilirliğini ve dolayısıyla herhangi bir nedenle yapılacak bir dış denetim riskini azaltacaktır (Aksoy,2007:215). Yani iç denetim temelde iç kontrol sisteminin etkinliğini ve doğru çalışıp çalışmadığını inceler ve üst yönetime iç denetçinin hazırlamış olduğu bir rapor eşliğinde sunulur.

Basel kriterleri kapsamında derecelendirme sürecinin etkinliği açısından gerekli bir unsur olan iç denetim fonksiyonunda; yasalarla uygunluk ve varlıkların korunmasının yanında, muhasebe bilgi sistemi başta olmak üzere iç kontrol sistemlerinin etkinliği, kurumsal yönetim ve risk yönetimi süreçlerinin ve iş akışlarının iç kontrol esaslı bakış açısı ile, yeniden düzenlemesi önem kazanmaktadır (Sarigül,2012:98).

İç denetim ile paralel değerlendirilmesi gereken iç kontrol sisteminin beş temel unsuru bulunmaktadır.

- A. Kontrol Ortamı: İşletme ortamı ve yönetim, kontrol ortamının temel unsurlarıdır. Başka bir ifade ile işletme yönetiminin çalışanlarını kontrol edebilme yeteneği olarak da tanımlanabilir. Bu noktada ülkemizde mevcut pek çok KOBİ'nin şahıs firması olmasından dolayı iç kontrol ortamı kendiliğinden oluşmaktadır.
- B. Risk Değerleme: Tüm işletmeler gerek ekonomik gerekse de endüstriyel anlamda çeşitli riskler ile karşı karşıyadır. İşletme yönetiminin tüm bu riskleri önceden değerlendirmesi ve ihtiyaç duyulan tüm tedbirleri alması gerekmektedir. Genel hatları ile riskleri işletme riskleri ve muhasebe riskleri olarak ikiye ayırmak mümkündür. İşletme riskleri dış kaynaklı olmasına karşın; muhasebe riskleri, muhasebe kayıtlarında, finansal raporlarda hatalı veya yanlış veri girişi olarak tanımlanabilir.
- C. Kontrol Faaliyetleri: Hedeflerin ve risklerin belirlenmesinden sonra işletmenin hareket politikaları ve yöntemleridir. İşletme performansının değerlendirilmesi, bilgilerin incelemesi bu faaliyetlere örnek olarak verilebilir.
- D. Bilgi-İletişim: Yönetimin almış olduğu tüm kararları ve politikaları işletme çalışanlarına ulaştırma sistemidir. Bu sistemin sağlıklı yürütülebilmesi için sadece iç yapıda üretilen bilgileri değil dış işlemler ve faaliyetler ile ilgili tüm bilgileri de kapsamı gerekmektedir. KOBİ'lerin genel olarak küçük yapıda ve az kişi istihdam etmesi bilgi-iletişim konusunda bir avantaj olarak değerlendirilir.
- E. Gözetim: İç kontrol sisteminin belirli periyotlarla kontrol edilmesi sürecidir. Bu süreç içerisinde performans etkinliği değerlendirilir, kontrol faaliyetlerinin istenilen biçimde uygulanıp uygulanmadığı incelenir. Genel olarak iç denetçi tarafından yapılan gözetim faaliyeti ihtiyaç halinde dışarıdan bir uzman tarafından da yapılabilir.

BÖLÜM III

3.1 BASEL KRİTERLERİNİN KOBİLER ÜZERİNE ETKİLERİNE

YÖNELİK OSMANİYE ÖRNEĞİ ÇALIŞMASI

3.1.1 AMAÇ VE YÖNTEM

3.1.1.1 Amaç

Ülke ekonomisinin de %99'luk paya sahip KOBİ'ler, ekonominin vazgeçilmez bir parçası olması ile ciddi bir istihdam kaynağı olma özelliğine de sahiptir. Yapılan çalışmada, Osmaniye ili sınırları içerisinde faaliyet gösteren işletmelerin beklentileri ortaya konmaya çalışılacaktır. Ankete katılan işletmelerin Basel III ile ilgili bilgi düzeyleri ve uyum sürecinde ortaya çıkan sorunları tespit edilmeye çalışılacaktır.

3.1.1.2 Yöntem

Ankete dayalı bir araştırma yapılmakla birlikte gerek bankacılık sektöründe ilgili birimlerde görev yapan sınırlı sayıdaki üst düzey görevliler ve ilgili işletmelerin üst düzey yöneticileri ile mülakat yapılmıştır.

Anket sonuçları yüzdeler şeklinde irdelenmiş ve elde edilen tüm sonuçlar SPSS 21.0 veri analiz paketinde yer alan korelasyon, ki kare, one-way anova analiz programları ile yorumlanmıştır.

3.1.1.3 Araştırma Evreni ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini; Osmaniye Ticaret ve Sanayi Odası'na bağlı ticaret, imalat ve hizmet sektöründe aktif olarak faaliyet gösteren 1557 adet firmanın %5'i olan ve tesadüfi (Random) örnekleme tekniği ile belirlenen 77 adet firma oluşturmaktadır. Çalışmamız süresince 77 adet firma ziyaret edilmiş fakat 54 adet firma anket sorularımızı cevaplamıştır.

3.1.2 ARAŞTIRMANIN GENEL BULGULARI

3.1.2.1 Osmaniye İli İşletme Türleri, Faaliyet Süreleri ve Faaliyet Türleri

Osmaniye ili dahilinde yapılan çalışma kapsamı elde edilen sonuçlara göre işletme türleri içerisinde %61,11 ile limited şirketler ilk sırada, %17 ile şahıs şirketleri ikinci sırada ve %2 ile anonim şirketler üçüncü sırada yer almaktadır. Anonim şirketlerin yüzdesinin az olmasının en önemli nedeni; Osmaniye’de halk, geçimini öncelikle hayvancılık ve tarımdan sağlamaktadır ve son yıllarda sanayi yatırımlarına hız vermiştir. Osmaniye ilinin hızla kalkınabilmesi ve sanayileşebilmesi amacıyla devlet teşvikleri ve diğer kamu kurumları teşvikleri sanayicilerimize yardımcı olmaktadır. Osmaniye ili Kalkınmada Öncelikli İller arasında beşinci bölgededir(Tablo 3.1).

Tablo 3.2 incelendiğinde; İşletme faaliyet süreleri açısından, Osmaniye ilinin sanayi yatırımlarına son 20 yıl içerisinde hız verdiği görülmektedir. Daha önce Adana ili ilçesi olan Osmaniye ili önümüzdeki yıllar da büyük yatırımlara ev sahipliği yapabilecek kapasiteye sahiptir.

Tablo 3.3’de yer alan veriler incelendiğinde; İl bazında %50 oranında işletmeler ticari faaliyetler ile uğraşırken sadece %29,63 oranda işletme imalat yapmaktadır. Osmaniye ilinde sanayinin temelini yarfıstığı oluşturmaktadır. Yapılan değerlendirmelere göre Türkiye’de üretilen yarfıstığın yaklaşık %35’i Osmaniye’den karşılanmasına rağmen, %90’nına yakın kısmı Osmaniye’den pazarlanmaktadır. Bu veride ticari faaliyetler ile uğraşan firma sayısının neden oransal olarak daha fazla olduğunun ispatıdır.

Tablo 3.1 İşletme Türleri

SEÇENEKLER	SAYI	YÜZDE
Anonim şirket	2	3,70
Limited şirket	33	61,11
Adi ortaklık	2	3,70
Şahıs şirketi	17	31,48
TOPLAM	54	100,00

Tablo 3.2 İşletmelerin Faaliyet Süreleri

SEÇENEKLER	SAYI	YÜZDE
5 yıldan az	7	12,96
5-10 yıl arası	15	27,78
10-20 arası	13	24,07
20 yıldan fazla	19	35,19
TOPLAM	54	100,00

Tablo 3.3 İşletmelerin Faaliyet Türleri

SEÇENEKLER	SAYI	YÜZDE
Ticaret	27	50,00
İmalat	16	29,63
Hizmet	11	20,37
TOPLAM	54	100,00

3.1.2.2 İşletmelerin Sermaye Yapıları, Yıllık Satış Hasılatları ve İstihdam Edilen Personel Sayıları

Osmaniye ili dahilinde faaliyet gösteren ; %38,89'luk paya sahip işletmelerin sermaye miktarı 500,001-1,000,000TL arasında, %29,63'lük kısmının sermaye miktarı 250,001 - 500,000TL arasında yer almaktadır. Üçüncü sırada yer alan, yani 1,000,000TL ve üzeri kuruluş sermayesine sahip olan firmalar ağırlıklı olarak imalat sektöründe faaliyet gösteren ve Osmaniye Organize Sanayi Bölgesinde yerleşik olan firmalardır. Sermaye miktarlarının az olmasının ön önemli sebebi, bu firmaların tarımsal ürünlerin imalatı hariç sadece ticareti ile uğraşmalarıdır (Tablo 3.4).

Tablo 3.4 İşletmelerin Sermaye Yapıları

SEÇENEKLER	SAYI	YÜZDE
50,000-250,000 TL	6	11,11
250,001-500,000 TL	16	29,63
500,001-1,000,000 TL	21	38,89
1,000,000 TL üzeri	11	20,37
TOPLAM	54	100,00

Ankete cevap veren işletmelerden 18 tanesi yıllık satış hasılatını ≤ 40 Milyon TL, %25,93'ü ≤ 8 Milyon TL ve %40,74'ü satış hasılatı ise ≤ 1 Milyon TL olarak beyan etmiştir (Tablo 3.5).

Tablo 3.5 İşletmelerin Yıllık Satış Hasılatları

SEÇENEKLER	SAYI	YÜZDE
≤ 40 Milyon TL	18	33,33
≤ 8 Milyon TL	14	25,93
≤ 5 Milyon TL	22	40,74
TOPLAM	54	100,00

İşletmeler bünyesinde istidam edilen personel aralığında en fazla payı 11 ila 49 kişi çalıştıran işletmeler almıştır. İkinci sırada 1 ila 10 kişi çalıştıran işletmeler %33,33'lük pay ile yer almaktadır. Burada kayıt dışı istihdamın bulunmadığı unutulmamalıdır (Tablo 3.6).

Tablo 3.6 İşletmelerin İstihdam Ettikleri Personel Sayıları

SEÇENEKLER	SAYI	YÜZDE
1-10	18	33,33
11-49	31	57,41
50-249	5	9,26
TOPLAM	54	100,00

3.1.2.3 İşletmelerin Ortaklık ve Yönetim Yapıları

İşletme ortaklık ve yönetim yapıları incelendiğinde, şirket sahibi olarak bizzat kurulan şirketlerin ve bir başkasından devir alınan işletmelerin ayrı ayrı %20,37'lik bir paya sahip olduğu ve toplamda %40,74'lük pay ile ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Ortaklar ile beraber faaliyetine başlayan işletmelerin yüzdesi %31,48 ve babadan oğula geçen işletmelerin yüzdesi ise %27,78'dir (Tablo 3.7).

Tablo 3.7 İşletme Kurucuları

SEÇENEKLER	SAYI	YÜZDE
Şahsım	11	20,37
Ortaklarım ile beraber	17	31,48
Babadan oğula	15	27,78
Devralma	11	20,37
TOPLAM	54	100,00

İşletmelerin yönetim yapıları incelendiğinde; Her ne kadar uzman personel tarafından yönetilen işletmelerin total bazda %31,48'lik paya sahip olduğu gözlene

de aile üyeleri ve ortaklar tarafından idare edilen işletmelerin genel oranı %68,52'dir. Bu durum KOBİ'lerin genel yapısından kaynaklanmaktadır (Tablo 3.8).

İşletme yöneticilerinin eğitim düzeyi ile ilgili anket sorusuna verilen cevaplar doğrultusunda, işletme yöneticilerinin sadece %24,07'lik kısmının üniversite mezunu olduğu anlaşılmaktadır. Yüz yüze yapılan görüşmeler sonucunda bu verilere ilave olarak yöneticilerin aslında faaliyet gösterdikleri sektöre paralel branşlarda da mezun olmadıkları anlaşılmıştır. Yöneticilerin teknik kökenli olduğu tespit edilmiştir (Tablo 3.9).

Tablo 3.8 İşletmelerin Yönetim Yapılanması

SEÇENEKLER	SAYI	YÜZDE
Aile üyeleri	16	29,63
Ortaklar	6	11,11
Uzman personel	17	31,48
Aile üyeleri ve personel	15	27,78
TOPLAM	54	100,00

Tablo 3.9 İşletme Yöneticilerinin Eğitim Düzeyi

SEÇENEKLER	SAYI	YÜZDE
İlköğretim	22	40,74
Lise	19	35,19
Üniversite	12	22,22
Yüksek lisans	1	1,85
TOPLAM	54	100,00

3.1.2.4 İşletmelerin Finansman Yapıları ve Karşılaştıkları Sorunlar

Anketimize dahil olan işletmelerin %51,85'i ara sıra, %29,63'ü yoğun bir şekilde ve %14,81'lik paya sahip bölümü ise kısmen finansal sorunlar ile yüz yüze geldiklerini açıklamıştır (Tablo 3.10).

Tablo 3.10 Finansman Sorunu İle Karşılaşma Oranları

SEÇENEKLER	SAYI	YÜZDE
Yaşanmıyor	2	3,70
Kısmen yaşanıyor	8	14,81
Ara sıra yaşanıyor	28	51,85
Yoğun yaşanıyor	16	29,63
TOPLAM	54	100,00

Yaşanan finansal sorunların temelini %42,59'luk pay ile alacakların zamanında tahsil edilememesi oluşturmaktadır. Buda işletmelerin ekonomik çevrelerinden ne denli etkilendiklerinin bir göstergesidir. %18,52'lik orana sahip işletmeler etkin şekilde finansal planlama yapamadıklarını vurgulamıştır. Hammadde temininde uzun vadeli alım yapamayan işletme oranı da %16,67'dir (Tablo 3.11).

Tablo 3.11 Karşılaşılan Finansman Sorunlarının Nedenleri

SEÇENEKLER	SAYI	YÜZDE
Yeni yatırım	7	12,96
Hammadde temini	9	16,67
Alacakların zamanında tahsil edilememesi	23	42,59
Etkin finansal planlamanın yapılamaması	10	18,52
Sebebi tespit edilemeyen nakdi giderler	5	9,26
TOPLAM	54	100,00

KOBİ'lerin yine dezavantajlarının başında yer alan sermaye sıkıntısına delil teşkil eden öz kaynak kullanımı ile ilgili sorumuza; işletmelerimizin % 66,67'si zaman zaman cevabını verirken, %22,22'si evet cevabını vermiştir. İşletmelerimiz sadece kuruluş aşamasında değil, faaliyetlerinin devamında ve yeni yatırım konularında da ilk etapta öz kaynaklarına yönelmektedir (Tablo 3.12).

Tablo 3.12 İşletmelerde Öz kaynak Kullanım Oranları

SEÇENEKLER	SAYI	YÜZDE
Evet	12	22,22
Hayır	6	11,11
Zaman zaman	36	66,67
TOPLAM	54	100,00

Tablo 3.13 incelendiğinde işletmelerimizin %74,07'si yabancı kaynaklardan faydalanmak istedikleri zaman bankalara kredi temin etmek amacıyla başvurmaktadır. İkinci sırada %11,11'lik pay ile leasing gelmektedir. Burada il bazında yeni yatırımların hız kazanmış olması önemli bir veridir. İşletmeler yeni makine ve ekipmanlarını leasing ile finanse etmektedir.

Tablo 3.13 İşletmelerde Kullanılan Yabancı Kaynak Çeşitleri

SEÇENEKLER	SAYI	YÜZDE
Banka kredileri	40	74,07
Satıcı kredileri	4	7,41
Leasing	6	11,11
Factoring	0	0,00
Menkul ve gayrimenkul satışı	1	1,85
Diğer	3	5,56
TOPLAM	54	100,00

Her ne kadar mevzuatlarımız işletmeler bünyesinde gerçekleştirilen tüm tahsilat ve ödemelerin resmi kanallar aracılığı ile yapılmasını öngörse de işletmelerimizin %68,52'si sürekli bankalar ile çalıştıklarını, %12,96'sı gerektiğinde çalıştıklarını ve %18,52'si ise bankalar ile hiç çalışmadıklarını belirtmiştir (Tablo 3.14).

Tablo 3.14 İşletmelerin Bankalar İle Çalışma Sıklıkları

SEÇENEKLER	SAYI	YÜZDE
Sürekli	37	68,52
Gerektiğinde	7	12,96
Bazı dönemlerde	10	18,52
TOPLAM	54	100,00

İşletmelerimizin %51,85'i en az 4 farklı banka ile çalıştığını belirtmiştir. Tek bir banka ile çalışan işletme oranı sadece % 7,41'dir. İşletmelerin fazla sayıda farklı banka ile çalışmasının en önemli sebebi; finansal sorunlar yaşadıkları dönemde müracaat ettikleri bankaların birbirlerinden farklı faiz oranı ve vadeler ile mudilerine hizmet vermeleridir (Tablo 3.15).

Tablo 3.15 İşletmelerin Çalıştıkları Banka Sayısı

SEÇENEKLER	SAYI	YÜZDE
1	4	7,41
2	8	14,81
3	14	25,93
4	28	51,85
TOPLAM	54	100,00

Tablo 3.16’da yer alan verilere göre, işletmelerimizin %40,74’lük kısmı bankalara kredi talebinde buldukları zaman sahip oldukları finansal tablolardan dolayı red cevabı aldıklarını belirtmiştir. Burada iki önemli sonuç ortaya çıkmaktadır. İlki vergi uygulamalarının yükünden kaçmak isteyen işletmelerimizin kayıt dışı işlemleri ile finansal tablolarında meydana gelen dengesizlikler diğeri ise Basel kriterlerinin istemiş olduğu düzeyde ilgili personellerin veya SMMM’lerin yetersiz kayıt tutmalarıdır.

Faiz oranlarının yüksek olmasından dolayı sıkıntı yaşayan işletme oranımız %31,48’dir. Daha önceki bölümlerde izah edilmeye çalışıldığı gibi güvenilir ve şeffaf finansal bilgi ve belgelere sahip olan işletmeler bankalardan daha düşük maliyetlerde kredi temin edebileceklerdir.

Teminat yetersizliği dolayısıyla bankalar ile sorun yaşayan işletme oranımız ise %20,37’dir. Bilindiği üzere Basel uygulamaları kapsamında bankalar tarafından verilecek olan krediye karşın istenen teminat türlerine de yeni düzenlemeler getirilmiştir.

Tablo 3.16 Kredi Talebi Sırasında Yaşanan Sıkıntılar

SEÇENEKLER	SAYI	YÜZDE
Finansal tablolarımızın yetersizliği	22	40,74
Teminat eksikliği	11	20,37
Krediler konusunda yeterli bilgiye sahip olmama	4	7,41
Faiz oranlarının yüksekliği	17	31,48
TOPLAM	54	100,00

İşletmelerimizin bankalardan kredi talep ettikleri zaman verdikleri teminat nedir sorusuna verdikleri cevapların %38,89’unu “Müşteri Çek ve Senetleri” olmuştur. İkinci sırada verilen teminat türü %25,93 oranla “taşınmaz mal ipoteği” dir.

Basel uygulamaları kapsamında “Müşteri Çek ve Senetleri”nin risk azaltım unsuru olarak kabul edilmediği bilinmektedir. KOBİ’lerimiz Basel uygulamalarına bankalarımız kadar hızlı adapte olamamıştır. Bu noktada bankalarımız farklı bir kredi türü ile müşterilerine hizmet vermeye ve onların finansal sorunlarını gidermeye çalışmaktadır.

Farklı bankalarda farklı isimler ile anılsa da temelde “İskonto Kredisi” olarak sunulan kredi türünde; İskonto, borçlusu banka şubesi ile aynı belediye hudutları dahilinde ikamet eden, henüz vadesi gelmemiş bir ticari senet veya çek bedelinden, vade tarihine kadar olan süreye tekabül eden faiz, komisyon ve bunlar üzerinden KKDF, BSMV gibi yasal kesintilerin düşülmesinden sonra kalan bakiyenin ödenmesine imkan veren nakdi bir kredidir. Diğer bir deyişle, İskonto Kredisi iskonto edilen senedin, çekin ciro (temlik cirosu) ve teslim yoluyla bankaya satılması işlemidir (Tablo 3.17).

Tablo 3.17 İşletmelerin Krediye Karşılık Verdikleri Teminat Türleri

SEÇENEKLER	SAYI	YÜZDE
Müşteri çek ve senetleri	21	38,89
Taşınmaz mal ipoteği	14	25,93
İşletme rehini	4	7,41
Nakit mevduatlar	10	18,52
Taşıt rehini	3	5,56
Diğer	2	3,70
TOPLAM	54	100,00

Tablo 3.18 Verilen Teminatlar ile İlgili Sorun Yaşanıyor mu?

SEÇENEKLER	SAYI	YÜZDE
Evet	25	46,30
Hayır	24	44,44
Cevapsız	5	9,26
TOPLAM	54	100,00

İşletmeler tarafından tam anlaşılabilen teminat konusu ve yaşanan sorunlar ile ilgili alınan “Evet” cevabının oranı %46,3’dur. Bu konuda cevap vermek istemeyen işletme oranı da %9,26’dır (Tablo 3.18).

3.1.2.5 İşletmelerin Basel III İle İlgili Bilgi Düzeyleri ve Muhasebe Kayıt Şekilleri

İşletmelerimizin sadece %20,37’lik orana sahip kısmı Basel III ile ilgili bilgi sahibi olduğunu belirtmiştir (Tablo 3.19). Buna karşın işletmelerimizin %75,93’ü

Basel uygulamalarının muhasebe kayıtları ile yakından ilgili olduğunu bilmemektedir(Tablo 3.20).

İşletmelerimizin %24,07'sinin bünyelerinde muhasebe departmanı bulunmaktadır, fakat ankete katılan tüm işletmelerin bünyelerinde SMMM istihdam etmemelerinden kaynaklı resmi kayıtları işletmeye dışarıdan hizmet veren SMMM'ler tarafından tutulmaktadır (Tablo 3.21).

İşletmeleri bünyesinde gerçekleştirilen tüm faaliyetlerin kayıt altına alındığını beyan eden işletme oranı %53,70, "Hayır" cevabı veren işletmelerin oranı %27,78 olup bu soruya cevap vermek istemeyen işletmelerin oranı ise %18,52'dir (Tablo 3.22).

Tablo 3.19 Basel III İle İlgili Bilgi Düzeyleri

SEÇENEKLER	SAYI	YÜZDE
Bilgi sahibi değilim	23	42,59
Duydum ancak net bilgi sahibi değilim	12	22,22
Orta derecede bilgi sahibiyim ama bilgi sahibi personelim var	8	14,81
Çok iyi biliyorum ve işletme muhasebem bu doğrultuda işliyor	11	20,37
TOPLAM	54	100,00

Tablo 3.20 Basel III ve Muhasebe Kayıtları Arasındaki İlişkinin Bilinme Oranı

SEÇENEKLER	SAYI	YÜZDE
Evet	13	24,07
Hayır	41	75,93
TOPLAM	54	100,00

Tablo 3.21 İşletmelerin Muhasebe Kayıtlarının Tutulma Şekilleri

SEÇENEKLER	SAYI	YÜZDE
Kendim tutuyorum	4	7,41
Muhasebe departmanımız var	13	24,07
SMMM'ye yaptırıyorum	37	68,52
TOPLAM	54	100,00

Tablo 3.22 İşletme Faaliyetlerinin Tamamının Kayıt Altına Alınma Oranları

SEÇENEKLER	SAYI	YÜZDE
Evet	29	53,70
Hayır	15	27,78
Cevapsız	10	18,52
TOPLAM	54	100,00

3.1.3 YAPILAN UYGULAMA SONUÇLARI

Osmaniye ilinde KOBİ'ler üzerinde yapılan çalışmanın ilk aşamasında işletmelerin genel yapıları incelenmiştir. Bu inceleme sonuçları ayrı ayrı yüzdeler halinde yorumlanmıştır. SPSS 21.0 veri analiz programı ile de anket çalışmasına katılan bu işletmelerin finansal sorunları ve sebepleri analiz edilmeye çalışılmıştır.

Elde edilen sonuçlar işletme türleri ve yıllık ciroları arasında orta düzeyde pozitif yönde ilişki olduğunu göstermektedir. Yıllık ciro oranları kurumsallaşma ile beraber artmaktadır.

Tablo 3.23 İşletme Türü ve Yıllık Ciro Arası Korelasyon

Correlations			
		işletme türü	yıllık ciro
işletme türü	Pearson Correlation	1	,817**
	Sig. (2-tailed)		,000
	N	54	54
yıllık ciro	Pearson Correlation	,817**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	
	N	54	54

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

İşletme türleri ve yaşadıkları finansal sorun yaşama sıklıkları incelendiğinde de orta düzeyde pozitif ilişki vardır. Burada da anlaşılacağı üzere; şirket türü her ne olursa olsun finansal sorun yaşanmakta ve kurumsal yapıya sahip olsun olmasın işletmelerde finansal sorun yaşanmaktadır. Yapılan t-testi sonucu da bunu desteklemektedir.

Tablo 3.24 İşletme Türü ve Finansal Sorun Yaşama Sıklığı Arası Korelasyon

Correlations			
		işletme türü	finansal sorun yaşama
işletme türü	Pearson Correlation	1	,785**
	Sig. (2-tailed)		,000
	N	54	54
finansal sorun yaşama	Pearson Correlation	,785**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	
	N	54	54

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Tablo 3.25 İşletme Türü ve Finansal Sorun Yaşama Sıklığı Arası T-Testi

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	T	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
finansal sorun yaşama	Equal variances assumed	13,810	,001	-2,521	43	,016	-,78049	,30963	-1,40492	-,15605
	Equal variances not assumed			-1,338	3,122	,270	-,78049	,58314	-2,59591	1,03493

Group Statistics

	işletme türü	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
finansal sorun yaşama	anonim şirket	4	2,0000	1,15470	,57735
	limited şirket	41	2,7805	,52499	,08199

İşletmelerin yıllık satış hasılatları ile karşılaştıkları finansal sorunlar arasında anlamlı bir ilişki vardır. Oneway Anova testi sonucunda satış hasılatı düştükçe finansman sorunlarının da arttığını göstermektedir.

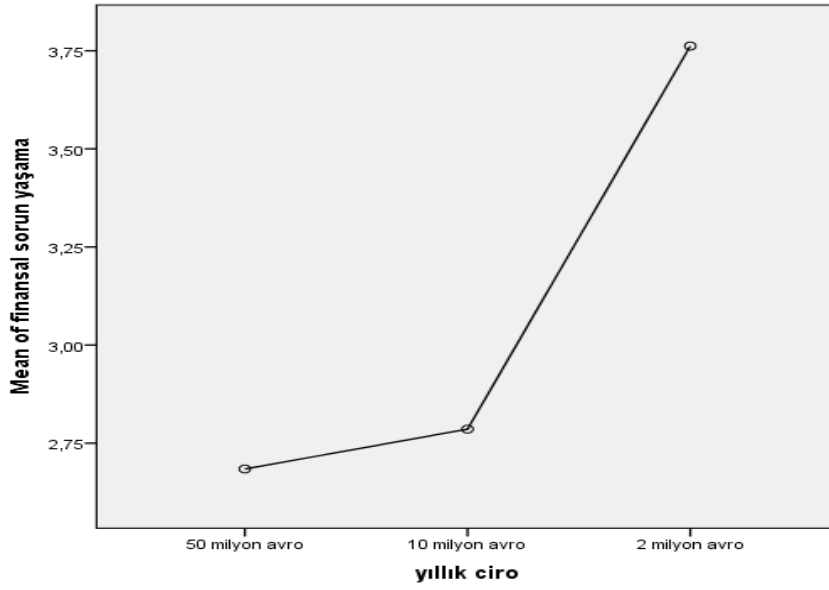
Tablo 3.26 Finansal Sorun Yaşama Sıklığı ve Yıllık Ciro One-Way Anova Analizi

finansal sorun yaşama				
	yıllık ciro	N	Subset for alpha = 0.05	
			1	2
Tukey HSD ^{a,b}	50 milyon avro	19	2,6842	
	10 milyon avro	14	2,7857	
	2 milyon avro	21		3,7619
	Sig.		,838	1,000
Ryan-Einot-Gabriel-Welsch	50 milyon avro	19	2,6842	
	10 milyon avro	14	2,7857	
Range	2 milyon avro	21		3,7619
	Sig.		,614	1,000

Means for groups in homogeneous subsets are displayed.

a. Uses Harmonic Mean Sample Size = 17,474.

b. The group sizes are unequal. The harmonic mean of the group sizes is used. Type I error levels are not guaranteed.

Anova tablosundan işletmelerinin türlerinin, işletmelerin bankalara talep ettikleri kredilere verdikleri teminat türlerine etki ettiği görülmüştür. Dolayısıyla işletme türleri ve verdikleri teminat türleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($F = 9,44, p < 0,01$)

Tablo 3.27 İşletme Türleri ve Verilen Teminat Türleri Anova Analizi

Descriptives

işletme türü

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
müşteri çek ve sentleri	21	2,2857	,71714	,15649	1,9593	2,6122	2,00	4,00
taşınmaz mal ipoteği	14	3,1429	1,02711	,27451	2,5498	3,7359	2,00	4,00
nakit mevduatlar	10	1,8000	,42164	,13333	1,4984	2,1016	1,00	2,00
Total	45	2,4444	,91839	,13691	2,1685	2,7204	1,00	4,00

ANOVA

işletme türü

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	11,511	2	5,756	9,443	,000
Within Groups	25,600	42	,610		
Total	37,111	44			

İşletmelerin finansal sorunları ve kredilendirme sonuçları arasında yapılan ki-kare testi sonucuna göre; ara sıra finansal sorun yaşayan firmaların %66.7'si faiz oranlarının yüksek olmasından, %56'sı finansal tablolarının yetersizliğinden kredi alırken sorun yaşadıklarını belirtmiştir. Yoğun şekilde finansal sorun yaşayan firmaların; %61.1'i teminat eksikliği, %32'si ise finansal tablo eksikliğinin kendileri için sorun olduğunu belirtmiştir.

Tablo 3.28 Finansal Sorun Yaşama Sıklığı ve Kredilendirme Sorunları Ki-Kare Testi
finansal sorun yaşama * kredilendirme sorunları Crosstabulation

		kredilendirme sorunları				Total	
		finansal tablo yetersizliği	teminat eksikliği	bilgi yetersizliği	faiz oranlarının yüksekliği		
finansal sorun yaşama	yaşanmıyor	Count	0	0	0	2	2
		% within finansal sorun yaşama	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%
	kısmen yaşıyor	% within kredilendirme sorunları	0,0%	0,0%	0,0%	8,3%	2,7%
		Count	3	2	0	6	11
	arasıra yaşıyor	% within finansal sorun yaşama	27,3%	18,2%	0,0%	54,5%	100,0%
		% within kredilendirme sorunları	12,0%	11,1%	0,0%	25,0%	15,1%
	yoğun yaşıyor	Count	14	5	0	16	35
		% within finansal sorun yaşama	40,0%	14,3%	0,0%	45,7%	100,0%
	Total	% within kredilendirme sorunları	56,0%	27,8%	0,0%	66,7%	47,9%
		Count	8	11	6	0	25
		% within finansal sorun yaşama	32,0%	44,0%	24,0%	0,0%	100,0%
		% within kredilendirme sorunları	32,0%	61,1%	100,0%	0,0%	34,2%
	Count	25	18	6	24	73	
	% within finansal sorun yaşama	34,2%	24,7%	8,2%	32,9%	100,0%	
	% within kredilendirme sorunları	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	33,022 ^a	9	,000
Likelihood Ratio	41,892	9	,000
Linear-by-Linear Association	7,718	1	,005
N of Valid Cases	73		

SONUÇ

Küreselleşmenin sonucu olan finansal krizler tüm dünya piyasalarında hızla yayılmaktadır. Bankacılık sektörü de yaşanan bu dalgalanmalar ve iyileşmelerden anında etkilenmektedir.

Yapılan tüm araştırmalar finansal krizlerin büyük ölçüde risk yönetiminde ve denetiminde baş gösteren yetersizlik sebebiyle meydana geldiğini ortaya koymuştur. Bankacılık sektörü de bu konuda önemli bir açık olduğunu fark etmiş ve Uluslararası Ödemeler bankası (BIS) bünyesinde kurulan BASEL Komitesi aracılığıyla uzlaşlar hazırlayarak aktif hale getirmiştir. Uzlaşların temel amacı bankaları krizlere ve finansal kırılganlığa karşı dayanıklı hale getirmektedir. Beraberinde bankaları, dolayısıyla KOBİ'lere çeşitli yaptırımlar getirmektedir.

Basel Uzlaşları ile beraber kredilendirme sürecinde ve teminatlandırma sürecinde önemli değişiklikler meydana gelmiştir. KOBİ'leri ilgilendiren en önemli değişiklik artık; firmalar sahip oldukları pozisyon itibari ile derecelendirme notu alacaklardır. Sahip oldukları derecelendirme notuna göre kredi maliyetlendirilmesi, teminatlandırılması ve vadelenmesi sağlanmıştır.

Ekonomi kavramının bir makine olduğunu varsayarak; bu makinenin bir çarkını bankalar diğer çarkını da KOBİ'ler oluşturmaktadır. Ekonomik dar boğaza giren, finansal sorunlar yaşayan, yeni yatırım yapmak isteyen, mevcut yatırımını revize etmek isteyen veya sadece ham madde almak isteyen tüm işletmelerin çözüm arayışlarının sonunda bankalar bulunmaktadır.

Dünya çapında büyük öneme sahip KOBİ'ler, Türkiye'de de dinamik yapıları ile ülke ekonomisine canlılık kazandırmalarının yanında ciddi bir istihdam kaynağı olmaktadır. KOBİ'lerin sahip olduğu önem dolayısıyla pek çok yapıları ve sahip oldukları sorunlar ile ilgili pek çok araştırma yapılmıştır. Yapılan araştırmalar KOBİ'lerin en önemli sorunun finansman sorunu olduğunu göstermiştir.

Finansman sorunları da alt başlıklar halinde irdelenmiş ve en önemli iki finansal sorun nedeninin KOBİ'lerin yapılarından kaynaklanan sorunları ve bankacılık sisteminden kaynaklanan sorunlar olduğu belirlenmiştir.

KOBİ'lerin yapısal sorunlarının başında öz kaynaklarının yetersizliği gelmektedir. Kısıtlı sermaye ile faaliyetlerine başlayan işletmeler yine aynı sermayeyi yaşamsal devamlılıklarını sürdürmede de kullanmaktadır. Yetersiz olan sermaye miktarı işletmenin ilerleyen dönemlerde ekonomik dar boğaza girmesinin en önemli nedenidir. Gerçekte olan ve görünürde olan kavramları işletmelerin sahip oldukları bilanço ve mali tabloları için en doğru tanımlama olarak görülmektedir. Kayıt dışı yürütülen faaliyetler işletmenin gerçek durumunun mali tablolarda yer almasının önüne geçmektedir. Yetersiz öz sermaye gibi yetersiz teminat, işletmelerin finansal sorunları arasında yer almaktadır. Maliyetlerin yüksek olmasından dolayı işletmeler bünyelerinde profesyonel yönetici ve finansman uzmanı çalıştırmamaktadır. İşletme sahiplerinin de teknik kökenli olduğu düşünülecek olursa muhasebe ve finansman konusunda işletmelerin sahip olduğu risk daha da artmaktadır. Bilançolarının olması gerektiği gibi olmaması ve teminatlandırma sorunlarının sonucu olarak işletmelerin kredibiliteleri de oldukça düşüktür.

Bankacılık sisteminden kaynaklanan finansal sorunların başında; bankaların KOBİ'lere yönelik yeterli stratejilerinin olmaması gelmektedir. AB uyum sürecinde kabul edilen ve aktive edilen Basel Uzlaşmaları, Türkiye ekonomik yapısına uyumlu değildir. Uzlaşmaların uluslararası boyutlardan ulusal boyutlara indirgenmesi bankaların KOBİ'lere yaklaşımını değiştirecektir. Uluslararası kriterlere göre değerlendirilen ve derecelendirilen KOBİ'lerin kredi maliyetleri daha da yükselmiş ve istenen teminat koşulları da ağırlaştırılmıştır. Bu noktada zaten finansal sorun yaşayan KOBİ'yi daha da zor duruma sokmaktadır.

Daha önce yapılan araştırma sonucunda elde edilen verilerin doğruluğunu teyit edebilme amacıyla araştırmamızda Osmaniye ilinde uygulanmıştır. Osmaniye ili dahilinde faaliyet gösteren işletmelerin yaklaşık %90'ı finansal sorunlarının çözümünde özkaynaklarını kullanmakta, özkaynakların yetersizliği durumunda bankalara müracaat etmektedir. İşletmelerin ağırlıklı olarak limited şirket olduğu tespit edilmiştir. İşletme türleri ve finansal sorun yaşama oranları kıyaslandığında anonim şirketlerin daha avantajlı olduğu ve kurumsallaşmanın firmanın finansman politikalarını da etkilediği gözlemlenmiştir. Yapısal büyüklükleri ve sermaye miktarları avantajı ile anonim şirketlerin bilanço şeffaflığına daha fazla önem verdiği, talep ettikleri kredilere karşılık bankaların belirlediği teminat miktarlarını sağlama konusunda daha az sorun yaşadıkları gözlemlenmiştir. Fakat işletme türü ne olursa

olsun işletmelerin finansal sorunlar ile karşı karşıya olduğunun da altını çizmek gerekir.

İşletmelerin Basel uygulamaları konusunda ki bilgi düzeyleri araştırılmıştır. İşletmelerimizin kredilendirme sonucunda karşılaştıkları en önemli sorun teminat eksikliğidir, ikinci sırada ise finansal tablolarının yetersizliğidir. Burada önemle belirtilmesi gereken nokta bankalara kredi talebinde bulunulurken, sahip olduğumuz kredi notuna göre teminat miktarının düzenlenmiş olmasıdır. Kredi notunu etkileyen en önemli faktör de mali tablolardır. Tabloların gerçeği yansıtmaması kredi notunu düşürmekte, düşen not ile beraber istenen teminat miktarı da artmaktadır. KOBİ'lerin en önemli finans kaynağı olan bankalardan uygun maliyetli, düşük faiz oranları ile kredi temin etmek amacıyla özellikle Basel kriterlerine uygun muhasebe sistemlerinde revize yapmaları gerekliliği bir kere daha tespit edilmiştir.

Yapılan araştırma sonucunda işletmeler bünyesinde muhasebe departmanlarının mevcut olduğu, fakat mevcut departmanların sadece işletmelerin borç alacak durum takibi yapmaya yönelik, ön muhasebe kayıtlarını tuttukları, resmi kayıtlarını SMMM'leri aracılığı ile gerçekleştirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu noktada işletme sahiplerinin muhasebe konusunda yeterli düzeyde bilgi sahibi olmamaları ve işletmeleri bünyelerinde uzman personel çalıştırmamalarından dolayı ciddi riskler altında oldukları belirlenmiştir.

Yapılan bu çalışma bünyesinde, araştırmamıza dahil edilen işletmelerin bilançoları ve diğer mali tabloları da incelenmiştir. Elde edilen inceleme sonucunda işletmelerin SMMM'lerine yaptırmış oldukları kayıtların da sağlıklı olmadığı bulgusuna varılmıştır. İşletme bünyelerinde mevcut olmayan ciddi stok miktarları, kasa, banka, çek miktarlarının düzensizlikleri, hiç işlem görmemiş gider kalemleri işletmelerin mali tablolar açısından ciddi zarar görmelerine de sebep olmuştur. Ve hatta bu çalışma süresi içerisinde araştırmaya konu olan Osmaniye ili'nin önde gelen bir işletmesi yapılan hatalı resmi muhasebe kayıtlarından dolayı inceleme geçirmiş ve iflas noktasına kadar gelmiştir.

Kanun koyucular da konunun ciddiyetinin farkındadır. Basel uzlaşmaları uyum süreci çerçevesinde işletmelerin hatalı bilanço kayıtlarının düzenlenmesi amacı ile 25/02/2011 tarihli Resmi Gazete de "6111 Sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Ve Diğer Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" yayımlanmıştır.

Yürürlüğe giren kanun kapsamında emtia, makine, teçhizat ve demirbaşlar ile kasa mevcudu ve ortaklar cari hesabının düzeltilmesi ve yasal kayıtların gerçek hale getirilmesi öngörülmüştür. Kayıtların gerçek haline getirilmesi; Bağımsız denetim açısından, ortaklara olan borç-alacak ilişkisi ile düzenlenecek açılış bilançoları açısından ve işletmelerin TMS/TFRS'ye göre finansal raporların düzenlenmesi açısından büyük önem arz etmekteydi.

Getirilen düzenleme ile gelir ve kurumlar vergi mükelleflerine 31/12/2010 tarihli bilançolarında; işletmede mevcut olduğu halde kayıtlarda yer almayan (faturasız satın alınan) makine, teçhizat, demirbaş ve emtiaların ve kayıtlarda yer aldığı halde işletmede mevcut olmayan (faturasız satılan) emtiaların beyan edilmek sureti ile yasal kayıtların gerçeğe uygun hale getirilmesi imkanı verildi.

Aynı kanun ile sadece bilanço esasına göre defter tutan kurumlar vergi mükelleflerine 31/12/2010 tarihi itibarıyla düzenleyecekleri bilançolarında görülmekle birlikte işletmelerinde olmayan kasa mevcutlarını da beyan etmeleri sağlandı.

SMMM'lerin bu noktada ki pozisyonlarının ne denli önemli olduğunun anlaşılması gerekir. Sahip oldukları mükellef sayılarında bir denetimin olmamasından dolayı kapasitelerinin üzerinde mükellef sayısına sahip olan SMMM'ler tüm mükelleflerine hak ettikleri düzeyde hizmet verememektedirler. Muhasebenin temel ilkelerinin dikkate alınmaması işletmeyi içerisinden çıkılmaz boyutlarda zarara uğratmaktadır.

Bu konuyu örnekler ile açıklamak yerinde olacaktır. Özellikle geçirilen veya geçirilecek bir mali denetim sırasında evrak üzerinde gözüken stok şişmesi, ilk etapta SMMM'in usulsüz kaydı olarak değerlendirilmemekte tam tersine işletmenin gerçekleştirmiş olabileceği kayıt dışı satış olarak inceleme konusu olmaktadır. Yüksek miktarda vergi ve ceza konusu olan bu durum işletmenin zaten kısıtlı sermaye miktarını olumsuz yönde etkilemektedir.

Bir diğer örnekte, işletmelerin mamul stokları için, hammadde stoklarının düzenli olarak eritilmesi gerekmektedir. Fakat tutulan kayıtlarda hammadde, imalat konusu yapılmamış ise seneler geçtikçe üst üste yığılmalar meydana gelecektir.

Bankalar üzerinden gerçekleşen tüm işlemler ilgili kayıtlarda yer almamaktadır. Gelen havale, giden havale kalemlerinin işlenmediği, işletmelerin gerek kredi ve gerekse diğer finansman giderleri kayıt altına alınmadığı, alıcılar hesabında bakiyeleri denkleştirmek amacıyla kasadan tahsilat veya çek ile tahsilat yolu seçildiği

anlaşılmaktadır. Bu şekilde kayıt tutulması, dönem sonrasında kasa ve çeklerde şişmeye sebep olmaktadır.

Yapılan kayıt hatalarının bazıları yukarıda açıklanmaya çalışılmıştır. Kasıtsız dahi olsa, tüm bu hatalar işletmelerin finansal tablolarının doğru sonuç vermemesine ve kredi talebinde bulunan işletmelerin hak ettikleri kredi notunu alamamalarına sebep olmaktadır. Basel uygulamalarından yeterince haberdar olmayan işletmeler, finansal tablolarının da doğruluğunu teyit edebilecek bilgi düzeyine sahip değildir.

Sonuç olarak işletmelerin sahip olduğu finansal tablolarının güvenilir, gerçeğe uygun, tarafsız ve muhasebe standartlarına uygun düzenlenmesi, işletmeler açısından istenilen derecelendirme notunu alabilmeleri ve düşük maliyetli kredi temin edebilmeleri, daha kabul edilebilir teminatlandırma yapabilmeleri anlamına gelmektedir.

Finansal sorunlarını çözemeyen KOBİ'ler gün geçtikçe daha büyük bir çıkmazın içerisine girecekler, küçülme politikaları da işletmelerin ayakta kalma çabalarına çözüm olmayacak ve işletmelerin faaliyetlerini sonlandırma noktasına getirmelerine neden olacaktır.

Çözüm sadece bankaların ekonomik krizlerden daha az zararla kurtarılması yönünde olmamalıdır. Ekonominin bir bütün halinde halkalar zinciri olduğu unutulmamalıdır. KOBİ'lerin ülke ekonomisinin önemli bir parçası olduğu da düşünülecek olursa, sahip oldukları bu sorunun çözümü yönünde ciddi çalışmalar yapılmalıdır.

Basel uzlaşılarının BDDK tarafından ülkemiz ekonomik koşullarına göre yeniden yapılandırılması ve uygulanmaya alınması, hem bankalarımız hem de işletmelerimiz için önemli çözüm yollarından ilki olacaktır. 2011 yılında yürürlüğe giren ve bilançoların işletmelerin reel mali durumlarını yansıtacak şekilde düzenlenmesini içeren kanun dönemsel olarak yinelenmelidir. Yapılan kayıt hatalarının yinelenmesinin önüne geçilmesi amacıyla yaptırımlar uygulamaya alınmalıdır. İşletmelerin mali kayıt hatalarının sadece kendilerine mal edilmemesi ve SMMM'lerinin de bu hatalardan sorumlu tutulması gerekmektedir. Cezai hükümlerin devreye girmesi SMMM'lerin daha doğru ve güvenilir kayıt tutmalarını sağlayacaktır.

Yukarıda bahsi geçen düzenlemeler ile bankacılık sektörü ve KOBİ'lerin daha uyumlu hale gelebileceği düşünülmektedir. Sorunun yüzde yüz çözümü olmamasına rağmen ciddi ilerlemeler olabileceği yapılan bu araştırmanın temelini ve sonucunu oluşturmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akbulut R., (2008), Basel II Standartlarının Kobi'ler Üzerindeki Muhtemel Etkileri: Şanlıurfa Örneği, İzmir Ekonomi Üniversitesi I. Uluslararası Sempozyum: KOBİ'ler ve Basel II Bildiriler Kitabı, 2-4 Mayıs, İzmir: 105-114
- Akgemci T. & Çelik A., (1998).Girişimcilik Kültürü ve Kobi'ler, Ankara, Nobel Yayınevi.
- Aksoy M., (2012),Basel III'ün Etrafında Dolanmak, Para Dergisi, Sayı: 355.
- Aksoy & Tamer, (2007).Basel II ve İç Kontrol, Anakara, Ankara SMMMO Yayını.
- Altıntaş,A.,(2006), “Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Sermaye Yeterliliği”, Turhan Kitapevi, Anakara.
- Aranmaz D.S., (2008),Basel II Kriterlerinin Kobi'lere Etkileri, , TC Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Isparta.
- Aras G.,(2005), Basel II Uygulamasının Kobi'lere Etkileri ve Geçiş Süreci, TC Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arıgümüş G.G. & Özdağ E.,(2009), Bankacının El Kitabı, I.Cilt, T.C.Ziraat Bankası Eğitim Daire Başkanlığı, Grup Matbaacılık, Ankara.
- Aypek N., (2001).Kobi Finanslama Sürecinde Yeni Finansman Teknikleri, I.Avrasya Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Kongresi, 23-26 Haziran, Bişkek-Kırgızistan.
- Babuşcu Ş., (2005). Basel II Düzenlemeleri Çerçevesinde Bankalarda Risk Yönetimi, Ankara, 4C Basım.
- Babuşcu Ş. & Hazar A., (2007). Kredi Derecelendirmesi ve Finans, Anakara, Öncü Matbaası.
- Bankacılar Dergisi, (Eylül-2006), Sayı:58, Sayfa:5, İstanbul
- Başar M., (2007), Basel II Düzenlemeleri ve Kobi'ler, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

- BDDK ,(2004), Basel II Sayısal Etki Çalışması (QIS-TR) Değerlendirme Raporu, Sayfa: 45
- BDDK, (2005), 10 Soruda Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı (Basel II).
- BIS, (2007). Basel II'nin Uygulanmasına İlişkin Göz önünde Tutulması Gereken Hususlar, Çeviri: BDDK, Ankara.
- BIS Risk Yönetimi, (2011), BDDK, Risk Yönetimi Dairesi, Ankara.
- BIS, (2007). Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması, Çeviri: BDDK, Ankara.
- Can İ. & Akyüz Y., (2008), Basel II ve Kobilerde İç Denetim, İzmir Ekonomi Üniversitesi I. Uluslararası Sempozyum: KOBİ'ler ve Basel II Bildiriler Kitabı, 2-4 Mayıs, İzmir: 93-103
- Candan H. & Özün A., (2009). Bankalarda Risk Yönetimi ve Basel II, İstanbul, T.İş Bankası Kültür Yayınları.
- Cangüler O., Güngör S., Sevinç V.U., Kayci İ., & Atalay S., (2010), Sorularla Basel III, BDDK(Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu),Anakara.
- Çekçeoğlu Ç., (2002). Bir Finansman Modeli Olarak Risk Sermayesi ve Türkiye Uygulamaları, Maliye Postası, Sayı:530.
- Çelik İ., (2007), Basel II Bağlamında Kobi'lerin Finansman Sorunları: Tekstil Sektöründe Bir Uygulama, TC Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Isparta.
- Çelik & Orhan ,(2003). Muhasebe Kuramı ve Uygulamaları Açısından Muhasebe Bilgilerinin Niteliği, Anakara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Gelişme ve Toplum Araştırmaları Merkezi Tartışma Metinleri No:52,Ankara.
- Çınaray S., (2008), Türkiye'deki Kobi'lerin Finansman Sorunları, Paradoks Ekonomi Sosyoloji ve Politika Dergisi, Sayı:1.
- Çonkar, Kemalettin ve ark.,(2008).Türkiye'de KOBİ'ler Derecelendirme Notu Almalı mı?, İzmir Ekonomi Üniversitesi I. Uluslararası Sempozyum: KOBİ'ler ve Basel II Bildiriler Kitabı, 2-4 Mayıs, İzmir: 136-147
- Efsane C., (2013), Basel I-II-III Sermaye Uzlaşısı, TC Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetimi Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

- Erel G.,Özbek Ç.,Yüceer H.,Bodur A., Atmaca N.E. &Yalız Z.C.,(2009), Ticari Bankacılık, T.C.Ziraat Bankası Eğitim Daire Başkanlığı, Grup Matbaacılık, Ankara.
- Gürel E. & Yayla H.E., (2008), Basel II'nin 2009'a Ertelenme Sürecindeki Gelişmeler ve Kobi'ler İle Çalışan SMM&YMM'ler Açısından Basel II Kriterleri, İzmir Ekonomi Üniversitesi I. Uluslararası Sempozyum: KOBİ'ler ve Basel II Bildiriler Kitabı, 2-4 Mayıs, İzmir: 136-147
- İmişiker S., (2005) Basel II ve Piyasalarımıza Olası Etkileri, SPK yeterlik Etüdü.
- İTO (İzmir Ticaret Odası), (1999), Kobi Finansman Kaynakları, İzmir Ticaret Odası Yayınları, Yayın No: 59, İzmir.
- Karadal H., (2002).Küreselleşme Sürecinde KOBİ Yöneticilerinin Profili Üzerine Bir Araştırma, 21.Yüzyılda Kobiler: Sorunlar, Fırsatlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu, Doğu Akdeniz Üniversitesi, KKTC
- Karakaya, Mevlüt ve ark., (2008). Yeni Sermaye Uzlaşısı ve KOBİ'lerin Resmi Kanallara Ulaşmasında Kurumsal Yapılanma : Kredi Garanti Fonu, İzmir Ekonomi Üniversitesi I. Uluslararası Sempozyum: KOBİ'ler ve Basel II Bildiriler Kitabı, 2-4 Mayıs, İzmir: 237-246
- Koç İ.Ö., (2008). Türk Kobi'leri Bugünü ve Geleceği, İstanbul.
- Küçüközmen C. & Oğuz D., (2008) Basel II'ye Geçiş Sürecinde KOBİ'lerin Finansman Sorunları: Konya İli Örneği, Türkiye'de Basel II Standartlarını KOBİ'lere Etkilerini İncelemeye Yönelik Bir Araştırma, İzmir Ekonomi Üniversitesi I. Uluslararası Sempozyum: KOBİ'ler ve Basel II Bildiriler Kitabı, 2-4 Mayıs, İzmir: 41-57
- Oktay E. & Gürey A., (2002), 21.Yüzyılda Kobiler: Sorunlar, Fırsatlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu, Doğu Akdeniz Üniversitesi, KKTC
- Oktay S., (2006). Basel II Sermaye Yeterliliği Düzenlemelerinin Kobiler Üzerine Etkileri, Toplantı Sonuç Raporu, Yıldız Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü, İstanbul.
- Parasız İ., (2007), Modern Bankacılık Teori ve Uygulamaları, Bursa, Ezgi Kitabevi.
- Parlakkaya R., (2005). Finansal Türev ürünler ile Mali Risk Yönetimi ve Muhasebe Uygulamaları, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.

- Resmi Gazete, 18/11/2005 Tarih, No:25997, Madde 5, Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik.
- Sarıgül H., (2012), Basel Düzenlemelerinin KOBİ'lerin Muhasebe ve Finansal Raporlama Uygulamalarına Etkileri, Eğitim Yayınevi, Konya.
- Sarıkaya D., (1995), Kobi'lerin Türkiye Ekonomisindeki Yeri, İzmir Ticaret Odası, İzmir.
- Sezer, Hasan ve ark., (2006). Basel II'nin Kobi'lere Etkileri, TBB Bankacılık Dergisi, İstanbul, Sayı:58
- Şahin İ., (2013), Küresel Finansal Kriz Esnasında Geliştirilen Bankacılık Düzenlemelerinden Basel III Kriterlerinin Kapsamı ve Uygulama Süreci, Muhasebe ve Finansman Dergisi.
- Uyar S. & Aygören H. (2006), Basel II İlkelerinin Kobi'lere Olası Etkileri: Finansman Maliyeti, Finansal Raporlama ve Muhasebe Açısından Değerlendirme, İSMMMO Hakemli Yazarlar, Sayfa: 53-77.
- Uzun A.K.,(2007). İşletmelerde İç Denetimin Kurulması Rolü ve Önemi, İkinci Muhasebe denetimi Sempozyumu “ Kamu Güveni ve Denetimi”
- www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Haberler.aspx?ref=606 Erişim Tarihi: 26/06/2014
- www.tbb.org.tr Erişim Tarihi : 06/07/2014
- www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=15881.Erişim Tarihi : 10/07/2014
- http://www.bddk.org.tr/Websitesi/turkce/Raporlar/Finansal_Piyasalar_Raporlari/8469fpr_haziran2010.pdf
- TCZB (T.C.Ziraat Bankası) Eğitim Yayınları, (2011), Sorularla Ticari Bankacılık, TCZB Eğitim Daire Başkanlığı, Ankara.
- TCZB (T.C.Ziraat Bankası) Eğitim Yayınları, (2014), Ticari Bankacılık, TCZB Eğitim Daire Başkanlığı, Ankara.
- Yardımcıoğlu M. & Bay M., (2010). Türkiye'de Basel II'nin Uygulama Sorunları ve 2009 Yılı Bankacılık Sektörü Analizi, İSMMMO Mali Çözüm Dergisi, İstanbul, Eylül-Ekim, 31-44
- Yavuz S. & Tanju ,(2002). İç Kontrol Fonksiyonunun Bileşenleri, Bankacılık Dergisi, sayı:42, İstanbul : 39-56

- Yayla M, & Kaya Y.T., (2005), Basel-II Ekonomik Yansımaları ve Geçiş Süreci, BDDK, ARD çalışma Raporları No:2005/3, Ankara.
- Yüksel A., (2005). Basel II'nin KOBİ Kredilerine Muhtemel Etkileri, Araştırma BDDK Araştırma Dergisi, Ankara.
- Yüksel M.İ.,(2014), Bankacılıkta Kredi Riski Yönetimi (Ticari Krediler Üzerine Bir Uygulama), Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Bitirme Projesi, Osmaniye

EKLER

EK-1

Sayın Yetkili,

Bilgilerinize sunulan anket çalışması, T.C.Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı'nda hazırlanmakta olan “ Basel III Kriterlerinin KOBİ'ler Üzerindeki Etkileri Osmaniye Örneği” adlı Yüksek Lisans Tezi için hazırlanmış olup; vereceğiniz tüm bilgiler akademik amaç ile kullanılacak ve saklı tutulacaktır.

Basel Kriterleri, bankacılık sektörümüzde uygulanmaya başlanmıştır. İlgili uygulamalar kapsamında KOBİ'lerimizin bankalardan talep etmiş oldukları krediler için aranan kriterler, fiyatlandırma ölçütleri değiştirilmiştir.

Yapılan değişiklikler kapsamında, bankaların talep etmiş olduğu bilgi ve belgeleri eksiksiz şekilde temin edebilen, ilgi belgeleri kriterler kapsamında doğru ve şeffaf şekilde düzenlemiş olan ve istenen teminatları sağlayabilen işletmeler daha iyi derecelendirme notları alabilecek ve bunu takiben bankalardan daha düşük maliyetler ve vadeler ile kredi temin edebileceklerdir.

Çalışmamız Osmaniye ilinde faaliyet gösteren KOBİ'leri kapsamaktadır. Çalışmamıza vermiş olduğunuz desteklerden dolayı teşekkür eder, saygılarımızı sunarız.

Tezi Hazırlayan : Ebru Afşin Akargitmez

Tez Danışmanı :Yrd.Doç.Dr.B.Murat Buket

İşletmeniz Genel Yapısı İle İlgili Sorular

1. İşletme türünüz nedir?
 - a) Anonim şirket
 - b) Limited şirket
 - c) Adi ortaklık
 - d) Şahıs şirketi
2. İşletmenizin faaliyet süresi nedir ?
 - a) 5 yıldan az
 - b) 5-10 yıl arası
 - c) 10-20 yıl arası
 - d) 20 yıldan fazla
3. İşletme faaliyet alanınız nedir?
 - a) Ticaret
 - b) İmalat
 - c) Hizmet
4. Sermaye büyüklüğünüz nedir?
 - a) 50,000-250,000 TL
 - b) 250,001-500,000 TL
 - c) 500,001-1,000,000 TL
 - d) 1,000,000 TL üzeri
5. Yıllık net satış tutarınız nedir?
 - a) ≤ 40 Milyon TL
 - b) ≤ 8 Milyon TL
 - c) ≤ 1 Milyon TL
6. İşletmeniz bünyesinde istihdam edilen personel sayısı nedir?
 - a) 1-10 kişi
 - b) 11-49 kişi
 - c) 50-249 kişi
7. İşletme kurucusu kimdir?
 - a) Şahsım
 - b) Ortaklarım ile beraber
 - c) Babadan oğluna
 - d) Devralma
8. İşletme yönetimi kimler tarafından yürütülmektedir?

- a) Aile üyeleri
 - b) Ortaklar
 - c) Uzman personel
 - d) Aile üyeleri ve personel
9. Yöneticilerin eğitim düzeyi nedir?
- a) İlköğretim
 - b) Lise
 - c) Üniversite
 - d) Yüksek lisans
10. İşletmenizde finansman sorunu yaşıyor musunuz?
- a) Yaşanmıyor
 - b) Kısmen Yaşanıyor
 - c) Ara sıra yaşanıyor
 - d) Yoğun yaşanıyor
11. Finansman sorunu yaşama nedeniniz nedir?
- a) Yeni yatırım
 - b) Hammadde temini
 - c) Alacakların zamanında tahsil edilememesi
 - d) Etkin finansal planlamanın yapılamaması
 - e) Sebebi tespit edilemeyen nakdi giderler
12. İşletmenizde öz kaynak kullanımı var mıdır?
- a) Evet
 - b) Hayır
 - c) Zaman zaman
13. Yabancı kaynak kullanımı şekliniz nedir?
- a) Banka kredileri
 - b) Satıcı kredileri
 - c) Leasing
 - d) Factoring
 - e) Menkul ve gayrimenkul satışı
 - f) Diğer
14. İşletme olarak bankalar ile çalışma sıklığınız nedir?
- a) Sürekli
 - b) Gerekteğinde

c) Bazı dönemlerde

15. Kaç farklı banka ile çalışıyorsunuz?

- a) 1
- b) 2
- c) 3
- d) 4

16. Bankalardan kredi temin ederken karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

- a) Finansal tablolarımızın yetersizliği
- b) Teminat eksikliği
- c) Krediler konusunda yeterli bilgiye sahip olamama
- d) Faiz oranlarının yüksekliği

17. Banka kredileri için vermiş olduğunuz teminat türü hangisidir?

- a) Müşteri çek ve senetleri
- b) Taşınmaz mal ipoteği
- c) İşletme rehini
- d) Nakit mevduatlar
- e) Taşıt rehini
- f) Diğer

18. Teminatlar ile ilgili sorun yaşıyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Cevapsız

19. Basel III hakkında bilgi düzeyiniz nedir?

- a) Bilgi sahibi değilim
- b) Duydum ancak net bilgi sahibi değilim
- c) Orta derecede bilgi sahibiyim ama bilgi sahibi personelim var
- d) Çok iyi biliyorum ve işletme muhasebem bu doğrultuda işleniyor

20. Basel III ve muhasebe kayıtları arasındaki ilişkiyi biliyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır

21. Muhasebe kayıtlarımız nasıl tutuluyor?

- a) Kendim tutuyorum
- b) Muhasebe departmanımız var

c) SMMM'ye yaptırıyorum

22. Faaliyetlerinizin tamamı kayıt altında mı?

a) Evet

b) Hayır

c) Cevapsız

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Ebru Afşin Akargitmez
Doğum Tarihi : 01/01/1977
Doğum Yeri : Mersin
Adres : 7 Ocak Mah.12502 Sok 3/1 Osmaniye
Tel : 0 328 814 54 29 / 0 543 234 57 07
E-mail : ebr07@yahoo.com
Yabancı Dil : İngilizce

EĞİTİM

Antalya Yavuz Selim Lisesi
Anadolu Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık MYO
Çukurova Üniversitesi İ.İ.B.F. İşletme Bölümü (3. Sınıf Terk)
Anadolu Üniversitesi İ.İ.B.F İşletme Bölümü

KARİYER

Antalya ETV – Reuters Haber Sorumlusu
Türkiye İş Bankası A.Ş. – Gişe Görevlisi
ATAÇ İnş. San. A.Ş. – Dış Ticaret Uzmanı
Gizir Ahşap Profil San.Tic.Ltd.Şti. – Dış Ticaret Müdürü
Akdenizpen Tic.San.Ltd.Şti. – Pazarlama Müdürü
Başpınar Toprak Mah.San.Tic.Ltd.Şti. – Muhasebe Müdürü
Karakurt Tük.Ürn.San.Tic.Ltd.Şti. – Muhasebe Müdürü (Stajyer SMMM)
Osmaniye Adalet Komisyonu Hukuk Mahkemeleri Muhasebe Dalı Bilirkişisi

HAZIRLANAN ve ÖDÜL ALAN PROJELER

Osmaniye İlinde Mantar Üretimi ve Dış Ticareti - Çukurova Üni.İ.İ.B.F – 2001
Başpınar Yer Fıstığı Yağı Üretim Tesisi ve Kapasite Artırımı Projesi – DOĞAKA -
2012

